

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913.

Andra kammaren.

Nr 44.

Tisdagen den 13 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande maj.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti *Gemensamma omröstningar.* bankoutskottets memorial nr 25, bevillningsutskottets memorial nr 27, statsutskottets memorial nr 67, punkterna 1—3, samt nr 71, punkterna 1 och 2, jordbruksutskottets memorial nr 78 ävensom bankoutskottets memorial nr 39 och 40 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Första omröstningen:

(enligt bankoutskottets memorial nr 25.)

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att Riksdagen må besluta,

a) att ett riksbankens avdelningskontor skall inrättas i Hälsingborg;

b) att detta kontors lånedistrikt skall omfatta Hälsingborg, Landskrona och Ängelholm ävensom Bjäre, Norra och Södra Åsbo härad i Kristianstads län samt Luggude och Rönnebergs härad i Malmöhus län;

c) att antalet tjänstebefattningar vid kontoret bestämmes till:

en kontorschef, tillika kamrer;

en kontrollant, jämte en suppleant för honom;

en kassör;

en registrator;

en vaktmästare;

d) att i avseende å löneförmåner kontorschefen likställs med verkställande styrelseledamot, kontrollanten med styrelseledamot samt

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

övrig personal med motsvarande befattningshavare vid riksbankens minsta avdelningskontor; samt

e) att åt fullmäktige uppdrages att vidtaga de för kontorets öppnande erforderliga åtgärder och närmare bestämma tiden, då rörelsen vid kontoret må begynna, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, avslagit såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedan voteringsseglarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 62 Ja och 139 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 63 Ja och 68 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster

eller	62 Ja och 139 Nej,
sammanräkningen visade	125 Ja och 207 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 27.)

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att förevarande motion av herr Sjöblom m. fl., om upphävande av tullen å ris, risgryn och rismjöl, icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutat, att oskalat ris skall vara tullfritt, att tullen å risgryn skall nedsättas till 2 kronor för 100 kilogram, men att tullen å rismjöl skall bibehållas vid sitt nuvarande belopp, samt att i följd härav

rubrikerna nr 80 och 81 i gällande tulltaxa skola erhålla följande ändrade lydelse:

80. Ris, oskalat eller blott befriat från ytterskalet..... fritt.
 *81. Ris, malet:
a) gryn	100 kilogram 2 kr.
b) mjöl	100 kilogram 6 kr. 50 öre.

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

Sedan voteringssedlarne blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 57 Ja och 140 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 96 Ja och 38 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster

eller ..... 57 Ja och 140 Nej,

sammanräkningen visade ..... 153 Ja och 178 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 67, punkt 1.)

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att Riksdagen må i anledning av herr Ericsons m. fl. motion nr 26 och herr Hildebrands m. fl. motion nr 67 samt Kungl. Maj:ts förslag på extra stat för år 1914 till krigsfartygsmateriel bevilja ett anslag av 4,050,000 kronor och tillika medgiva, att Kungl. Maj:t må i mån av behov låta redan under innevarande år förskottsvis utanordna ett till ändring av undervattensbåten nr 1 beräknat belopp, 150,000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutat att, med avslag å herr Ericsons m. fl. motion nr 26 och herr Hildebrands m. fl. motion nr 67 samt med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, till krigsfartygsmateriel bevilja på extra stat för år 1914 ett anslag av 2,500,000 kronor, därav 1,050,000 kronor böra avsättas för att användas, på sätt framdeles må närmare bestämmas, samt tillika medgiva, att Kungl. Maj:t må i mån av behov låta redan under innevarande år förskottsvis utanordna ett till ändring av undervattensbåten nr 1 beräknat belopp, 150,000 kronor.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Sedan voteringsseglarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 52 Ja och 146 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 81 Ja och 53 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster

eller	52 Ja och 146 Nej,
sammanräkningen visade	133 Ja och 199 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjärde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 67, punkt 2.)

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att Riksdagen må med bifall till herr Ericsons m. fl. motion nr 27 och herr Hildebrands m. fl. motion nr 68 besluta, att de medel, som av Riksdagen anvisats för åren 1912 och 1913 och hittills blivit reserverade till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel, omkring 6,388,000 kronor, skola användas för nybyggnad av en 1:a kl. pansarbåt av i huvudsak »Sveriges» typ, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren beslutat att icke bifalla herr Ericsons m. fl. motion nr 27 och herr Hildebrands m. fl. motion nr 68.

Sedan voteringsseglarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 50 Ja och 148 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 80 Ja och 54 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster

eller	50 Ja och 148 Nej,
sammanräkningen visade	130 Ja och 202 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Femte omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 67, punkt 3.)

Den, som i likhet med Första kammaren vill, med bifall till herr Olssons ifrågavarande motion, bevilja ett anslag av 2,200,000 kronor, därav hälften eller 1,100,000 kronor för år 1914, till skyndsamt anskaffande av ett batteri svåra haubitser och två smärre batterier snabbeldspjäser i Karlskrona fästning, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att under loppet av innevarande år av sistnämnda belopp förskotta erforderliga medel för arbetets påbörjande snarast möjligt, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutat att icke bifalla herr Olssons ifrågavarande motion.

Sedan voteringsrediarne blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsrediarne för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings- och befanns att omröstningen utfallit med 54 Ja och 143 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 78 Ja och 56 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster

eller	54 Ja och 143 Nej,
sammanräkningen visade	132 Ja och 199 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Sjätte omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 71, punkt 1.)

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att Riksdagen må för utgivande genom kommerskollegii försorg av en periodisk publikation »kommersiella meddelanden», i huvudsaklig överensstämmelse med den av departementschefen förordade plan, på extra stat för år 1914 anvisa ett belopp av 10,000 kronor, röstar

Ja;

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutit, att för utgivande genom kommerskollegii försorg av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden», i huvudsaklig överensstämmelse med den av departementschefen förordade plan på extra stat för år 1914 anvisa ett belopp av 12,000 kronor.

Sedan voteringsedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 89 Ja och 112 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 88 Ja och 45 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster

eller	89 Ja och 112 Nej,
sammanräkningen visade	177 Ja och 157 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sjunde omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 71, punkt 2.)

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att generaltulldirektörens avlöning skall i avlöningsstaten för generaltullstyrelsen uppföras på följande sätt: lön 8,500, tjänstgöringspenningar 3,500, ortstillägg 1,000, summa 13,000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutit, att generaltulldirektörens avlöning skall i avlöningsstaten för generaltullstyrelsen uppföras på följande sätt: lön 7,000, tjänstgöringspenningar 3,000, ortstillägg 1,000, summa 11,000 kronor.

Sedan voteringsedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått,

att voteringsseglarne för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 24 Ja och 179 Nej.

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 81 Ja och 51 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster
eller ..... 24 Ja och 179 Nej,
sammanräkningen visade ..... 105 Ja och 230 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Åttonde omröstningen

(enligt jordbruksutskottets memorial nr 78.)

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att Riksdagen må å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 20,000 kronor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas, utdelas såsom bevaringspremier för ston av ädelt slag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, avslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Sedan voteringsseglarne blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 57 Ja och 140 Nej,

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 73 Ja och 61 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster
eller ..... 57 Ja och 140 Nej,
sammanräkningen visade ..... 130 Ja och 201 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Nionde omröstningen

(enligt bankoutskottets memorial nr 39).

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att förevarande motion II: 140 angående pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren P. J. Danielsson icke må vinna Riksdagens bifall, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen och således medgivit, att f. d. fästningsbyggnadsarbetaren, muraren P. J. Danielsson i Kalmar må från och med år 1913 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av tvåhundra kronor.

Sedan voteringssedlarne blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkningsräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 26 Ja och 176 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 75 Ja och 59 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens
röster eller..... 26 Ja och 176 Nej,
sammanräkningen visade..... 101 Ja och 235 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tionde omröstningen

(enligt bankoutskottets memorial nr 40).

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att Riksdagen, med bifall till fullmäktiges förevarande framställning, må besluta, att i avseende å prenumeration å riksdagstrycket skola från och med år 1914 gälla följande bestämmelser:

Prenumeration å nedannämnda delar av årets riksdagstryck kan ske såväl å posten som i den bokhandel, hos vilken riksgäldskon-

toret tillhandahåller riksdagstryck för försäljning; och gälla för prenumerationen följande priser, däruti inberäknade postavgifterna:	<i>Gemensamma omröstningar.</i>
Första kammarens protokoll	(Forts.)
Andra » »	kr. 4: —
Bihangets 1:a samling (Kungl. Maj:ts propositioner)	» 6: —
Statsverkspropositionen ensam	» 5: —
Övriga kungl. propositioner	» 3: —
Bihangets 3:e—16:e samlingar	» 3: —
Register över kamrarnas protokoll med bihang	» 6: —
	» 1: —

Prenumereras på en gång å samtliga ovan nämnda delar av riksdagstrycket (således allt med undantag av bihangets 2:a samling, innehållande statsrevisorernas och justitieombudsmannens berättelser samt kommittébetänkanden), beräknas härför ett pris av 20 kronor.

I bokhandeln mottages även prenumeration å en eller flera av bihangets 3:e—16:e samlingar, och beräknas härvid priset efter 1 öre för varje tryckt ark; röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren avslagit utskottets hemställan.

Sedan voteringssedlarne blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 62 Ja och 135 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 77 Ja och 56 Nej, vadan, då därtill lades Andra kammarens röster eller..... 62 Ja och 135 Nej, sammanräkningen visade..... 139 Ja och 191 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av Riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 107—109.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

§ 4.

Statsutskottets härpå föredragna memorial, nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m. lades till handlingarna.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden nr 111—116 samt lagutskottets utlåtanden nr 32 och 33.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
herr *Öberg* ..... under 5 dagar fr. o. m. denna dag,
» *Molin* i Dombäcksmark » 8 » » » och
» *Lundström* i Göteborg » 4 » » den 16 maj.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1.24 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 14 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 7 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 102, till Konungen, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utlämning av förbrytare samt till lag om ändring i 1 kap. strafflagen, dels ock en i anledning därav väckt motion.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda ärende.

§ 4.

Föredrogos var för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående eller upplåtelse i vissa fall av mark från kronoegendomar;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av ett å fastigheten $\frac{1}{14}$ mantal Horsaskog nr 1 i Kristianstads län vilande odlingslån;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra överstebostället Slädened nr 3, 4, 5 och 6 Storegården i Skaraborgs län;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från indragna militiebostället Öresten i Älvsborgs län; och

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av förra mönsterskrivarbostället Torp nr 4 Brogård i Kronobergs län.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Efter härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av väckt motion om sänkning av vissa tullsatser å läder, blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 6.

Vidare föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med likviderande av förfallen skuld å statslån till Sala—Gysinge—Gävle järnvägsaktiebolag;

nr 42, angående användande av riksbankens vinst för år 1912; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av grunderna för pensionering av äldre barnmorskor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden och memorial hemställt blev av kammaren bifallet.

§ 7.

*Angående
fortsättande
av civilkommissionens
verksamhet.*

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsättande av civilkommissionens verksamhet tills vidare till den 1 juli 1915.

Kungl. Maj:t hade i en den 27 mars 1913 avlåten, till statsutskottet för förberedande behandling hänvisad proposition, nr 219, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgiva, att kostnaderna för fortsättande av civilkommissionens verksamhet tills vidare till den 1 juli 1915 måtte på sätt hittills skett förskjutas av tillgängliga medel för att sedermera anmälas till ersättande.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 67, i Första kammaren av herrar *Bellinder* och *af Ekenstam* samt den andra, nr 207, i Andra kammaren av herr *Odqvist*, hade hemställts, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under omprövning, huruvida icke så snart lämpligen ske kunde civilkommissionen numera skulle kunna vare sig helt och hållet indragas eller till antal ledamöter högst väsentligt reduceras.

Utskottets hemställan innefattade, att Riksdagen måtte, med avslag å förenämnda motioner, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Reservation hade likväl avgivits av greve *F. Cl:son Wachtmeister*, herr *O. Jonsson*, friherre *Gripenstedt*, friherre *Falkenberg*, friherre

J. G. Beck-Friis samt herrar *Strömberg*, *Åström*, *Odqvist* och *Lenke*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå,

a) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte av Riksdagen bifallas; samt

b) att, vid bifall till mom. a), herr Bellinders m. fl. och herr Odqvists motioner måtte anses besvarade.

*Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.)*

Sedan utskottets hemställan föredragits, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Odqvist, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom motionär och även reservant i denna fråga skall jag be att få taga kammarrens tid i anspråk några ögonblick.

Den institution, civilkommissionen, varom det här är fråga, har egentligen tillkommit därför, att det under första delen av detta århundrade gjordes åtskilliga attacker mot vårt försvarsväsen, i synnerhet befålet, såväl vad armén som flottan angår, för oegentligheter, såsom det påstods, fastän det sedermera visade sig, att dessa attacker voro i huvudsak alldeles oberättigade. Då infördes emellertid år 1908 denna institution, och den fick oktroy på 5 års tid, vilken oktroy nu slutar med detta års utgång. Givetvis var det mycket välmenande, att denna institution kom till stånd, så att man därigenom skulle kunna lugna sinnena; och jag tror, att det var meningen, att den skulle vara till gagn också på det sättet, att försvaret därigenom skulle i någon mån stärkas.

Nu vill jag icke bestrida, att icke denna institution i ekonomiskt avseende har gjort en god insats; ty det kan ju hända, att vid de olika truppförbanden ledningen av ekonomien icke alltid varit så väl ordnad, utan att det behövts någon kontroll. För min del tror jag också, att armén i sin helhet, liksom även flottan, icke alls har någonting emot att en kontroll finnes; men jag tror, att denna institution, så som den nu arbetat, icke är lämplig, och det har vid flera tillfällen visat sig, att den icke heller har varit det. Den har, som sagt, möjligen kunnat bidra till att ekonomien vid olika truppförband har kommit att skötas bättre; men vad som är visst och säkert, det är, att den icke varit till gagn för disciplinen. Ty det är ju givet, att då såväl trupp som befäl och såväl lägre som högre befäl skall stå under ett sådant förmynderskap som detta, så veta nog många av dem, som icke vilja fullgöra sina skyldigheter, att de med lätthet kunna vända sig till en sådan institution, för att, därest en »orättvisa» skett, där vinna upprättelse. Därtill kommer ju, såsom även framgått av tidningspressen, att åtskilliga anonyma skrivelser inkommit till denna civilkommission, och dessa skrivelser hava då föredragits inför kommissionen; ja, jag har till och med sett, att civilkommissionens ledamöter turvis hava föredragit sådana skrivelser, vilka därefter av kommissionen hava fått den behandling, som de varit värda.

Jag tror också, att man med lätthet skulle kunna vara av med denna institution nu, då försvarsberedningarna arbeta; ty jag är

Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.)

övertygad om, att, så länge dessa beredningar äro i verksamhet, de mycket väl, därest någonting skulle vara i olag inom de olika truppförbanden, skulle kunna vaka däröver. Och man har väl ingen anledning att befara, att dessa försvarsberedningar skola upphöra med detta års slut, utan de hålla nog på under 1914 och kanske under 1915 också; och sålunda skulle man även av denna grund kunna anse, att civilkommissionen är onödig.

Nu finnas ju i de väckta motionerna förslag dels om avskaffande av kommissionen och dels om minskning av dess ledamotsantal, varjämte på sista tiden även ett gammalt förslag har framkommit, det nämligen att kommissionen skulle kunna ersättas med en militieombudsman. För min del må jag säga, att denna senare tanke tilltalar mig mest. Men ett sådant förslag kan naturligtvis icke genomföras varken på ett eller 2 år — — — ty en sådan sak måste ju vara före under två riksdagsperioder för att komma till stånd — — — och därför kan jag för min del, i det läge, vari frågan för närvarande befinner sig, icke se annat, än att det här är bäst att ansluta sig till den reservation, som är bifogad betänkandet, till vilken jag, herr talman, skall be att få yrka bifall.

Vidare anförde:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Jag antager, att kammarens ledamöter liksom jag själv äro fullt på det klara med, att jag under denna punkt icke bör göra något som helst yrkande, men det oaktat anser jag det vara min plikt, att jag i betraktande av den ställning, jag intager i civilkommissionen, lämnar kammaren någon redogörelse för kommissionens arbete och de resultat, till vilka man kommit i ett eller annat hänseende.

Till en början vill jag då fästa mig vid den i ämnet uti båda kamrarna väckta motionen om civilkommissionens indragning eller minskning av dess ledamotsantal, och det därför att i den motionen just framförts det, som är karakteristiskt i den offentliga agitationen mot kommissionen, nämligen frågan om kostnaderna och gagnet utav kommissionens verksamhet. Det enda uti motiveringen till motionen, som bildar en fast hållpunkt, är påståendet, att bibehållandet av en för statsverket så kostsam institution som civilkommissionen icke kan tillräckligt motiveras av behov att pröva, huruvida priset på en upphandlad vara i något fall kan anses vara för högt. För min del vill jag gärna ge motionärerna rätt därutinnan, att för *det* ändamålet det icke behöves någon civilkommission. Dock vill jag lämna därhän, huruvida det icke skulle möjligen för statsverket löna sig att för det ändamålet ha en lika kostsam institution som civilkommissionen.

Nu förhåller det sig emellertid så, att civilkommissionen *icke* äger att pröva frågan, huruvida ett kontraherat pris för en vara är för högt eller icke, utan i detta syfte endast äger att undersöka, huruvida gällande upphandlingsförordning blivit tillämpad eller icke, och det är någonting helt annat.

För sin del kan civilkommissionen icke ha någonting att erinra mot en undersökning av förhållandet mellan det ekonomiska gagnet för statsverket av kommissionens verksamhet och den kostnad den medför, ty där kommer åtminstone undersökningen med säkerhet att visa, att debet och kredit väl gå ihop. Jag skall icke argumentera i detta fall ins blaue, utan jag skall tillåta mig att göra en liten axplockning ur kommissionens verksamhet och de ekonomiska resultat, som civilkommissionens initiativ bidragit att lämna. Jag är övertygad om, att i detta fall de konkreta exemplen tala bättre än många ord.

Det torde icke nu alldeles ha fallit ur minnet, hurusom civilkommissionen på sin tid ingrep i avseende å den s. k. rågleveransen i Karlskrona. Med den förhöll sig i korthet på följande sätt. I en till justitieombudsmannen insänd klagoskrivelse påkallade handlanden Carlström i Karlskrona justitieombudsmannens ämbetsbiträde för att komma till sin rätt med avseende å en leverans av råg till flottans station i Karlskrona, varå anbud infordrats genom kungörelse av den 9 juni 1908, men justitieombudsmannen fann genom beslut av den 16 januari 1910 icke skäl att vidtaga någon åtgärd med anledning av klagoskriften. Vid civilkommissionens sammanträde den 26 januari samma år fann civilkommissionen sig föranlåten att närmare granska själva grunden för denna upphandling, och den fann då, att uti annonsen angående infordrande av anbud hade förvaltningsdirektionen i Karlskrona bestämt, att priset i anbuden skulle uppgivas icke efter *vikt*, utan efter *mått*, efter hektoliter. En var av kammarens ledamöter är nog på det klara med, att en prisberäkning å spannmål år 1909 efter mått-enhet i stället för efter vikt-enhet visar hän på en mycket antikverad ståndpunkt i fråga om upphandlingsförfarandet, och det visade sig sedermera genom den undersökning civilkommissionen föranstaltade, att gällande författningar i åtskilliga stycken åsidosatts och att statsverket på denna enda leverans av 10,000 hektoliter råg åsamkats en så betydande förlust, att den person, som avgivit lägsta anbudet, kunnat förnöjas med 6,000 kronor i kontanta pengar för att avstå från leveransen, och ändå kunde den ring, som bildats i ändamål att få leveransen, skörda en icke föraktlig vinst på affären. Att märka är ju, att ingen som helst oredlighet i förevarande fall kunde läggas någon tjänsteman till last; att åter tjänsteförsummelse förelåg, är uppenbart, och vederbörande ha också därför blivit åtalade och dömda. Nu hade emellertid rågleveransen till kronan i Karlskrona skett på detta sätt år efter år under ledning utav samma ringbildning av leverantörer där nere. Kammarens lantmän vill jag lämna den upplysningen, att dessa anbud skulle inlämnas i medio av augusti månad, en tidpunkt av året alltså, då rågbärgningen pågår som allra livligast och man icke har någon som helst klar bild av det prisläge, i vilket rågen eventuellt kan komma.

Nu är det emellertid slut med den affären, och det är ett faktum, att förvaltningsdirektionen efter den tiden utvecklar en

*Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.*

Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.)

affärsmässighet även på andra områden, som bättre stämmer med nutida affärsmetoder.

Ännu mera bekant än civilkommissionens ingripande i rågleveransen torde undersökningen rörande flottans maskinolja vara. Genom sina undersökningar hade kommissionen förskaffat sig inblick i de affärsmetoder, varav Vacuum Oil C:o betjänade sig, och särskilt hade det väckt kommissionens uppmärksamhet, att en redare för åtskilliga större ångbåtar i internationell passagerare- och godstrafik, vilken tillika handlade med smörjoljor, icke lyckats vinna avsättning för sina smörjoljor på sina egna båtar i konkurrens med Vacuum Oil C:o. Även vår flotta använde uteslutande Vacuum Oil C:os maskinoljor. Efter en tids undersökningar fastslog kommissionen, att problemet måste såväl för flottan som för enskilda redare vara att bryta det motstånd, som förefanns hos maskinskötarepersonalen mot att använda andra smörjoljor än Vacuum Oil C:os, om en sund konkurrens skulle kunna åvägbringas. Jag skall här alldeles gå förbi en del ganska intressanta detaljer ur den polisutredning, som genom justitiekanslerns försorg åvägbringades. Nog av, polisutredningen ledde icke till något åtal, men affärsmetoderna voro blottade. Då det pris, 42 öre per kilogram, som flottan betalade för Vacuum Oil C:os maskinolja, föreföll kommissionen alltför högt och de rapporter kommissionen infordrade angående försök att vid flottans station i Karlskrona själva tillverka en maskinolja utvisade, att tvååriga försök lagts i fullständigt felaktig riktning och sålunda måste misslyckas, så tillkallade kommissionen sakkunniga för att utreda möjligheten för flottans station att själv tillverka sin smörjolja. Resultatet blev en på experimentell väg framställd oljeblandning, likvärdig med Vacuum Oil C:os, vilken beräknades kunna tillverkas för mindre än halva det pris, som flottan betalade. Den av kommissionen verkställda utredningen överlämnades till stationen för praktiska försök och fabrikation. Sådan fabrikation har sedermera igångsatts i principiell överensstämmelse med det recept, som genom kommissionens försorg tillhandahållits. Att varvet lyckats att praktiskt tillämpa från kommissionen överlämnade anvisningar angående oljans sammansättning på själva den fabriksmässiga tillverkningen vittnar om ett energiskt och målmedvetet arbete, värt allt erkännande. Enligt skriftligt meddelande från varvschefen har kvaliteten på den tillverkade oljan småningom höjts därhän, att den numera måste anses överträffa förut inköpt färdig maskinolja.

Då återstår det spørsmålet: Till vilket pris erhåller då flottan numera denna sin maskinolja? Maskinoljan åsattes ett försäljningspris av 27 öre per kilogram, men tillverkningspriset är i själva verket omkring 21 öre per kilogram, eller hälften av vad flottan tidigare betalade för en kvalitativt underlägsen smörjolja. År 1912 tillverkades cirka 355,000 kilogram. Den besparing, fabrikationen tillför statsverket, kan följaktligen beräknas till omkring 75,000 kronor om året.

Jag skall nu lämna flottan för att övergå till några förhållanden vid armén. År 1907 fastställdes en modell å grått bomullstyg för

tillverkning av lägerkostymer åt armén. Civilkommissionen konstaterade år 1909 vid sitt besök hos ett av arméns truppförband, att det nya bomullstyget var betydligt svagare än den förut använda blå- och vitrandiga linneväven, utan att, såsom vederbörande beräknat, vara prisbilligare. Tvärtom visade sig bomullsväven bli dyrare i inköp. Kommissionen fäste Kungl. Maj:ts uppmärksamhet därpå och ifrågasatte på anförda skäl ändring av modellen. Arméförvaltningens intendentsdepartement, vars utlåtande i ärendet infordrades av Kungl. Maj:t, vidhöll i huvudsak sin uppfattning av modellens lämplighet. Kommissionen påyrkade fortfarande modellförändring och sökte att bemöta de erinringar, som framkommit från intendentsdepartementet. I anledning av kommissionens hemställa anbefallde Kungl. Maj:t också intendentsdepartementet att verkställa undersökningar för åstadkommande av en lämpligare modell. Resultatet av dessa departementets egna undersökningar blev nu sådant, att departementet anmälde hos Kungl. Maj:t att det funnit det lämpligast att arméns lägerkostymer tillverkades av ett tyg, som i kvalitativt hänseende var detsamma som den förut använda blå- och vitrandiga linneväven, under det att färgen å tyget skulle bli grå.

För en utomstående kan det ju förefalla, att detta är en mycket obetydlig fråga, men så är ingalunda förhållandet. Först och främst är att märka, att 1907 års kostymer kostade ungefär 1 krona 60 öre mera än de förut använda kostymerna. Därtill kom, att deras hållbarhet var mycket ringa i jämförelse med de förut begagnade kostymernas.

Det har gjorts en viss erinran beträffande kommissionens framställning till Kungl. Maj:t rörande kontrollen över persedelredovisningen vid armén, och man har velat göra gällande, att den framställningen i huvudsak var en framställning om ändrad bokföring. Så är det emellertid ingalunda. Med denna sak förhåller det sig i korthet så, att kommissionen vid granskning av persedelredovisningen vid arméns truppförband fann, att det brast beträffande kontrollen över åtgången av materialier vid nytillverkning av uniformer. För den tillverkningen har arméns intendentsdepartement fastställt vissa medelåtgångsstatser, som sålunda icke få överskridas. Emellertid har erfarenheten givit vid handen, att en van och skicklig tillskärare kan spara in åtskilligt på den fastställda åtgången. Det oaktat avfördes vid truppförbanden i persedelredovisningen tygåtgången i enlighet med de fastställda åtgångsstatserna. I anledning härav uppstodo behållningar i själva förrådet, vilka icke voro tagna till uppörd, men någon kontroll över dessa behållningar fanns icke alls. Förhållandet var så mycket betänkligare, som i de 1907 utfärdade förvaltningsföreskrifterna ingenting fanns föreskrivet rörande inventering av truppförbandens huvudförråd. Allt fortfarande gällde i den delen de gamla förvaltningsreglementena, för de indelta regementena av år 1880 och för de garnisonerade av olika årtal mellan år 1872 och år 1875. De voro emellertid föråldrade och fullkomligt ineffektiva.

Emellertid förfärdigades icke alltid uniformerna vid regementets

Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.)

egna verkstäder utan hos enskilda skräddare, vilka jämväl fingo tillskära uniformerna. Det tyg, som dessa skräddare inbesparade vid tillskärningen, betraktade de såsom sin egen egendom och sålde det till tyghandlaren. Kammaren torde nog erinra sig, vilket uppseende det väckte, då på sin tid en skräddare här i Stockholm och åtskilliga klädesfirmor, som av honom köpt tyg, blevo åtalade. Åtalet föranledde emellertid icke till någon åtgärd, då det var oklart, huruvida tyget var skräddarens eller kronans.

Kommissionen förordade för den skull att en centralisering av tillskärningen skulle ske, antingen arméfördelningsvis eller för hela armén. Detta tillika med en effektiv kontroll var det väsentliga i denna kommissionens framställning.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att meddela, huru det i detta hänseende kunnat förhålla sig vid truppförbanden. Vi hade anledning att besöka ett av arméns truppförband och vi hade också skäl att befara, att icke allting var som det borde vara i fråga om det slaglärf, som i de nya uniformerna skall läggas mellan vapenrockens framstycken. Vi hade nämligen vissa skäl att antaga, att något sådant slaglärf icke fanns i rockarna. När vi kommo upp på ifrågavarande truppförbands huvudförråd, kände vi efter utanpå rockarna, huruvida slaglärf blivit inlagt eller icke, och vi fingo den uppfattningen, att det icke fanns något slaglärf. Vi begärde då att man skulle skära upp en rock, så att vi måtte få se huruvida slaglärf fanns eller icke. En vapenrock skars upp, men där fanns icke spår till något slaglärf. Det skars upp ytterligare en rock och detta fortsattes tills sex rockar blivit uppskurna, men något lärf fanns icke i någon av dessa. Vi gingo då och undersökte, huruvida slaglärfet fanns avfört i redovisningen, och konstaterade, att så var förhållandet. Det svarades då, att saken nog berodde på ett misstag. Ja, det må vara, att det var ett misstag — det skall jag icke yttra mig om — men att härvidlag rådde brist på kontroll, det torde var och en få lov att medgiva.

Jag skall tillåta mig att anföra ytterligare ett fall, där kommissionen tagit initiativ för att åvägabringa besparing inom den militära förvaltningen. Under det att genom lagen angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 pensionering av civila tjänsteinnehavare helt övertagits av statsverket, utgår till militära tjänsteinnehavare fortfarande förutom fyllnadspension jämväl pension från enskilda kassor, nämligen till arméns personal från arméns pensionkassa och till marinens och lotsverkets personal från flottans pensionskassa. Dessa kassor bestrida förvaltningen även av de anslag, som under riksstatens 10:de huvudtitel årligen måste beviljas för pensioneringens upprätthållande och för fyllnadspension. Förvaltningen av dessa kassor har år 1910 dragit en kostnad av över 110,000 kronor, under det att förvaltningskostnaden exempelvis för folkskollärarnas pensionskassa, som är vår största pensionsinrättning och som tillika förvaltar en hel mängd mindre pensionskassor, till vilka staten lämnar bidrag — icke uppginge till mer än något över 50,000 kronor. Det är alldeles påtagligt, att på detta område

skulle kunna åvägbringas en icke obetydlig besparing. Kommissionen gjorde härom framställning till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t har föranställt om en utredning, vilken utredning just i dessa dagar blivit slutförd och visar hän på, att på detta område tvevelsutan kan åstadkommas en årlig besparing av 60—70,000 kronor.

I skrivelse av den 15 december 1911 hemställde civilkommissionen efter verkställd utredning bland annat, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida de i avlöningsstaterna uppförda lönetilläggen för egna tjänstehästar kunde i sammanhang därmed att statsverket tillhandahålle tjänstehästar utbytas mot erforderlig ökning av remonterings- och skonings- samt munderingsanslagen. Den besparing, som härigenom skulle kunna åstadkommas, belöper sig till 229,114 kronor årligen. Att märka är, att flera av arméns officerare vid kavalleriet ha tillstyrkt kommissionens förslag i viss utsträckning, bland andra dåvarande chefen för Kronprinsens husarregemente, vilken dock icke velat gå längre än att kronan skulle tillhandahålla officerarna en häst och de själva skulle få hålla sig med den andra, i vilket fall han har kommit till en besparing av omkring 100,000 kronor.

Det är ju uppenbart, att civilkommissionens verksamhet icke varit begränsad till de fall, jag nu särskilt omnämmt, men det skulle föra mig alldeles för långt att relatera alla de positiva resultaten av kommissionens arbeten. Vad jag vidare skulle vilja säga är, att de ekonomiska resultat, som kommissionens blotta tillvaro har medfört för statsverket, visserligen icke kunna bevisas, men säkerligen finnas där ändå. Jag skall icke upptaga kammarens tid längre, utan har endast velat anföra detta såsom en ringa utredning av den innebörd, som motionären, herr Odqvist, har begärt. Är det så att kammaren vill veta mera, så nog skall kammaren bli i tillfälle att få det.

Det är klart att jag icke har något yrkande att göra.

Herr Martin: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren gjorde icke något yrkande. Då jag deltagit i denna frågas behandling inom avdelningen i statsutskottet, så skall jag med några korta ord be att få yrka bifall till utskottets förslag i föreliggande fall.

Av den redogörelse, som herr Nilson lämnade, framgår ju tydligt, att det icke varit någon dålig ekonomi för staten att hålla sig med en civilkommission. Detta har herr Odqvist också erkänt, men han har trott, att civilkommissionen på något sätt varit till skada för disciplinen inom armén och marinen och därför vänt sig mot denna institution. För min personliga del kan jag icke förstå ett dylikt talesätt. De anmälningar, som göras till civilkommissionen, äro ju antingen grundade eller ogrundade. Om det sker en anmälan, och denna befinnes vara välgrundad och ha fog för sig, så är det ju kommissionens uppgift att undersöka, huru härmed förhåller sig. Visar det sig då, att något behöver göras och kommissionen ingriper, så kan väl icke det vara till skada för disciplinen. Befinnes

Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.)

*Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.)*

det sedan kommissionen grundligt utrett frågan, att anmälningen är obefogad, lämnas saken utan erinran, och detta kan väl icke heller vara till skada för disciplinen; tvärtom, de som gjort oberättigade angrepp ha ju funnit att civilkommissionen icke velat ställa sig bakom anmälningarna i detta fall.

Nej, mina herrar, det är icke civilkommissionen, som är till skada för disciplinen, men det finnes en och annan myndighet, som vill komma kommissionen till livs, och då går man tillväga på följande sätt. Det kommer in en anmälan till kommissionen, en anmälan, som berör en person, vilken i ett eller annat avseende handlat olämpligt. När nu utredning skall föranstaltas, går det då så till, att en hel del personer, som icke haft det ringaste att skaffa med det speciella sakförhållande, som civilkommissionen vänt sig emot, antastas och förhöras, huruvida de gjort något sådant, som anmälan avser, men den person, som saken rör, lämnas ofta utan någon som helst åtgärd. Så går det till, och detta gör man för att få en massa militärer att bli förbittrade på civilkommissionen och dess verksamhet. Men jag vill säga, att en hel del av de kretsar, med vilka jag är i beröring, ha tagit reda på, huru det förhåller sig med den saken, och vi ha funnit, att kommissionens verksamhet icke är till skada för disciplinen, och att det vore bra, om myndigheterna ställde sig välvilliga till och förstående för kommissionens verksamhet.

Motionären framhöll, att kommissionen har utträtt åtskilligt gott i förvaltningshänseende, och den föregående ärade talaren har ju också visat att så varit fallet. Under sådana förhållanden anser jag, att kommissionen bör få fortsätta med sin verksamhet under den tid, som Kungl. Maj:t här begärt, särskilt med tanke på att meningen är att införa en så kallad militieombudsmannainstitution.

Nu yttrade motionären, herr Odqvist, att han önskade att denna institution skulle införas, och jag ber på förhand få tacka honom för detta hans tillmötesgående. Det vore dock gott att även i fortsättningen, då det blir fråga om införande av en militieombudsmannainstitution, kunna räkna på deras stöd, som nu angripa civilkommissionen. En mycket framstående högerledamot av Riksdagen, dock icke tillhörande denna kammare, förklarade emellertid genast, att han aldrig skulle gå med på införandet av en sådan institution. D. v. s. högern vill i dag avskaffa civilkommissionen, men vill icke vara med om att införa militieombudsmannen. Vad vilja herrarna då? Jo, varken det ena eller det andra.

Med dessa ord skall jag be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Thorsson: Herr talman! Den förste ärade talaren anmärkte särskilt på det arbetssätt, som civilkommissionen använt, och framdrog det mycket omdebatterade spørsmålet, att civilkommissionen tagit hänsyn till anonyma angivelser och att, som han uttryckte sig, kommissionens ledamöter omväxlande föredragit sådana inför kommissionen. Då denna anmärkning synes avse att träffa särskilt två fall, som varit föremål för behandling och vilka jag, såsom ledamot

av kommissionen, upptagit och befordrat till undersökning så anser jag mig hava plikt och skyldighet till, att inför kammaren tillrättlägga en del av de utbroderingar, som man gjort särskilt rörande dessa bägge fall.

Den första anmälningen riktade sig mot att officerare tillhörande ett regemente skulle hava uthyrt sina egna tjänstehästar och vid denna uthyrning använt kronans folk, vanliga menige, som *uppassare eller hästskötare åt de civila personer*, som redo tjänstehästarna. Då denna anmälan inkom till kommissionen, kände jag redan förut något till detta förhållande. När därför skrivelsen kom, tog jag upp ärendet och påkallade undersökning. Vederbörandes yttrande infordrades — av handlingarna i målet framgår att en officer under en tid utlämnat sina tjänstehästar till privat bruk, — i ett av honom ingivet yttrande säger han därom: »att jag på grund härav under en följd av år medgivit min personlige vän», överläkaren vid ett visst sjukhus, »utan ersättning till mig i någon slags form att rida min ena häst varannan dag klockan 7.30—9 f. m., då min militära tjänstgöring icke härför lagt något hinder samt att, då jag varit förhindrad att rida någon av mina hästar, den ena av dem motionerats av en militär hästskötare och detta stundom i sällskap med här nämnda doktor, när han fått rida min andra häst».

Det förefaller mig, som om detta erkännande från personen ifråga tydligt visar, att denna angivelse var i sak riktig. Här förekom dock, att man utlånade tjänstehästar och *tillhandahöll kronans karlar för att rida med som ordonnanser åt en civil person*.

Inför ett sådant sakförhållande fordras det väl en mer än vanligt stark panna för att konstruera upp en anmärkning mot kommissionen därför att den i föreliggande fall gjort en undersökning.

Även i ett annat fall har från officershåll riktats starka anmärkningar mot kommissionen och särskilt mot mig personligen, som tagit upp och vidare befordrat ärendet till civilkommissionen. Det gällde även här att kronans manskap användes på sådant sätt, att det föreföll som om chefen vid regementet hade rent personlig vinning härav. Sedan jag hos fullkomligt trovärdig person försäkrat mig om att innebörden i den till mig ställda skrivelsen var i sak riktig, så befordrade jag den till kommissionens prövning och begärde undersökning. Vid den undersökning, som i anledning därav verkställdes, konstaterades det, att anmälan var i sak fullkomligt riktig, men att kronan såsom sådan icke förlorat något utan snarare haft en viss ekonomisk fördel.

Jag kan således icke se, att kommissionen på något sätt åstadkommit skada utan i viss mån tillrättalagt och klargjort detta spörsmål.

Med anledning av den förste ärade talarens påstående skall jag be att få nämna, att i motiveringen till civilkommissionens instruktion står det på sidan 13 följande: »Vad beträffar anonyma klagomål kan det väl aldrig någonsin förnekas vare sig enskild man eller kommissionen att söka för sig utrona, huruvida det ligger någon sådan sanningsenlig upplysning, att därpå kan grundas egen framställning.»

*Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.)*

*Angående
fortsättande
av civilkom-
missionens
verksamhet.
(Forts.)*

Nå, innan jag för min del grundat någon framställning vid hit-hörande fall, har jag alltid varit fullt på det klara med att själva anmälan var i sak riktig.

Under sådana förhållanden förstår jag icke, hur man jämnt och ständigt kan säga, att det är dessa anonyma skrivelser och angivelser, som förorsaka, att kommissionen så att säga blivit mindre väl ansedd hos de militära myndigheterna. Det är visserligen ett synnerligen grannliga värv att utröna åtskilliga spörsmål, som bli föremål för kommissionens verksamhet, men det tror jag mig kunna försäkra, att kommissionen icke visat sig särdeles angelägen att vilja obehörigen framdraga saker och ting. Kommissionen är dock tillsatt för att undersöka om gjorda anmälningar ha något fog för sig och icke för att dölja undan sanningen även om denna skulle vara obehaglig för militära myndigheter. De spörsmål, som komma under kommissionens ögon, måste utredas, och jag kan försäkra, att i detta avseende ha vi gjort vad på oss ankommit, för att sanning och rätt skulle komma fram.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Odqvist, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslags följande omröstningsproposition:

Den som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 107, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Voteringen utvisade 137 ja mot 52 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.*

Å föredragningslistan var härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning i fråga om anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande samt i ämnet väckta motioner.

I punkten 47 av fjärde huvudtiteln av den till Riksdagen den 14 januari 1913 avlätna statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t

föreslagit Riksdagen att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 975,000 kronor samt medgiva, att av detta anslag ett belopp av 432,000 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget, ställdes till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av spetskuleammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelser utlämnade 9 miljoner skarpladdade patroner m/94.

I en inom Andra kammaren väckt, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad motion, nr 168, hade herr *Andersson* i *Knäppinge m. fl.* föreslagit, att Riksdagen vid behandling av anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande måtte besluta, att understöd till skytteföreningarna för år 1914 skulle utgå på det sätt, som av arméförvaltningens civila departement i dess till statsverkspropositionen avgivna utlåtande föreslagits, nämligen:

dels ett belopp av ..... kronor 240,000: —
avsett att från ifrågavarande anslag överföras till

extra anslaget för mobiliseringsammunition för eldhandvapen såsom likvid för 5,000,000 patroner m/94, vilka, enligt de närmare föreskrifter, arméförvaltningens artilleridepartement i samråd med överstyrelsen ägde meddela, skulle fördelas bland skytteföreningarna i förhållande till antalet anslagsberättigade skyttar,

dels ock ett efter 135,000 skyttar och 1 krona 45 öre för skytt förslagsvis beräknat belopp av ..... kronor 195,750: —

eller tillhopa kronor 435,750: —

Vidare hade i två likalydande, jämväl till utskottet hänvisade motioner, väckta den ena, nr 24, i Första kammaren av herr *Holmquist m. fl.* och den andra, nr 123, i Andra kammaren av herr *Starbäck m. fl.* föreslagits, att Riksdagen utöver det anslag, som på grund av vad i statsverkspropositionen äskades komme att för år 1914 beviljas till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, måtte å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 150,000 kronor att utgå såsom understöd för skjutbanors ordnande med rätt för Kungl. Maj:t att år 1913 av tillgängliga medel för ändamålet förskjuta ett belopp av 100,000 kronor.

Utskottet hemställde

a) att Riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och med avslag å herr *Anderssons* ovan omförmälda motion till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 975,000 kronor samt medgiva, att av detta anslag ett belopp av 432,000 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget, ställdes till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av mobiliseringsammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelse utlämnade tio miljoner åtta hundra-tusen skarpladdade patroner m/94; samt

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

b) i anledning av herr Holmquists m. fl. samt herr Starbäckes m. fl. förenämnda motioner å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 115,000 kronor att utgå såsom understöd för skjutbanors ordnande med rätt för Kungl. Maj:t att år 1913 av tillgängliga medel för ändamålet förskjuta ett belopp av 75,000 kronor.

Vid utlåtandet funnos likväl fogade reservationer:

vid *punkt a)*: av herrar *Asplund, Thorsson, Lindberg* och *Anderson* i Råstock, vilka yrkat, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förslag i denna del måtte av Riksdagen avslås;

vid *punkten b)*: av herrar *C. G. Ekman, F. Berglund* och *Nilson* i Örebro; samt

av herrar *Asplund, Thorsson, Lindberg* och *Anderson* i Råstock, vilka yrkat, att utskottet bort hemställa, att herr Holmquists m. fl. samt herr Starbäckes m. fl. ovannämnda motioner måtte av Riksdagen avslås.

Efter föredragning av *mom. a)* begärdes ordet av

Herr Anderson i Råstock, som anförde: Det kan synas litet underligt, att jag begärt ordet i denna fråga, då vad jag har att säga väl knappast kan förmå kammaren att intaga en annan ståndpunkt än utskottet, men jag har ansett, att det i alla fall icke kan skada, om jag här med några ord berör den här föreliggande frågan och visar upp, hur den avancerat i svenska Riksdagen.

Under perioden 1863—1899 varierade anslagen till skytterörelsen mellan 75,000 kronor år 1863 och 160,000 år 1899 — det är möjligt att mellan dessa båda år ligger något, då icke något anslag erhöles. År 1900 begärdes av överstyrelsen 160,000 kronor, och det förelåg samtidigt en enskild motion om höjning av beloppet till det dubbla eller till 360,000 kronor. Statsutskottet försökte sin skyldighet likmätigt att pruta åtminstone, när det icke kunde åstadkomma något bättre, och föreslog beviljandet av 240,000 kronor. Då ärendet kom före i Riksdagen, bifölls det av motionären gjorda yrkandet om beviljande av 360,000 kronor. I förbigående vill jag här skjuta in, att det synes mig olämpligt att, då man samma år beviljade ett så jämförelsevis ringa belopp som 750 kronor till internationella fredsbyrån i Bern, anslå 360,000 kronor till uppmuntrande av en rörelse, som går ut på att dana så mycket militär lust som möjligt — jag vill erkänna, att avsikten ju är att skapa fosterlandskänsla, men det lyckas man icke göra, åtminstone blir det icke någon fosterlandskärlek av äkta slag.

Sedan man väl, såsom jag sade, riktigt kommit i gång år 1900, växte skytteanslaget undan för undan. 1901 gick det upp till 400,000 kronor och 1902 till 450,000 kronor, 1905 till 600,000 kronor och slutligen 1907 till 750,000 kronor. Jag vill här inom parentes säga, att det försöktes från åtskilliga håll att få fram lättnader i värnplikten för sådana personer, som tillhört en skytteförening längre tid, och då skulle man vänta att åtminstone från skyttevännernas

sida vinna gehör för ett sådant krav, men den ifrågavarande motionen avlogs. Detta avslag innebär, synes det mig, att man har full insikt om, att ur militärisk synpunkt skytterörelsen icke betyder så mycket. Eljest kunde man gått med på någon lindring för dessa, som underkastat sig de uppoffringar, som äro förenade med medlemskap av en skytteförening. Så skedde emellertid ej som nämnt.

Jag har tillåtit mig att summera ihop anslagen till skytteväsendet från 1900 till och med i fjol och har funnit, att de på dessa tretton år utgjort 8,750,000 kronor. Jag har då gjort mig den frågan: skulle man icke kunnat använda dessa pengar på ett annat och klokare sätt? Jag vill taga några exempel från det praktiska livet. För 6 kronor metern kan man bygga landsvägar av den i Sverige mest använda och bästa typen. Om man använt pengarna för detta ändamål, hade man kunnat bygga 1,458 kilometer väg, vilket hade varit synnerligen betydelsefullt för vårt medkommunikationer dock icke alltför rikligt tillgodosedda land. Vi hade ju vidare haft möjlighet att använda pengarna för att bygga järnvägar, vartill vi varje år få anslå medel. Med en beräknad kostnad av 45,000 kronor per kilometer skulle vi för den summa, som skytteverksamheten under dessa 13 år slukat, kunnat bygga nära 20 mil järnvägar av statsbanetyp och jag undrar, om icke ett sådant ändamål borde tagas tillvara framför det nu ifrågavarande. Allt som allt har jag kommit till den uppfattningen, att vi böra noga betänka oss, innan vi votera årets anslag. Även för de pengar — nära en miljon — som i dag begäres, skulle vi kunna ha en bättre användning.

Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra om, att vi här om dagen hade en stor debatt just i en kommunikationsfråga, det gällde en lånesumma av 3 miljoner. Här föreligger nu en möjlighet att spara en miljon och använda den till något bättre ändamål än som nu föreslagits.

Jag skulle också vilja fråga, vilken nytta skytteanslagen ha särskilt ur försvarssynpunkt. Det svaras väl då, att fosterlandskänslan icke kan taxeras, att denna blivit stärkt genom skytteväsendet och att framför allt skjutskickligheten höjts. Men jag vill göra en motfråga: vilken fosterlandskärlek är mest äkta, den som åstadkommes genom konstlade medel eller den, som i alla fall förefinnes i de djupa leden, när man känner, att man har ett hem, har något att försvara. Jag tror, att det senare slaget är mera äkta än det, som åstadkommes genom statsmedel på det sätt, att man skall, om jag så får säga, skjuta sig till fosterlandskänslan. Vi ha här i kammaren en bonde, som slagit sig ned i ödemarken och brutit bygd där med otroliga ansträngningar. Jag tror, att hans fosterlandskärlek är mera äkta än den man får i skytteföreningarna, låt vara att man där erövrar aldrig så många pris. Och vad beträffar skyttarnas skjutskicklighet, så ha de nog en sådan i en viss grad, när det gäller att skjuta på känt avstånd, och när det gäller tävlan under ordnade förhållanden. Men när de komma ut på fältet, vilket vitsord få de då från militärt håll? Jo, då säges det, såvida jag

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

icke blivit förd bakom ljuset, att de frivilliga skyttarne, när det gäller det manuella handhavandet av geväret äro bättre, men då det blir fråga om fältskjutning stå de icke över den övriga beväringen. Och om det intresserar herrarne, kan jag berätta från min egen beväringstid, att vi voro en hel rad bondpojkar, som aldrig tillhört någon skytteförening och på det sättet fått skjutvana, men efter ungefär halva mötestidens förlopp — vi hade det året 68 dagars övningstid — hade vi hunnit så långt, att vi voro bland de bästa. Jag säger icke detta för att skryta, men för att visa, att det går att göra en skytt av en bondpojke, utan att han behöver tillhöra någon skytteförening och förstöra så mycket tid, som han då får offra. Det är nog i alla fall så, att det ligger en viss sanning i den gamla satsen, som uttalades av, jag tror det var en fransman, att man icke gör soldater av medborgare genom att ge dem mössa och gevär, utan att man får taga sikte på andra saker. Och i varje fall måste vi här i landet taga hänsyn till det tyvärr ännu rådande missförhållandet, att de flesta stora angelägenheter avgöras i nävrättens och våldets tecken, och för att för vårt lands vidkommande rusta oss för en sådan eventualitet ha vi ju infört den allmänna värnplikten. Då så är, ha vi all möjlig anledning att försöka se efter, om vi ha någon verklig nytta från denna synpunkt taget av vad vi offra för skytterörelsen.

Det framgår av en tablå, som utdelats till kammarrens ledamöter, att vid 1912 års slut voro icke mindre än 78,237 medlemmar inskrivna i skytteföreningarna, vilka voro under värnpliktsåldern eller sådana, som erhållit uppskov. Då man, som jag förut sagt, icke kunnat påvisa någon egentlig överlägsenhet hos dessa skytteföreningars medlemmar i fråga om den ädla konsten att skjuta, så torde det kunna ursäktas mig, om jag vågar säga, att jag för min del drager starkt i tvivelsmål nyttan av att till dessa 78,237 betala ut några som helst anslag. Jag tror i stället, att då de värnpliktige kallas in, skola de under sin tjänstgöring som sådana kunna få en betydligt effektivare undervisning och alltså nå de mål, man från dessa synpunkter vill nå, och jag föreställer mig, att man skall nå det målet betydligt fortare, betydligt säkrare och framför allt betydligt billigare på den vägen, enär det enligt min uppfattning är tillräckligt lång tid, som vårt lands folk måste offra för att lära sig att på längsta möjliga avstånd skjuta ihjäl sina medmänniskor.

Jag har sökt se saken från nyttans synpunkt, och då därtill kommer, att jag icke kan principiellt godkänna, att man försöker rikta in ungdomens tankeliv på ett helt och hållet kulturfientligt ändamål: att med största möjliga precision döda så många medmänniskor som möjligt, människor, som icke gjort någon något för när, i stället för att rikta dess tankeverksamhet på fredliga stordåd, vilket för vår tids människor borde vara vida naturligare, så har det varit alldeles omöjligt för mig att bortse från den för våra förhållanden stora summa, som det här gäller, en summa, som jag anser man borde kunna spara in, för att låta den komma till användning för andra ändamål. Om sättet för denna användning vill jag i detta sammanhang ej yttra mig närmare, men jag vill endast

antyda, att om den användes till att år från år skapa bättre möjlighet för vår ungdom att slå sig fram genom att giva den en allt bättre och bättre kroppslig och andlig uppfostran, så är jag för min del livligt övertygad om, att man icke skall behöva betvivla fosterlandskänslans existens, och att det icke kommer att saknas, om och då det kan komma att behövas, fysiskt och psykiskt uthålliga, modiga män, utan vilka en aldrig så långt driven skjutskicklighet icke räcker långt.

Herr talman, med vad jag här anfört, har jag velat motivera mitt yrkande om bifall till den vid punkt a) av herrar Asplund och Thorsson m. fl. fogade reservationen.

Härpå yttrade:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren klargjorde den ovanliga utveckling, som skytterörelsen här i vårt land betecknade. Han visade, hurusom statsbidraget från en ringa början så småningom ökats undan för undan till det belopp, varmed det nu utgår. Men, mina herrar, detta statsbidrag har icke gått före och skytterörelsen såsom rörelse efter, utan skytterörelsen har gått framåt genom tiderna som en frivillig folkrörelse, och i mån av dess utveckling på grund av dess egen inneboende kraft har statsbidraget måst höjas. Sålunda förefaller det mig, att det argumentet, det visar tydligen hän på, vilken betydelsefull och vilken stor folkrörelse i alla fall skytterörelsen är.

Den föregående talaren gjorde vidare en jämförelse med fredsrörelsen och framhöll, huru litet det bidrag var, som härvid beviljades för åtskilliga 10-tal år tillbaka. Ja, det är visserligen sant. Men även det allmännas bidrag till den rörelsen har gått framåt och bör gå framåt, och det precis i samma mån, som folk mer och mer genomtränges av den åskådningen, att rätten bör gå före våldet. Jag har även den uppfattningen, att så bör vara, men jag kan icke tillägna mig den föregående ärade talarens uppfattning, att skytterörelsen och fredsrörelsen böra stå såsom varandras motsatser, så att man icke kan främja det ena utan att motarbeta det andra. Jag anser mig verkligen vara fredsvän och en varm vän av fredssträvandena, men detta hindrar mig icke att också vara en varm vän av skytterörelsen.

Samma talare fortsatte sin exposé och gjorde en jämförelse med vad vi kunde ha vunnit i fråga om väganläggningar, om vi använt anslagen till skytterörelsen till sådant ändamål, och gjorde även liknande jämförelser i andra hänseenden för att visa, vad vi skulle ha ernått, om vi använt på annat sätt de medel, som nu under årens lopp anslagits till skytterörelsens främjande. Ja, det må vara sant, att dessa medel kunnat användas till många andra behjärtansvärda ändamål. Men, om man gör samma jämförelser på andra områden, skulle man kunna komma till ganska egendomliga slutsatser. Jag har den meningen, att nya hem bör man skapa och nya vägar bör man anlägga, och jag anser, att bägge dessa åtgärder äro ägnade att höja den materiella kulturen och jämväl i viss mån

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
ets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

den andliga kulturen i vårt land. Men icke kan jag tillägna mig den åskådningen, att man fördenskull bör omintetgöra strävandena att samtidigt värja och skydda vårt land. Vi böra väl göra, vad vi kunna, för att skydda de många hemmen för främmande inkräktare, som till äventyrs kunna komma. Ty huru mycket vi än älska freden och älska att leva i fred, så beror det icke endast på oss, utan det beror på andra makter, huruvida vi ostört skola kunna få göra det eller icke. Jag delar helt och fullt den ärade talarens mening om att skytterörelsen icke ensam är en mätare på fosterlandskärleken. Jag delar vidare helt och fullt hans uppfattning, att den bonde, som gör sin fredliga id på åker och äng, liksom hans hustru, som gör sin dagliga gärning i hemmet, ladugården eller visthusboden, utöva en gagnelig gärning likaväl som soldaten och likaväl som officeren. Men jag kan icke tillägna mig den åskådningen, att endast den enas verksamhet är av fosterländsk innebörd och icke den andras. Den ärade talaren tycktes ock medgiva, att skytterörelsen står i ett visst samband med fosterlandskärleken, och jag ber att få taga fasta på detta, ty de två hänga nog samman.

När han emellertid vidare ville göra gällande, att så, som skytterörelsen nu bedrives, är det blott fråga om skolskjutning, och att denna icke har så stor betydelse för vårt lands försvar, så kunde jag icke följa honom. Ty visserligen är det sant, att skolskjutning idkas på skytteföreningarnas skjutbanor, men jag förmodar, att den ärade talaren uppmärksammat, att i den kungl. propositionen också begäres ett anslag av 56,000 kronor, inkom avsett för fältskjutning. Detta utgör ju ett vittnesbörd om att även fältskjutning bedrives inom den frivilliga skytterörelsens led.

Jag ber, herr talman, att med vad jag sagt få anhålla om bifall till statsutskottets hemställan under nu föredragna moment.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! Då jag jämte några andra är motionär i denna fråga, så tillåter jag mig yttra några ord. Såsom saken för närvarande ligger, torde det visserligen icke löna sig att göra något yrkande om bifall till min motion. Motionen har emellertid av utskottet behandlats på ett välvilligt sätt, vilket man bör vara tacksam för, något fattas dock. Det förhåller sig ju så, att de allra flesta av dem, som äro medlemmar av våra frivilliga skytteföreningar, äro i den ekonomiska ställningen, att de icke ha råd att göra några stora uppoffringar för verksamheten. Denna verksamhet går ju ut på att uppöva största möjliga skjutskicklighet, men härför är det nödvändigt, att deltagarna bli satta i tillfälle att skjuta många skott. Nu har visserligen utskottet kommit så långt, att det vill öka ammunitionsförrådet så, att det blir 80 fria skott per skytt, och detta är ju rätt vackert. Men enligt vad jag hört från medlemmar i olika skytteföreningar, är det ett stort antal föreningar, som infört den s. k. spetskuleammunitonen, och för dessa måste det naturligtvis innebära en tillbakagång, att de icke få använda denna spetskuleammuniton, såvida de icke göra det på egen bekostnad. Nu kunna de visserligen, på grund av att

det tillmötesgåendet visats dem, att de få behålla patronhylsorna, ladda om dessa, men sådan omladdning kostar dock, såvitt jag är rätt underrättad, 5 öre per patron. Detta blir alltså en utgift, som faller på alla dem, som deltaga i denna skytteverksamhet, även på sådana, som icke kunna sägas ha råd att offra så mycket. Även andra utgifter förekomma, som tynga skytteföreningarnas medlemmar, enär de icke kunna betäckas med de avgifter av 2 kronor per medlem, som utgå till föreningarna. Hit höra t. ex. omkostnaderna för kammarskjutningsövningar, vartill det icke finnes något anslag. I många skytteföreningar har det hittills utgående anslaget använts just till bestridande av sådana utgifter, och därför kommer på åtskilliga håll den omständigheten, att de nu icke få något kontant ammunitionsbidrag, att väcka en viss misstämning.

Jag förstår ju visserligen mycket väl utskottets motiv i detta hänseende. Det framgår ju alldeles tydligt, att det genom ett antagande av den nya ammunitionsmodellen vid armén kommer att bli ett stort överskott av ammunition av den gamla sorten, som på ett eller annat sätt måste användas, och då har det syntts vara lämpligt, att denna förbrukning sker genom skytteföreningarna. Jag skulle emellertid ha önskat, att utskottet i detta hänseende gått så långt, att det varit med om att ge skytteföreningarna rättighet att även köpa av dessa patroner till det av utskottet fastslagna priset av 4 öre. Detta skulle för dem ha inneburit en ytterligare lättnad och en ökad möjlighet att erhålla ammunition. Och det är ju så, att de flitiga av skytteföreningarnas medlemmar, de stanna icke med att skjuta 80 skott, utan de vilja skjuta många flera.

Således, man kan från en sida sett icke vara annat än tacksam för att det har visats ett visst tillmötesgående, och ett tillmötesgående så stort, att man ur ekonomisk synpunkt icke kan annat än känna sig tillfredsställd. Och då dessutom skytteöverstyrelsen har sagt, att den icke har någonting att invända mot Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, så kunna naturligtvis vi motionärer därvidlag icke förfäktat någon annan mening eller i motionens syfte söka göra några andra krav gällande.

Jag har endast med detta velat understryka, att skytterörelsen i vårt land bör kunna ha rätt att kräva att få så mycken hjälp som möjligt, ty den utgör för visso ett led i den värnplikt, som jag tror, att varje fosterlandsälskande svensk man vill åtaga sig, och den bidrager helt säkert till att öka effektiviteten hos vårt försvar. En föregående talare har visserligen påstått, att denna »konstlade» fosterlandskänsla icke är av så stort värde, men i detta avseende vill jag endast instämma i vad herr Nilson i Örebro sagt om den saken. Ty det är ju helt naturligt, att hur man än vill inrätta sig i vårt land och vilka förbättringar man än vill söka åstadkomma — vill man icke även arbeta på att vi må ha förmåga att vid eventuellt behov freda oss, så komma vi att stå oss illa.

Jag ser alltså icke i den enighet, som i detta fall uppstått inom statsutskottet, någon ovilja mot skytterörelsen, ehuruval mina och, jag är säker därom, även mina medmotionärers önsknings gått i

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

den riktingen, att dessa skytteföreningar, som vi så varmt tro på, även skulle ha fått något kontant ammunitionsbidrag.

Med dessa ord, herr talman, vill jag endast uttrycka min förhoppning om, att skytteföreningarna i dag skola få åtminstone den hjälp, som statsutskottet här föreslagit, och även för framtiden vara av statsmakterna väl omhuldade. Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Söderberg i Hobborn: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet, då herr Anderson i Råstock ville göra gällande, att man icke borde bevilja några medel till ett sådant ändamål som den frivilliga skytterörelsen, och då han framhöll, att man i stället borde vända sin uppmärksamhet till andra områden, såsom kommunikationsväsendet, egnahemsfrågan och dylikt. Han ansåg vidare, att man icke borde söka på konstlad väg få fram en fosterländsk stämning hos folket, utan denna borde växa fram på naturlig väg, och han uttalade sin förvissning om, att om det en gång skulle gälla att värna hem och härd, så skulle icke vårt svenska folk, våra svenska medborgare draga sig för en sådan eventualitet. Jag tyckte då, att detta var ett underligt sätt att tänka sig, hur man skall kunna få fram en förmåga att försvara sig och sina hem och sitt land. Ty om man skulle draga ut konsekvenserna av herr Anderssons resonemang och således helt och hållet försumma sin utbildning, så skulle man väl icke bli skickad att försvara sig. Nu ha ju emellertid de föregående talarna och särskilt herr Nilson i Örebro redan bemött detta, och jag behöver därför icke gå närmare in därpå.

Jag begär ordet egentligen med anledning av statsutskottets yttrande angående den motion, som är väckt av herr Andersson i Knäppinge. Det förhåller sig verkligen så, att man från många skytteföreningar i vårt land fått höra klagomål över att de icke kunnat få förskaffa sig den bästa ammunitionen utan blivit hänvisade till att mottaga sin ammunition in natura. Det har visat sig mer än en gång, att resultatet av skjutningar bli synnerligen ojämna till följd av ammunitionens olika kvalitet. Och om det nu blir så, att med anslaget förbindes ett villkor, att skytteföreningarna skola mottaga ammunitionen in natura, så är jag, och säkerligen många med mig, övertygad om att på grund härav missnöje på många håll kommer att uppstå. Utskottet säger visserligen, att »de olägenheter, som detta befarats medföra för skytteföreningarna, synas vara överdrivna och kunna i varje fall ej få tillmätas avgörande betydelse med hänsyn till de fördelar, som genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle för staten vinnas genom en eventuell övergång till spetskuleammunition.» Härmed syftar utskottet naturligtvis på att skytteföreningarna skulle få mottaga den gamla ammunitionen. Vidare säger utskottet på sid. 8: »Det synes nämligen utskottet uppenbart, att endast i det fall, att ammunitionsbidraget eller antalet i stället för kontant ammunitionsbidrag utlämnade patroner håller jämna steg med antalet skyttar, en ökad utbredning av det frivilliga skytteväsendet kan vara att påräkna.»

Utskottet tager således alldeles för givet, att ammunitionen bör utdelas in natura och utan avseende på skjutskickligheten ibland skyttarna, och detta anser utskottet skola befordra utvecklingen av skytteväsendet. Detta må vara utskottets mening. Jag tror, att utskottet icke har fullt känt sig för, hur stämningen är i detta fall bland skytteföreningarna.

Och till sist skall jag be att få göra en liten anmärkning, som jag för min del har tänkt på en lång tid. Det är nämligen så, att särskilt statsutskottet har tagit sig för att på ett för mig åtminstone mycket oförklarligt sätt helt enkelt negligera en motion genom att framställa avslagsyrkande i klämman på ett sådant sätt, att det är ganska svårt att få fram motionärens yrkande uti proposition i Riksdagen. Här säger nu statsutskottet i klämman, »att kammaren må i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och med avslag å herr Anderssons ovan omförmälda motion o. s. v.» Nu anser jag, att det skulle ha varit lyckligare, om man hade uppdelat även detta moment a) i tvenne delar. Jag förmodar, att herr Andersson i Knäppinge skulle vilja yrka bifall till själva anslaget, men att han önskar, att anslaget skall användas på det sätt, som han framställt i motionen. Men det är förfärligt svårt att få fram ett sådant yrkande. Yrkar man nu bifall till statsutskottets förslag här, så innebär det avslag på motionärens yrkande om användning av dessa medel. Och är det så, att man yrkar bifall till motionen, vad skulle det innebära? Jo, det skulle innebära avslag på denna nu föredragna punkt. Man vill bifall till punkten, men med det villkor, som t. ex. är framställt i motionen. Men det är vanskligt att komma fram med ett sådant yrkande. Man skulle kunna vara frestad att — och jag har många gånger tänkt att man borde göra så, då man önskar få fram ett annat yrkande härvidlag — fästa kammarens och i synnerhet statsutskottets uppmärksamhet på saken och återremittera ärendet för att få det uppställt på ett annat sätt. Men, herr talman, då statsutskottet i denna del varit enhälligt och motionären själv icke gjort något yrkande, skall jag nu icke heller göra något sådant yrkande, utan endast ett uttalande, att, då ett utskott framställer sina förslag i klämman, det måtte göra det på sådant sätt, att varje förslag klart och tydligt kommer fram, så att man själv kan göra de yrkanden man vill utan att behöva känna sig orolig över, att icke det är fullt formenligt och grundlagsenligt o. s. v.

Herr talman! Jag har endast velat uttala detta. Vad jag i mitt anförande huvudsakligen åsyftat är, att även om man skulle kunna ha rätt att framställa åtskilliga anmärkningar mot skytterörelsen, såsom jag har haft tillfälle att någon gång härförut göra, nämligen däremot, att dess övningar nu oftast äro förlagda till sönd- och helgdagar, vilket jag för min del icke tycker om, så anser jag, då jag erkänner och till fullo inser den stora fosterländska betydelse, som denna rörelse har, att statsmakterna på allt sätt böra understödja en sådan rörelse, och jag förmodar, att kammaren också kommer att bifalla utskottets hemställan.

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.*
(Forts.)

Angående
det frivilliga
skyttväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

Herr Martin: Herr talman, mina herrar! Då jag deltagit i såväl avdelningens som statsutskottets behandling av denna punkt, skall jag be att få säga några ord till svar på de anföranden, som hållits av herr Andersson i Knäppinge och herr Söderberg. Och jag vill då börja med herr Söderberg, som uttalade den meningen, att statsutskottet helt och hållet negligerat den motion, som framburits av herr Andersson i Knäppinge, då den icke ens kommit till synes i statsutskottets kläm i den form, som han hade önskat. Jag vill häremot och även gentemot herr Söderberg säga, att antingen är det herr Anderssons i Knäppinge motion, man vill, eller också vill man statsutskottets förslag, eller också vill man regeringens förslag, det ena eller det andra. Man kan icke samtidigt vilja herr Anderssons i Knäppinge och statsutskottets förslag. Det är omöjligt. Vidare ber jag för övrigt att få säga, att herr Anderssons i Knäppinge motion fått den behandling i formellt avseende, som alla andra motioner bruka få.

Herr Andersson i Knäppinge var i viss mån belåten och i viss mån missnöjd med utskottets förslag. Herr Andersson var »något» tacksam och ansåg det slut, vartill utskottet kommit, vara rätt vackert. Herr Andersson och herr Söderberg påstå båda, att det förslag, vartill utskottet kommit, skulle ha väckt mycket missnöje i skyttekretsar. Jag vågar betvivla, att det påståendet är riktigt, ty representanter för skytteförbundens överstyrelse ha själva närvarit i avdelningen, då denna fråga behandlades. Överstyrelsen har själv i en promemoria till Kungl. Maj:t sagt sin mening och därvid sagt, att det är förmånligare för dem att få detta förslag, som statsutskottet här har, än herr Anderssons i Knäppinge motion. Och jag förmodar, att man åtminstone får tro, att överstyrelsen återspeglar tankarna hos skyttarna i landet. I övrigt vill jag säga, att här stå ett statsintresse och ett skytteintresse vid sidan av varandra. Här gäller det att förbruka det nuvarande förrådet av ammunition så hastigt som möjligt. Det är ett statsintresse. Skyttarna vilja hava hela bidraget kontant, om de kunna få det. Men, som saken nu ligger, vilja de bidra till att avverka detta förråd av mobiliseringsammunition genom att taga ammunitionen in natura. Skyttarna förstå, att det är en statsangelägenhet som det gäller att iakttaga, och de vilja tillmötesgå detta statsintresse. Dessa intressen har man här sökt att förena, såväl statsintresset som skyttarnas intresse. Så ligger saken.

Rörande den rent principiella sidan av saken, om vi skola understödja skytterörelsen eller icke, därpå vill jag icke inlåta mig. Det har av andra tillräckligt behandlats och kommer väl ytterligare här att behandlas. Jag vill mot herr Anderson i Råstock säga, att den, som motarbetar skytterörelsen, bidrager till att införa ökad värnpliktstid. Och vill man möjligen söka stanna vid den värnpliktstid, vi ha, så får man icke motarbeta skytterörelsen, ty det kommer att tagas till intäkt för att öka värnpliktstiden. Således bör man av rent praktiska skäl understödja skytterörelsen, och jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag under denna punkt.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på avslag å samma hemställan; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes av herr Anderson i Råstock, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
ets befräm-
jande.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 108, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 124 ja mot 74 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Härefter föredrogs *mom. b)*; och yttrade därvid:

Herr Thorsson: Herr talman! Jag har tillsammans med mina partikamrater inom utskottet reserverat mig vid denna punkt. Här har nu av enskilda motionärer gjorts framställning om, att staten skulle bevilja 150,000 kronor till inrättande av skjutbanor, och utskottet har för sin del biträtt förslaget i så måtto, att det tillstyrkt 115,000 kronor. Det förefaller mig något märkvärdigt, att efter det rikliga anslag, som beviljats skytteföreningarna, enskilda ledamöter ändå komma med framställning om en så avsevärd höjning av anslaget som med 150,000 kronor, ehuru vi syssla med en budget, som är räknad på det sättet, att finansministern med ljus och lykta måst söka efter tillgångar för att täcka utgifterna.

Genom det beslut, som Andra kammaren nyss fattat, har i realiteten anslaget till skytteföreningarna ökat med i runt tal 200,000 kronor, utöver vad som utgått föregående år. Ty det beslut, som avser att till skytteföreningarna lämna skarpladdad ammunition till ett pris av 4 öre per patron, kommer att innebära, att statsverket förlorar 2 öre per patron i tillverkningskostnad, och det gör, att en gratifikation av 200,000 kronor givits skytteföreningarna i ett slag. Men sedan de nu fått det ordinarie anslaget ökat med 200,000 kronor, så pretenderar utskottsmajoriteten, att Riksdagen skall giva ytterligare 115,000 kronor. Det är att marschera nästan hastigare med detta anslag än med hela fjärde huvudtiteln.

Det får väl ändå lov att vara en liten smula rim och reson i anslaget till denna organisation. Ty det är ändå icke på det viset,

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

som herrarna söka göra troligt, att denna skytterörelse har så utomordentligt stor betydelse för försvaret. Och jag ifrågasätter, vart det skall bära hän, om vi fortsätta på detta sätt och överbjuda varandra för att votera anslag till skytteföreningarna. Det vore synnerligen lämpligt, om herrarna ville se efter en smula, varifrån penningarna till denna nya utgift skall tagas. Sedan herrarna nyss voterat omkring 1,200,000 kronor i anslag till skytteorganisationer, tycker jag, att herrarna skulle kunna göra ett litet uppehåll i sin strävan att öka upp anslaget till denna organisation. Därför har jag, herr talman, tillsammans med mina partikamrater yrkat avslag på utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Herr Starbäck: Det är ju alldeles klart, att man kan se denna fråga från ren sparsamhetssynpunkt. Nu är det ju på det sättet, att herr Thorsson väl icke är alldeles ensam i denna kammarområde om att vilja spara. Jag tillåter mig till och med att räkna mig själv — med herr Thorssons benägna tillstånd — till dem, som vilja spara. Men det är ju så med denna sparsamhet, att när den ene vill spara på ett håll, så vill den andre spara på ett annat håll, och det är därför, man har så lätt att beskylla varandra för motsatsen.

Nu är det ju givet, att detta anslag till skytteföreningarna måste ses från synpunkten, huru man värderar denna stora rörelses betydelse för vårt försvar. Jag förmodar, att herr Thorsson i likhet med sin partikamrat herr Anderson i Råstock har — såsom också hans namn under reservationen vid punkt a) anger — en mycket bestämd övertygelse om, att det frivilliga skytteväsendet även ur ren försvarssynpunkt betraktat har föga eller intet värde och ur många andra synpunkter betraktat är rent av av ondo. Under sådana omständigheter är det ju klart, att sparsamhetssynpunkten vid denna punkt för honom skall vara ett plus till de andra synpunkter, som göra, att han avstyrker anslaget.

Jag däremot kan nu för min enskilda del icke förstå annat, än att den frivilliga skytterörelsen giver ett tillskott till vårt försvar av den beskaffenhet, att den är väl värd att av statsmakterna på bästa sätt omhuldas. Den är enligt min uppfattning en insats, som bidrager till att öka den homogenitet inom vårt folk, som till sist är den enda grund, på vilken en liten stat skall kunna bygga möjligheten att öka sin försvarsförmåga, så att den till sist är tillräcklig. Den är nämligen ett led i hela det arbete, som strävar till försvarets demokratisering, att göra försvaret till en folkets hjärtesak, och att därigenom göra försvaret så starkt, att det verkligen en gång skall kunna stå bocken, då det gäller. Jag tror icke, det är riktigt att resonera på det sättet, att fosterlandskärleken skall räcka till att giva försvarsförmågan, att den skall räcka till, då det gäller att giva den fysiska och psykiska uthålligheten, som den förste talaren i denna debatt yttrade. Det behövs nog också vapen, som man kan hantera, och för att få dessa vapen och denna färdighet att hantera dem, behövs också anslag. Är således min uppfattning om den fri-

villiga skytterörelsens betydande insats i arbetet på att göra försvaret till en hela folkets angelägenhet riktig, då måste man också säga sig, att den är en ovanligt billig del av försvaret. Jag vill hoppas, att det skall kunna gå att komma därefter, att den frivilliga skytterörelsen skall kunna innebära en minskning i försvarsbördan, i den rent personliga uppoffring, som landet måste kräva av sina medborgare. Däri ligger således en besparing, räknad i dagsverken.

Jag är övertygad om, att också genom de frivilliga bidragen till denna skytterörelse, som kunna räknas i mycket stora summor, understödjes statens verksamhet, så att det anslagskrav, som Riksdagen här har att bevilja, i ganska avsevärd grad genom den frivilliga skytterörelsen kan minskas. Det är således enligt min mening möjligt och rätt att, även med allt beaktande av besparingssynpunkten, framhålla den frivilliga skytterörelsen såsom väl värd att just ur besparingssynpunkt omhuldas.

Vad nu själva denna angelägenhet beträffar, så är det ju klart, att man mot densamma ur principiell synpunkt, även om man är den allra varmaste vän av skytterörelsen, kan komma med nog så vägande invändningar. Och jag förmodar, att det är ur principiella synpunkter, som tre medlemmar av det parti, jag har äran tillhöra, antecknat en blank reservation. Det är ju nämligen på det sättet, att det behov hos skytteföreningarna, som man med denna motion, vilken jag varit med om att frambara, vill söka fylla, är beroende därpå, att skytteföreningarna ha använt av staten till visst ändamål givna anslag till annat ändamål. Man har av det anslag, som varit ämnat till skjutbanors anordnande, måst använda medel för de frivilliga skyttarnas ammunition. Härigenom har brist i anslaget för skjutbanors anordnande uppkommit, och det är fråga om här att dels täcka denna brist och dels för 1914 giva möjlighet till flera skjutbanors anordnande. Nu kan man emot detta naturligtvis resa principiella invändningar. Jag är den förste att erkänna det, och jag är den förste att beklaga, att det varit nödvändigt för de frivilliga skytteföreningarna att handla på det sätt, som de gjort. Det är därför också min bestämda mening, att skyttefrågan måste så handhavas uti bygderna, att man icke skall behöva komma fram med en sådan här framställning en annan gång till Riksdagen, utan att det som nu sker är ett undantag, som manar till den allra största försiktighet för vederbörande, så att Riksdagen icke någon mera gång skall behöva besväras med sådana här anslagskrav.

Men det är dock en särdeles viktig angelägenhet från skytteföreningarnas sida. De måste ha sina skjutbanor, och de måste veta, att det finns ett bestämt anslag för dessa. De måste ha känslan av, att göra vi i ordning vår skjutbana, då få vi även sedan det bidrag, som gör, att skjutbanan blir betald. Nu är det några offervilliga män, som med sina namn eller mot annan säkerhet låna av bankerna eller på annat sätt skaffa pengar, så att en skjutbana kommer till stånd. Så hoppas man få anslag från centralstyrelsen. Men det visar sig, att det icke finns några pengar, och så står man där. Det är ju givet, att de personer, som i många fall bidragit

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

till anordnande av dessa skjutbanor, icke äro i den ekonomiska ställning, att de utan svårighet kunnat underkasta sig detta offer. Därför har man enligt min mening också haft rätt i att motionsvis söka behjarta även den synpunkten, och jag kan icke finna annat, än att det är många billighetsskäl, som tala för motionärernas framställning även vid beaktande av denna lilla detalj.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid, men jag tror, att med vad jag nu sagt bevis blivit lämnat för att det finnes fog för motionärernas framställning. Vad slutligen själva penningfrågan angår, så vet herr Thorsson lika väl som jag om den ställning, som just nu är inne. Vi ha gjort åtskilliga besparingar, icke minst på grund av att en del krav, som bebådats i statsverkspropositionen, icke framkommit från Kungl. Maj:t, varför det nog finnes mer än en möjlighet att täcka den summa, som här föreslås.

På grund av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Pettersson* i Södertälje.

Herr Liljedahl: Herr talman! Endast några få ord. Då det sagts, att fosterlandskärleken borde räcka till så långt, att skytte-rörelsen kunde helt nära sig av den, så vill jag nämna, att enligt de beräkningar, som äro gjorda, har det visat sig, att skyttarna offrat omkring 2,000,000 kronor utöver det anslag, som staten lämnar. Nog kan man således säga, att deras fosterlandskärlek tagit sig uttryck i ekonomiska offer.

Vidare vill jag framhålla, att om det skulle bli krig här i Sverige, så är det icke huvudsakligen antalet man, som är avgörande, om vi kunna reda oss, utan antalet träffar. Det är den så kallade träffprocenten, som avgör krigets utgång. Nu hade man i Stockholm under pingstdagarna en frivillig försöksmobilisering av landstormsmännen. Denna samlade icke mindre än 400 skyttar. Detta var icke skyttar i värnpliktsåldern, utan gamla skyttar, till och med sådana, som voro äldre än landstormsmännen enligt värnpliktslagen skulle vara, d. v. s. högst 40 år. Det var gamla familjefäder, som naturligtvis icke kunde vara så spänstiga och skjutskickliga som de unga värnpliktiga, som stå kvar i den aktiva armén eller där gjort sin värnplikt. I övningarna ingingo fältskjutningar, och att det gick fullt fält- och krigsmässigt till, kunna herrarna själva övertyga sig om, om ni vilja se på de fotografier, jag här har. Ni kunna själva se, huru dessa gamla landstormsmän ligga på magen mellan stockar och stenar, hur de krypa över gärdesgårdarna och kasta sig ned på andra sidan för att giva eld. Det gick sålunda fullt fältmässigt till. När vi inom armén anordna sådana här fältskjutningar i trupp, så beräkna vi blott 6 procent träffar, och det är ändå ett gott träffresultat. Nu visade det sig, att av dessa 12 plutoner, som sköto, var det icke en enda, som hade under 6 procent träffar. Det fanns till och med en, som hade ända till 13 procent träffar. Det är med andra ord ett glänsande resultat, och det är något, som man kan

taga på och i siffror visa upp vad skytterörelsen kan åstadkomma. Alltså, om vi svenskar skjuta, låt mig bara säga 8 procent träffar, när vi komma i krig, och våra motståndare bara 4, kan han ju få vara oss dubbelt överlägsen i soldatantal, och vi få ändå lika gott resultat.

Till sist vill jag angående detta anslag endast framhålla, att anläggande av en skjutbana inom en medelstor skytteförening kostar omkring 700 kronor. Detta anslag utbetalas icke, förrän skjutbanan är färdig och blivit avsynad. Det är detta, som har gjort, att flera skytteföreningar själva gjort sina skjutbanor i ordning. Man har därvid lagt ut pengar, och man har samlat in medel på enskild väg i avvaktan på att få skjutbanan godkänd och så utbekomma statsanslaget. Då icke något statsanslag utbetalats varken under 1912 ej heller 1913, har detta sin grund i, att skytterörelsen sprungit så väsentligen framåt, att medlen enligt de gjorda beräkningarna icke räckt till. Detta är anledningen till, att denna motion har kommit fram.

Jag vill till sist endast säga det, att skytterörelsen kunna vi säkerligen icke skatta nog högt. Den är av ofantligt stor betydelse för hela vår värnkraft. Men jag skulle dock vilja skicka med en önskan, och det är, att man inom skytteföreningarna mer och mer måtte beakta nykterhetsrörelsens stora betydelse. Vi få aldrig vara blinda för de brister och fel, som vidlåda denna vår stora folk-rörelse, och en stor brist är, att man på dessa håll trots goda framsteg icke ännu har beaktat nykterhetens stora betydelse i krig. Jag skall bara taga ett enda exempel. Jag var med som ombud på ett stort länsförbundsmöte. När vi hade gjort ifrån oss våra förhandlingar, samlade sig alla med landshövdingen såsom förbundets ordförande i spetsen, och vi satte oss omkring ett bord, och så snart de officiella förhandlingarna slutat, kom punschen in, och man satt och drack den. Ja, jag drack mitt vatten naturligtvis. Det är detta, att man icke nog beaktar den ofantligt stora betydelse, som avhållsamheten ifrån spritdrycker har, som jag velat erinra om denna fråga. Vi måste jaga ut spritdryckerna ur idrotts- och skytterörelsen, vi måste jaga ut ölet från flottans fartyg, vi måste jaga ut alkoholen från hela armén och till sist ur hela landet.

Med dessa önskemål ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag har inom utskottet gjort samma yrkande, som den första talaren, herr Thorsson, här hade, nämligen avslag på den föredragna punkten, men jag hade försummat att anteckna mig såsom reservant, och jag har därför begärt ordet för att tillkännagiva, att jag instämmer i herr Thorssons yrkande om avslag i denna punkt.

Mig förefaller det, som kammaren genom bifall till punkt a) och till det där beviljade anslaget till skytteföreningarna icke kan sägas ha visat sig njuugg mot det frivilliga skytteväsendet, även om kammaren nu här skulle avslå punkten b). Det är att märka, att

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

i punkten a), som är bifallen, ligger ett belopp av icke mindre än 78,900 kronor eller strängt räknat 70,900 kronor. Skytteförbundens överstyrelse har ju icke heller begärt för denna sak mer än 125,000 kronor, och nu skulle man genom bifall till punkt b) bevilja icke mindre än 193,900 kronor till skytterörelsen för detta ändamål. Jag tror icke, att detta kan vara ett riktigt sätt att gå till väga. Jag kan icke se det, och jag tycker vi böra hålla Kungl. Maj:t räkning för, att Kungl. Maj:t i denna punkt icke har villfarit överstyrelsens begäran, utan nöjt sig med den summa, som här av Kungl. Maj:t varit föreslagen, nämligen 78,900 kronor. Om man går till statsverkspropositionen och ser efter, vad föredragande departementschefen yttrat beträffande denna del av frågan, så finner man, att han säger: »Beträffande den äskade höjningen i det för skjutbanors anordnande avsedda belopp anhåller jag att få återropa det skäl, som jag vid behandlingen av föregående års statsverksproposition till protokollet anförde mot en även då ifrågasatt höjning av samma belopp». Där äro ordalagen, han använder, när han stannar vid ett belopp av 70,900 kronor plus de 8,000 kronor för en annan anordning, som ligger i de 78,900 kronorna. Om man då läser de skäl, som statsrådet i fjol hade haft, för att han icke tillstyrkt det belopp, som begärts, hänvisar han till Riksdagens egna åtgöranden i denna fråga. Vad har då Riksdagen gjort? Jo, den har undan för undan höjt dessa belopp till skytteväsendet med 50,000 kronor årligen, såsom det redogöres för, men det har begärts mera, fastän utskottet och Riksdagen ha stannat vid de 50,000 kronorna. Även Kungl. Maj:t har vid framläggande av denna proposition stannat vid 50,000 kronors förhöjning, och skälet till detta är, heter det, att Riksdagen sagt i sin skrivelse, när den höjde detta anslag, att den hoppades och uttalade den önskan, att för framtiden den största sparsamhet borde iakttagas vid bedömande av framställningar om förhöjning av detta anslag. Nu är det naturligen så, att man också kan räkna detta såsom ett iakttagande av sparsamhet och tillmötesgående av Riksdagens önskemål, när Kungl. Maj:t nu endast höjt med 50,000 kronor. Skall då Andra kammaren frångå denna sin uttalade princip, som Kungl. Maj:t har respekterat, och höja med ytterligare 115,000 kronor? Det tyckes mig vara att gå bra långt, och statsrådet redogjorde också i fjolårets proposition för denna sak och sade, att då hade det beräknats t. ex. för 1911 icke mindre än 135,900 kronor för skjutbanors anordning. Så kom överstyrelsen och nedsatte sin begäran till 104,700 kronor. Riksdagen nedsatte beloppet till 70,900 kronor, och således är det skytteförbundens överstyrelsens egen anvisning, som Kungl. Maj:t har följt, och då undrar jag, om icke kammaren också nu borde följa den traditionen att höja med 50,000 kronor och åtminstone giva Kungl. Maj:t erkännande, att den velat ställa sig Riksdagens anvisningar till efterrättelse.

Det vore mycket mera att säga, men jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan jag skall endast, herr talman, be att

få instämma i det yrkande på avslag på punkt b), som här framställts.

Herr Odqvist instämde häruti.

Herr Winberg: Herr talman! Då jag nu går att yrka avslag på denna utskottets hemställan, gör jag det dels ur ren sparsamhets-synpunkt, dels av principiella skäl. Med principiella skäl menar jag då icke närmast den ståndpunkt till hela skytterörelsen, som jag och åtskilliga andra intaga, utan utgår från och söker ställa mig på deras ståndpunkt i denna fråga, som anse, att den frivilliga skytterörelsen är ett beaktansvärt moment i hela vårt försvarsväsende. Men även om man utgår från den ståndpunkten, synes det mig vara nödvändigt, att man, inman man fortgår vidare på den vägen att år efter år i betydlig grad öka de belopp, som anslås för detta ändamål, klargör, om denna frivilliga skytterörelse i verkligheten utgör något viktigt moment i våra försvarsanordningar. Om så befinner vara fallet, skulle vi väl då komma därefter, som också herr Starbäck menar, att vi skulle komma, nämligen att en viss färdighet i handhavandet av skjutvapen, förvärvat genom deltagande i den frivilliga skytterörelsen, skulle kompensera en viss del av den övnings-tid, som annars är obligatorisk för våra värnpliktige. Men när herr Starbäck förklarar, att han hoppas, vi skola komma därefter, synes det mig vara en mycket oklok taktik han väljer att redan nu försöka forcera fram anslag på detta område, utan att det framställs något som helst krav eller göres något försök att få någon kom-pensation i fråga om nedsatt värnpliktstid för dem, som på detta sätt ha förvärvat sig en viss kompetens, ifall den nu kan anses vara av något värde. Det synes mig vara en alldeles oriktig taktik att gå till väga på det sättet, och beviljandet av detta anslag blir sålunda endast ett plus i de försvarsutgifter, som vi göra, utan att man från militärt håll synes vara villig att erkänna, att denna rörelse är av sådan betydelse, att ett deltagande i densamma kan vara någon anledning till ett mildrande av de rent personliga upp-offringar för försvaret, som man måste göra.

Den andra synpunkten, ur vilken man bör yrka avslag på detta, är den rena sparsamhetssynpunkten. Med hänsyn till den vill jag säga, att när vi redan förut i dag genom beslut i föregående punkt ha ökat det anslag, som utgår till dessa ändamål, med omkring 200,000 kronor, synes det mig vara att marschera något hastigt att komma och föreslå, att vi ytterligare härutöver skola bevilja 115,000 kronor. Och jag förstår verkligen inte, hur herr Starbäck, som annars är en ganska förnuftig man, kan komma fram med dylikt yrkande, ty det innebär dock att på omvägar komma upp till ökade utgifter till försvarsändamål, trots att det från dem, som stå på samma sida som han, förklarats, att man vill hålla försvarsutgifterna nere vid deras nuvarande läge, såsom också sjöministern förklarade i sitt anförande vid årets remissdebatt och som också hela den nuvarande regeringen tidigare förklarat som sin ståndpunkt. Det går

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

nämligen an att även på omvägar skruva upp försvarsutgifterna rätt betydligt, och herr Starbäck synes mig här vara inne på en väg, som leder till dylika resultat.

Jag kan sålunda icke anse, att det föreligger några skäl — vare sig man är försvarsvän eller icke, vare sig man anser, att den frivilliga skytterörelsen kan bidra till att höja vår försvarsförmåga eller icke — till att på denna väg marschera fram så hastigt, innan man får reda på från militärt håll, huruvida man vill räkna med denna faktor såsom av någon betydelse för höjandet av vårt folks försvarsduglighet. Göra de det och vilja de ge en motsvarande kompensation i fråga om de rent personliga uppoffringarna genom förkortning av värnpliktstiden, ja, då kan man börja diskutera och väga skäl och motskäl, men att nu utan något dylikt medgivande öka detta anslag på sätt som föreslagits, kan jag under inga villkor vara med om, och därför, herr talman, yrkar jag avslag på utskottets hemställan i denna punkt och bifall till reservationen.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Det förefaller mig, som om den siste ärade talaren förväxlat orsak och verkan. Det är icke fråga om, att det är vi, som skulle marschera så hastigt här, det är icke fråga om, att vi genom ökat anslag vare sig för själva skytterörelsen eller för anläggande av banor skulle gå före skytterörelsen, utan här är fråga om, att skytterörelsen själv har — och jag vill stryka under det — glädjande nog nått en så storartad utveckling, att här kräves ytterligare understöd utöver det, statsmakterna redan förut beviljat denna fosterländska rörelse. Jag kan icke heller godkänna det resonemang, som har gjorts gällande, att genom det nyss under punkten a) beviljade ökade anslaget till skytterörelsen man har gjort tillräckligt, och att man därför icke bör göra något vidare för anläggande av skjutbanor. Det lär väl ändå vara så, att det är den ökade anslutningen till skytterörelsen, som har krävt anläggandet av ytterligare banor, och det är därför, som det hittills för detta sistnämnda ändamål utgående anslaget visat sig otillräckligt.

Jag skall be, att herrarne ville ta del av de siffror, som anföras på sidan 4 i föreliggande betänkande, utav vilka framgår, att kraven på understöd för sådana anläggningar, som här är fråga om, uppgingo till 118,057 kronor, under det att det fanns tillgångar för samma ändamål endast på ett belopp av 60,900 kronor. Och vilja herrarne gå till nästa sida, nr 5, finna herrarne där exempel på vilka offer de personer, som ställt sig i spetsen för denna rörelse på olika platser, fått göra, för att icke rörelsen där skulle lida ett stort och allvarligt avbräck, och att de haft anledning göra detta i den förvisningen, att staten fortfarande som hittills skulle ersätta dessa utlägg, det lär väl litet var få erkänna. Men det är icke nog med bara de offer, som här stå omnämnda. Det är icke heller, som herr Thorsson tycktes vilja framhålla under sitt anförande i denna debatt, så, att det bara är staten, som gör offer för denna rörelse. De, som med varmt och livligt intresse ägna sig åt denna foster-

ländska rörelse, offra mycken tid för att förvärva den skjutskicklighet, som sedermera kan komma fosterlandet till godo i allvarets stund. Men det är icke nog med att de offra tid, de offra också mycket penningar. Herrarne torde litet var ha fått en redogörelse för det frivilliga skytteväsendet i vårt land, men det kan hända, att under en sådan brådska som den nuvarande icke alla av herrarne så noga hunnit ta del av detta lilla häfte och jag skall därför be att få påpeka en liten del därur, som just visar, vilka offer de enskilda skyttarne trots de stora — jag erkänner det — anslag, som utgå till denna rörelse, måst ålägga sig själva. Sälunda finna herrarne där ett meddelande om, att ammunitionsbidragen under 1912 utgingo med 418,000 kronor. Under samma år lossades 20 miljoner skott. Om man räknar priset på skott så lågt som till 6 öre, motsvarar detta en utgift av 1,200,000 kronor, av vilken utgift alltså skyttarne själva fått betala 800,000 kronor.

Jag vill vidare framhålla en annan sak. Det påpekas uti samma redogörelse, att ett av de mål, som skyttarne sträva efter, är att förvärva ett eget gevär. Under de år, som denna rörelse har existerat, ha från statens förråd till enskilda skyttar och till föreningar försålts omkring 50,000 musergevärv. Ensamt detta motsvarar en utgift av omkring 2,000,000 kronor. Härtill kommer naturligtvis, som litet var känner, som haft med denna rörelse att göra, en hel del smärre utgifter, sådana, för vilka dels statsbidrag icke kunnat erhållas, och sådana också, för vilka det erhållna statsbidraget icke räckt till. Det synes mig sålunda vara påtagligt, att de, som ställa sig i de frivilliga skyttarnes led, härför göra stora och betydande offer, och det vill icke synas mig, som om i jämförelse med deras offer de krav, som nu ställas på statsmakterna och i detta ögonblick på Riksdagens Andra kammare, skulle kunna eller få anses vara för stora.

Herr Thorsson yttrade, att man icke borde bevilja ett sådant anslag som det här föreliggande, utan att man också kunde se, varifrån pengar skulle tagas. Jag kan tänka mig den möjligheten, att herr Thorsson härvid syftar därpå, att man i detta ögonblick icke kan bedöma budgetens ställning. Så mycket kan jag dock upplysa herr Thorsson om, att jag här har i min hand en av statsutskottets kamrerare uppgjord beräkning över de besparingar på budgeten, som under innevarande riksdag blivit gjorda, liksom också över de ökningar, som uppkommit i den beräknade budgeten, varutav det visar sig, att i närvarande stund omkring 1,700,000 kronor äro besparade, sedan ökningarna avdragits. Någon risk för att sålunda belasta budgeten med detta anslag synes mig icke föreligga. Det torde dock behöva tilläggas, att härvidlag icke tagits i beräkning den minskning i statens inkomster, som uppkommit på grund därav att Riksdagen häromdagen fattade beslut angående ristullen; men i varje fall kan den icke bliva så stor, att icke budgeten medger den ökning, varom nu är fråga. Jag är beredd på den invändningen emot detta resonemang, att det är visserligen sant, att budgeten *nu* kanske medger detta; men man fruktar, att detta krav skall åter-

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

komma och då med ökad styrka. Av detta resonemang har ju likväl statsutskottet genom den formulering, som utskottet givit åt sitt utlåtande, brutit udden.

Herr Carl Persson yttrade nyss, att Riksdagen vid beviljandet av tidigare anslag sagt ifrån, att Riksdagen önskade, att största möjliga sparsamhet skulle iakttagas; och han ansåg därför, att ett beviljande av detta anslag skulle stå i strid med vad Riksdagen sålunda förut uttalat. Till en början ber jag att få säga, att jag icke anser bevisat, att icke största möjliga sparsamhet blivit iakttagen av denna rörelses målsmän. Det är ett glädjande faktum, att denna rörelse utvidgat sig så mycket över vad man beräknat, att den kräver större omkostnader, och detta faktum framkallar, att förevarande krav i detta ögonblick framställles till Riksdagen. Men jag undrar dessutom också, om icke detta uttalande om sparsamhet avsåg skytteanslaget, då det beviljades, och icke anslaget till skjutbanor. Jag vågar icke med bestämdhet yttra mig därom, då jag icke har den av herr Carl Persson åberopade skrivelsen framför mig; men jag undrar, om icke så var fallet.

Den förste ärade talaren uti debatten om punkten a) uttalade, att han trodde, att om de pengar, som användes för den frivilliga skytterörelsen, i stället användes till förbättrade kommunikationer och till — om jag förstod honom rätt — kulturella ändamål o. s. v., skulle man sannerligen icke behöva äventyra fosterlandskänslan. Jag tror då snarare, att man icke bör utsätta sig för risken att äventyra fosterlandskänslan genom ett avslag på en framställning, som innebär krav, vilka enligt mitt förmenande äro oundgängligen nödvändiga att tillfredsställa, för att en sådan fosterländsk rörelse som den ifrågavarande skall kunna existera. Jag tror verkligen, att man riskerar, att fosterlandskänslan hos de män, som ställt sig såsom aktiva deltagare i den frivilliga skytterörelsen, skulle komma att, om icke försvinna, kanske dock något svalna, om de finna, att deras fosterländska strävanden icke uppskattas av Sveriges Riksdag.

Jag har förut uttalat — och jag stryker under det nu — att Riksdagen varit frikostig emot denna rörelse. Men jag vill tillägga, att rörelsens nu uppnådda stora utveckling kräver ytterligare offer ifrån Riksdagens sida, och jag hyser den innerliga förhoppningen, att Riksdagen skall visa sig beredd att göra dessa offer.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! Det har av många talare framförts olika synpunkter på detta ärende. Jag för min del skall be att få ansluta mig till den uppfattningen, att man icke kan vara nog tacksam emot denna frivilliga skytterörelse, som visar sig såsom en verkligt folklig rörelse och som arbetar så fullständigt målmedvetet. Här har å andra sidan uttalats, att denna rörelse varit rikligt understödd; och det är någonting, som vi heller icke kunna förneka. Men att vi nu stå i begrepp att marschera hastigare än till och med å fjärde huvudtiteln, är ett omdöme, som jag icke kan instämma i. Icke heller kan jag anse det vara orim-

ligt, att man år efter år ökar detta anslag, ty det är väl alldeles tydligt, att alla anslag, som nu krävas för skytterörelsen, icke innebära någonting annat än anslag för fosterlandets försvar. Jag tror icke, att det finnes någon här i kammaren — icke ens bland dem, som anse sig vara försvarsnihilister — som kan förneka ett sådant påstående.

Jag begärde ordet huvudsakligen för att erinra om någonting, som kanske många av herrarna icke beaktat, men som alldeles säkert beaktades av min partikamrat på västgötabänken, nämligen den omständigheten, att anledningen till att detta anslag till skjutbanor icke har tagits i anspråk för sitt ursprungliga syfte och ändamål beror därpå, att de anslagsberättigade skyttarnas antal vuxit år från år ifrån 119,410 år 1911 till 132,837 för år 1912 o. s. v. Det är därför, som de belopp, som anslagits till skjutbanor, i stället tagits i anspråk delvis för andra skytteändamål. Men vi få väl ändå säga, att det icke blott icke är en olägenhet, utan tvärtom — såsom den siste ärade talaren påpekade — och som också ifrån andra håll erinrats, det är väl ett glädjande faktum, att år efter år skytterörelsen ökats. Det är också ett glädjande faktum, såsom också herr Anderson i Råstock påpekar, när han säger, att de värnpliktige t. o. m. kunna skjuta lika bra som de frivilliga skyttarna. Ja, varför göra de det? Jo, därför att 93 procent av de värnpliktige tillhöra den frivilliga skytterörelsen. Ingen skall kunna övertyga mig om, att det är någonting annat, som är anledningen till skjutskickligheten hos de värnpliktige än just denna rörelse. Nu behöves det absolut anslag icke blott till ammunition, utan också till skjutbanor. Detta senare är lika viktigt, om denna rörelse fortfarande skall utveckla sig. Vi skola icke tänka på, att densamma skall gå tillbaka. Vi skola icke hoppas, att anslaget skall minskas år ifrån år, utan vi skola vara tillfredsställda, om det kan ökas varje år.

Nu står det här antecknat i utskottets utlåtande på sid. 6 ungefär följande: »För år 1914 har överstyrelsen beräknat antalet anslagsberättigade skyttar till 140,000, då däremot departementschefen ansett sig kunna beräkna nämnda antal till 135,000.» Det må nu vara den ena eller den andra siffran. Det är i varje fall en ökning av den tidigare statistiken; och jag anser, att den, som ivrar för denna rörelse och gläder sig åt dess verksamhet, bör också vara tillfredsställd med denna ökning; och jag är övertygad om, att vi skola få anledning att år ifrån år öka detta anslag.

Herr talman, jag för min del tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ingvarsson: Herr talman, mina herrar! Må det tillåtas även en, som icke tillhör statsutskottet, att efter att hava hört denna debatt yttra några ord. Det finnes i vårt land många hundratal fattiga människor, som förgäves kämpa för att något så när drägligt kunna uppehålla sin existens på sin jordbit — torpare och lägenhetsinnehavare, som det här i Riksdagen gång på gång tagits initiativet för att skydda, människor, som man ansträngt sig för att

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
ets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
ets befräm-
jande.
(Forts.)

bibehålla på deras fattiga jordlapp och trygga deras ålderdom. Men ständigt har Riksdagens majoritet sagt nej till åtgärder i denna riktning. Men när det nu gäller skjutbanor, då finns det jord, då finns det medel i statskassan för att iordningställa dylika. Det är så helt annorlunda synpunkter, man anlägger på dessa olika företeelser, att jag för min del icke kan stillatigande låta detta passera. Det finnes dock en gräns för det fattiga svenska folkets tålamod; och min mening är, att vi skola i första hand sörja för att detta fattiga folk kan leva, och att det får det nödvändigaste. Därför, herr talman, ber jag kort och gott att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Westman: Herr talman! Det kan väl icke råda mer än en mening därom, att vår värnpliktiga armés stridsduglighet är i allra högsta grad beroende av skjutskickligheten. För att kunna nöjaktigt förvärva denna skjutskicklighet anser jag, att den frivilliga skytterörelsen är av den allra största betydelse, såsom åtminstone i någon mån avhjälpare bristen på tillräckligt lång militär utbildningstid. Jag tror icke, att man behöver — såsom den förste talaren yttrade — gaska upp sig för att inse dess betydelse. Regering och Riksdag ha ju också understött den frivilliga skytterörelsen med rikliga anslag. Det skall jag villigt erkänna. Men på en punkt har denna stödande verksamhet brutit under de senare åren, nämligen i fråga om anslag till anordnande av skjutbanor. Därigenom, att skytteföreningarna icke kommit i åtnjutande i tillräcklig grad av dylika anslag, ha de själva fått anlägga skjutbanor med länemedel. Då nu skytteföreningarna icke genom det av utskottet tillstyrkta anslaget erhålla möjlighet att återbetala de lån, som upptagits, komma icke blott medlemmarna i föreningarna uti en beklaglig ekonomisk svårighet, utan man kan även befara, att hela intresset för skytterörelsen kommer att avmattas och försvagas. Jag anser därför, att det icke blott är ömmande förhållanden, som tala för ett bifall till utskottets hemställan i denna punkt, utan att det även är en klok åtgärd ifrån statsmakternas sida. Skjutbanorna äro ju lika nödvändiga för skytteföreningarna som ammunitionen eller anslag till ammunition. Ty utan ordentliga skjutbanor kunna icke skjutövningar anordnas på ett tillfredsställande sätt. Jag tror därför, i motsats mot den förste talaren, att det icke är klok sparsamhet att icke bevilja detta anslag, utan tvärtom att alla skäl, även sparsamhetsskäl, tala för, att detsamma bör beviljas.

Den siste ärade talaren förde in diskussionen på ett område, som jag anser icke alls har med saken att skaffa. Han talade om, att det finnes så ofantligt många fattiga människor uti dåliga existensvillkor uti vårt land, vilkas intressen man bör tillgodose. Det är fullkomligt riktigt; och Riksdagen står ju också nu beredd att genom alderdoms- och invaliditetsförsäkring tillgodose dessa fattigas existensvillkor. Men därför att vi ha många fattiga i vårt land, få vi väl icke åsidosätta verkliga statsintressen på andra områden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställen uti förevarande punkt.

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
ets befräm-
jande.
(Forts.)*

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det har gjorts åtskilliga bemötanden av det påstående, jag nyss tillät mig göra, att åtskilliga av dessa penningar voro alldeles bortkastade. Jag skall då be att få fästa uppmärksamheten på vad som säges på ett ställe i herr Starbäcks motion, där det står, att »av de aktiva medlemmarna i skytteleden befinna sig ej mindre än 93 procent i eller under värnpliktsåldern». Det var just det jag ville ha fram, att en så stor del av våra skytteförbunds medlemmar antingen äro i eller under värnpliktsåldern, och alltså ha de, som jag framhöll förut, tillfälle att i alla fall lära sig skjuta, och vad beträffar dem, som äro över värnpliktsåldern, komma de icke så lätt bort ifrån denna konst, ifall de en gång fått lära sig den. Jag skall fortfarande tillåta mig ta ett litet exempel, som visar detta, från min egen erfarenhet. Jag har icke sedan min egen värnpliktstid — herrarne må tro mig eller icke — sysslat med utövandet av den ädla skjutkonsten, men det har roat mig att någon gång tävla med medlemmar i skytterörelsen, och jag har icke behövt — så märkvärdigt det än kan låta — därvid riskera det allra bittersta. Alltså, förmågan att skjuta finnes i mycket stor utsträckning kvar, sedan man en gång lärt sig denna konst riktigt.

För övrigt har jag endast framhållit, att man har större utsikter att lära sig den fort och effektivt under sakkunnig ledning än på dessa skjutbanor, och det klagas ju till och med från skytteförbundens överstyrelser över bristen på instruktörer och påyrkas åtgärder att avhjälpa denna brist.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på ett annat yttrande i motionen. Det säges där nämligen: »För skytterörelsens fortsatta utbredning är tillgodoseendet av behovet för understöd för skjutbanors ordnande, som väl förstås, av stor betydelse, ty utan ändamålsenliga skjutbanor kan ju icke någon skytteverksamhet alls bedrivas.» Jag undrar om detta är riktigt. Jag har i någon mån förut vänt mig mot den uppfattningen, att man på skjutbanor skulle kunna förvärva sig den i fält nödiga skjutskickligheten. Det är dock någonting helt annat att skjuta under på förhand kända förhållanden emot att skjuta i terräng. Jag skall i detta sammanhang icke ingå på de faktorer, som här spela in, men jag vill fästa uppmärksamheten på en enda punkt, nämligen avståndsbedömningen. Det är lätt att förstå, vilken roll den skall spela, och det är naturligt, att det härvidlag icke kan bli tal om att förvärva samma färdighet på vanliga skjutbanor som genom övningar i terräng, ty det skulle bland annat förutsätta, att man hade civila instruktörer, som kunde arbeta på samma sätt som våra militära instruktörer.

Jag ser frågan fortfarande ur den synpunkten: är det någon nytta att offra pengar härvidlag? Om vi se, att 93 procent av skytteförbundens medlemmar äro i eller under värnpliktsåldern, är det för mig ofattbart, att man kan säga, att denna rörelse är till så ovärderlig nytta. Jag kan därför icke heller anse, att herr Sommelius

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

har rätt, då han vänder sig mot min partikamrat herr Thorsson, som sade, att det går icke an att förklara: gaska upp er bara och begär, så skola vi bevilja hur mycket som helst. Vi äro bara glada åt det. Jag skulle gratulera herr Sommelius, om han skulle kunna göra lycka med sådana åsikter bland dem uti landet, som skola betala detta.

Herr Liljedahl sade någonting om, att träffprocenten var den avgörande, men samtidigt var han nog ärlig att förklara, att det var gamla karlar det gällde i det exempel han anförde. Jag tror, att det kan vara möjligt beträffande en stor del av dessa landstormsmän, som kapten Liljedahl demonstrerade för oss, att dessa kanske rent av haft olyckan — om jag får begagna det uttrycket — att lära sig skjuta just under värnplikstiden och icke genom att tillhöra skytteföreningarna före värnpliktsåldern. Det vet jag visserligen icke bestämt, men det kan vara möjligt, att så är förhållandet, och med min kännedom om hur det, som man en gång lärt sig, sitter kvar, vågar jag uttala den förvissningen, att den färdighet, som man förvärvat sig, icke försvinner så i morgon dag.

Jag skall be att få tillägga, att man även behövde lära skytteförbunden att hushålla med sina tillgångar. Det finns åtskilliga poster här, som jag för min del icke kan anse vara så synnerligen väl använda. Jag skall bara peka på en enda, som efter min uppfattning syftar på ren agitation. Det står nämligen här: »hållande av föredrag 6,000 kronor.» Jag undrar vad man skulle säga från det håll, där man nu är så villig att bevilja anslag, ifall vi från arbetarhåll skulle komma och begära verkligt statsanslag för att skicka ut agitatorer för att verka i en viss riktning. Jag tror icke, att det skulle kännas så särdeles behagligt för herrarna att då stå upp och säga: kom igen, vi skola bevilja mera, om ni blott förbruka detta så snart som möjligt.

En talare drog även in folkpensioneringen. Det kan vara tämligen på sin plats, förmodar jag, att också påpeka, vad som i detta sammanhang beträffande folkpensioneringen vidrörts i tidningspressen. Där har man sagt, att folkets ekonomiskt-moraliska nivå — om jag får använda det uttrycket — skulle sjunka genom att dessa pensionstillägg på 150 kronor skulle utbetalas. Sparsamheten bland de djupa lagren skulle helt och hållet försumpas. Här har man gått till motsatta ytterligheterna och förklarat: bygg bara och skaffa er skjutbanor på lånta pengar eller på vilket sätt som helst, huvudsaken är, att vi få dem till stånd; staten betalar. Så komma enskilda motionärer och förklara, att det är alldeles nödvändigt att bevilja detta anslag, annars stupar det hela. Jag vågar vidhålla den uppfattningen, att detta icke är riktigt, i synnerhet — jag understryker det — när man nyss voterat om anslag, som innebära en sådan ökning. Jag ville hemställa till herrarne, om det icke kan anses nödvändigt att även lägga någon smula hushållningssynpunkt på denna fråga.

Jag ber med anledning av vad jag nu och förut anfört att få instämma med herr Thorsson och yrka avslag.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag skall endast be att få göra några repliker. Jag får säga, att jag blev icke så litet förvånad över att finna ordföranden i tredje försvarsberedningen — den avdelning, som särskilt har att utreda, huruvida sparsamhet kan åstadkommas inom försvarsbudgetgifterna — med bland undertecknarne av motionen. Nu fick jag emellertid förklaringen till att han varit så intresserad av att underteckna motionen, och det var den, att han trodde, att man därigenom skulle få försvaret billigare. Nu tror jag emellertid icke, att han kan inbilla varken sig själv eller någon annan, att försvaret skall bli nämnvärt billigare, för att han undertecknat denna motion, utan snarare möjligen 115,000 kronor dyrare, ty försvarsfrågorna kräva i alla fall sina anslag, och jag kan icke anta, att varken fjärde eller femte huvudtiteln komma att bli mycket billigare, därför att vi ge anslag till skytteföreningarna.

Nu har man sagt, att den frivilliga skytteörelsen ändå skulle utgöra ett viktigt komplement till hela försvaret. Ja, men kom på allvar och fråga militärerna: vilja ni avstå från en förlängning av övningstiden för skyttarne? De skola då svara utan vidare: nej, det komma vi icke att gå med på, ty vi ha ingen som helst nytta av dem, så snart de gå ut i terrängen. Skulle de skjuta på bestämda mål, så äga de en viss färdighet framför andra, men inte när man är ute i terräng, och egentligen skjuta ju militärerna i krig, herr Liljedahl, icke på bestämda mål, utan på föremål i terrängen. Jag anser därför, att herrarne icke böra spela upp sig och tro, att det är av så stor betydelse för försvaret, om vi bevilja detta anslag.

Statsutskottets vice ordförande antydde, att det var icke värt, att motionärerna kommo tillbaka en gång till, ty statsutskottet har skrivit, att ett sådant extra anslag endast får beviljas för denna gång. Ja, för all del, men när de nu få hjälp att betala sina skulder i Kalmar och Växjö, så kommer man från andra platser och säger: här ha vi satt oss i skuld även vi, och så dyka sparsamhetstankarna å nyo upp i Gävle, understödda av medkänslan för de skuldsatta föreningarna från annat håll, och så resonerar statsutskottets majoritet precis som nu, att det är synd om de människor, som skrivit på borgensförbindelserna. Nej det finnes verkligen icke mycken garanti för, att icke denna sak icke kommer tillbaka, även om den kommer i annan rock.

Dessutom vill jag till herr Starbäck säga, att nog har jag klart för mig, att Riksdagen genom förut fattade beslut åstadkommit vissa inbesparingar i den beräknade budgeten. Men det lär väl inte vara obekant för någon, att denna budget var räknad så, att Riksdagen rent utav haft stora behov av att spara, för att beräkningarna skulle hålla streck. Och därtill kommer, att alla anslagen på femte huvudtiteln ännu ej äro klarade. Vid sådant förhållande anstår det icke herrarne att här utan vidare förklara, att vi — därför att Riksdagen skjutit undan ett och annat krav, som kommer tillbaka med förnyad styrka nästa år — skola disponera det eventuellt sparade beloppet och göra tillgångarna så många kronor mindre nästa år. Jag åtminstone tror, att man får lov att ta en liten smula hänsyn till vad som av

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets efrem-
jande.
(Forts.)*

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

skattdragarna kan presteras, och jag resonerar på det enkla viset, att när nu Riksdagen beviljat ett så rikligt anslag i den förra punkten, borde verkligen även skytterörelsens allra varmaste beundrare känna sig en smula tillfreds. Det har ju förts berättigad kritik över den flottbyggnadspolitik, som ble. . . . . den av 1899 års motion, och vad har icke den haft för konsekvenser? Nu träda emellertid herrarne själva i denna motions fotsår, när herrarne nu, medan vi som bäst diskutera om, hur vi skola ordna försvaret på bästa sätt, vid sidan av Kungl. Maj:ts förslag motionera om 150,000 kronor. Jag tror, att det finnes synnerligen starka skäl för att avslå även det av utskottet nedprutade anslaget.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Till en början ber jag att till min ärade kamrat på min länsbank få säga, att jag icke i likhet med honom kan finna, att dessa föredrag för skytterörelsens befrämjande äro någonting så fördömligt eller förkastligt. Han gjorde därvidlag en jämförelse mellan anslag, avseende föredrag för främjande av skytterörelsen, och föredrag för främjande av arbetarrörelsen. Denna jämförelse skulle ju då förutsätta, att det måste finnas ett motsatsförhållande mellan skytterörelsen och arbetarrörelsen, ett motsatsförhållande, som enligt min mening icke finnes. Om det finnes i stor utsträckning, skulle det vara att beklaga. Föredragen avse ju allenast ett ändamål, som är av allmänt gagn, såvitt man håller före, att det är av allmänt gagn, att vårt lands manliga och vapenföra befolkning har en hög grad av skjutförmåga.

Jag vill blott göra denna erinran för att sedan gå och motivera den ståndpunkt, jag har ansett mig böra intaga rörande förevarande anslag i statsutskottet, där jag har deltagit i ärendets behandling. Jag har nämligen icke kunnat helt och hållet blunda för de, enligt min mening, vägende principiella betänkligheterna mot detta anslags beviljande. Dessa betänkligheter äro framkomna framför allt med hänsyn till bristande reda i förvaltningshänseende inom skytteöverstyrelsens förvaltningsområden. Det är ju på det sättet — och det har utav min ärade vän på gävleborgsbänken bestyrkts — att anslag här beviljats till ett ändamål, men använts till ett annat, arbeten äro utförda, innan medel för ändamålet ha beviljats, och sedan sålunda skytteföreningarna på det sättet satt sig i skuld, begär man nu, att staten skall träda emellan. Jag är den förste att erkänna, att det kan vara ömmande omständigheter, men jag måste ovillkorligen reagera mot ett sådant förvaltningssystem, och det har gjort, att jag för min del uti utskottet icke har kunnat biträda utskottets hemställan.

Det är de för mig väsentligen vägende skälen för den ståndpunkt, jag intagit till spørsmålet inom utskottet, och jag kan icke annat än ansluta mig till dem, som yrka avslag.

Herr Martin: Herr talman, mina herrar! Det är ju icke angenämt att uppträda i en sådan här fråga, där man tillhör motionärerna, som framställt krav på statskassan i så stor utsträckning,

som här har skett, men jag måste bekänna, att, då jag satte mig in i denna fråga, saken låg så för mig, att jag för min del icke kunde ställa mig avvisande, utan blev en av undertecknarna av denna motion. Det är alldeles rätt, som herr Nilson i Örebro nämnde, att det brister åtskilligt i förvaltningsavseende, som bör rättas, men därför att den saken icke rättats förut, bör man icke låta de enskilda personer, som här satt sitt namn i borgen och bidragit i ganska stor utsträckning till att få skjutbanor iordningställda, lämnas i sticket nu, utan man bör söka rätta till detta och vända saken på sin rätta bog och samtidigt, såsom vi gjort i motiveringen, varna för att göra något sådant i fortsättningen. Detta om detta.

Sedan har det hela tiden sagts — det sades nyss ifrån herr Thorsson — att man icke bör skruva upp sig, då saken ur försvarssynpunkt icke har någon betydelse. Jag gör det icke heller, men jag vill säga, att i detta fall befinna sig herr Thorsson och hans anhängare i full förståelse med många framstående, mycket extrema militärer, vilka säga: ge oss treårig värnplikt, och vi behöva icke någon skytterörelse. Det är mycket vanligt att på framstående militärt håll icke se skytterörelsen med blida ögon: men detta har jag sagt utan att på något sätt skruva upp mig.

Gentemot min ärade vän herr Anderson i Råstock, som också deltagit i ärendets behandling inom utskottet, vill jag i minnet återkalla ett par episoder, där sparsamhetstanken försvann lika hastigt, som den nu efter herr Thorssons påstående gjort hos mig, när det gällde anslag till skjutbanorna. Hur var det, herr Anderson, var icke herr Anderson och ett par till från samma parti reservanter i fråga om ett anslag, där det gällde rekrytering till armén, ett anslag, som efter vad jag påpekade, fullkomligt innebure att kasta pengarna i sjön? Över 800,000 kronor har åtgått till detta ändamål sedan 1907, för vilket anslag vi icke fått ett uns nytta, utan antalet vakanser har trots detta samtidigt ökats. Jag hade väntat, att herr Anderson då skulle ha uppträtt här i kammaren och förfäktat sin åsikt i denna sak, och då hade också jag blivit i tillfälle att få uttala min ståndpunkt i saken. Men varför teg herr Anderson då? Då var det ett ypperligt tillfälle att spara, och jag vill säga, att hellre spar jag på militära anslag än på anslag till skytterörelsen. Vi kunna spara i mycket stor utsträckning i fråga om militära anslag, och jag tror, att tredje försvarsberedningen, som särskilt sysslar med detta, skall finna, att vi kunna spara på ofantligt många områden och särskilt på detta av mig påpekade utan att behöva på något sätt motarbeta själva skytterörelsen; och särskilt vid kritiska tillfällen, som nu, böra vi hjälpa skytterörelsen.

Jag kan icke annat än yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Liljedahl: Herr talman! Det yttrades av herr Anderson i Råstock, att skytterörelsen var mindre behövlig, därför att skjutskickligheten sitter kvar så länge; det är alldeles rätt, att har man lärt sig att skjuta riktigt väl en gång, blivit en mönsterskytt, så sitter detta kvar ganska länge; men nu förhåller det sig så, att

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
ets befräm-
jande.
(Forts.)

våra värnpliktige hinna icke att bli mönsterskyttar. Under år 1911, då vi hade 3 årsklasser inne på repetitionsövningar, var det icke mindre än 31,730 skyttar som sköto; bland alla dessa 31,730 kunde endast 45 förvärva arméns skyttemedalj, och, såsom jag nyss nämnde, vi beräkna för god skjutskicklighet ungefär 6 procent träffar i fältskjutningarna. Nu har man haft denna landstormsövning under pingsten med gamla skyttar, som fullgjort sin värnplikt för många år sedan, på en tid, då det icke var så lång övningstid som nu, och då komma en del av dessa och skjuta ända till 13 procent träffar, d. v. s. dubbelt så bra som de värnpliktiga. Det är väl det bästa beviset för, att skytterörelsen icke blott bibehåller, utan betydligt utvecklar den skjutskicklighet, som man förvärvat vid armén.

På grund av detta och då jag anser skjutbanor absolut nödvändiga för våra skytteföreningar, ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall be att få besvära kammaren med några ord i denna fråga. Jag förstår så väl den synpunkten, som gör sig gällande, då man säger, att här har nyss beviljats under punkten a) ett mycket stort anslag — det var ju 975,000 kronor — och därmed må nu allting vara gott och väl, och man har gjort vad man kunnat. Jag förstår också den synpunkten, som säger, att här höjer man år efter år, man ökar anslagen i viss grad år efter år, men man vill icke gärna gå utöver den årliga ökningen, utan vill hålla en viss jämn kurs och fart framåt. Men ser man närmare på saken, tycks det mig, att man borde i alla fall kunna i detta fall låta betänkligheterna falla. Det är ju så, som här förut har anmärkts, att uti det stora, under punkten a) beviljade beloppet, 975,000 kronor, ingår också en viss del, som är avsedd att tjäna nu ifrågavarande ändamål, nämligen anläggandet av skjutbanor. Men detta anslag erfordras ju för kommande nyanläggningar av skjutbanor, under det att här är klart bevisat, att nu ifrågavarande anläggningar för skjutbanor redan äro gjorda, att pengar redan för dem utlagts, som icke kunna bliva ersatta bara med den ordinarie ökningen av det stora anslaget, utan som ovillkorligen kräva att bliva ersatta genom ett extra anslag. Det synes mig icke heller vara så farligt att göra detta, ty det är dock ett faktum, att det gäller blott *en* gång, och det är icke ovillkorligen sagt att detta skall upprepas år efter år. Jag tror, att man kan vara förvissad om, att detta icke kommer att upprepas efter den varning, som utskottet uttalat. I varje fall står jag på den ståndpunkten, att denna utgift är gjord, och då frågar jag: hur skall den ersättas, om icke Riksdagen beviljar detta belopp för *en* gång? Det är just detta, att det är frågan om ett belopp, som skall beviljas endast *en* gång, som gör, att jag icke hyser någon tvekan att för min del vara med om att bevilja det.

Vad angår den förra punkten, så skall jag, herr talman, visst icke tala om den, men jag vill säga, att jag icke är övertygad om, att icke det beslut, som där är fattat rörande ammunitionen, är av den beskaffenhet, att det kanske kommer att medföra olägenheter

för skytteföreningarna i detta hänseende, så att det icke kommer att bliva lika bra för dem som förut, när de fingo pengar och fingo köpa ammunitionen själva. Men det må vara hur som helst med den saken. Det är emellertid min uppfattning och detta medför för mig ytterligare ett skäl att bevilja anslaget under punkten b).

Jag skall icke inlåta mig på några längre utläggningar angående dessa spörsmål, jag skall icke, som en ärad talare för någon stund sedan gjorde, tillåta mig att göra någon jämförelse mellan anslagen för militära ändamål och skytteändamål. Jag skall endast inskränka mig till att säga, att de allra flesta av oss äro livligt besjälade av den önskan, att skytteföreningarna måtte ha framgång, att de skola växa sig starka, och att vi äro övertygade om, att de göra stor nytta.

Under sådana förhållanden skall jag be att få yrka bifall till den föreliggande punkten.

Herr Rydén: Jag begärde ordet i anledning av vad herr Martin nyss yttrade, då han tog sig friheten att här klandra mig och två av mina partikamrater i statsutskottet för att vi, ehuru vi voro reservanter i fråga om rekryteringsanslagen, icke opponerade oss, utan läto saken gå igenom utan någon debatt här i kammaren. Jag skall be att få säga, att anledningen till, att jag för min del icke begärde ordet i denna fråga vid detta tillfälle var den, att vi voro absolut ensamma om vår uppfattning. Hela det liberala partiet hade ställt sig på krigsministerns ståndpunkt i frågan, hela högerpartiet gjorde detsamma, och erfarenheten har lärt oss, att vi ingenting ha att vinna, när höger och liberaler gå tillsammans i olika frågor angående försvaret. Att då komma i Riksdagens allra sista timme, när tiden är så dyrbar, och upptaga en debatt om denna sak, ansåg jag lönlöst. Jag beklagar, att herr Martin icke lät oss veta, att han hade så goda skäl för ett avslag härvidlag, och lämnade oss den kraftiga handräckning, som hade fordrats, för att vi eventuellt skulle kunna få ett avslag till stånd. Emellertid vill jag säga, att det icke var fråga om den summa, som här angavs av honom, utan det var fråga om 25,000 kronor, som skulle beviljas för nästkommande år, och vår reservation gällde egentligen själva den principiella sidan av saken. Herr Martin hade kanske så goda skäl, att han kunnat få kammaren med sig, men jag för min del trodde, att krigsministerns auktoritet i samband med de starka partibanden och den allmänna ställningen i försvarsfrågan var tillräcklig för att tillförsäkra regeringen absolut majoritet i kammaren. Av dessa skäl teg jag, och mina kamrater, tror jag, hade väl samma skäl.

Vad beträffar föreliggande fråga är jag förekommen av så många andra talare, att jag skall inskränka mig att i korthet yrka, i likhet med vad mina partikamrater gjort, avslag på utskottets hemställan. Jag är säker på, att de av herrarne, som äro entusiaster för skytterörelsen, begå ett ganska stort misstag med avseende på de förhoppningar, som de ställa på denna rörelse. Om herrarne

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

varit i tillfälle att höra de militära auktoriteterna på detta område utveckla sina synpunkter beträffande skjutskickligheten och därmed sammanhängande frågor, är jag övertygad om, att herrarne skulle låta alla förhoppningar, som hysas här och var i kammaren, alldeles falla, sådana förhoppningar som att den frivilliga skytterörelsen skulle bliva ett medverkande led t. ex. till en minskning i övnings-tiden eller i viss mån till att ge vårt försvarsväsende en liten karaktär av milissystem eller sådant. Dessa förhoppningar skulle alldeles falla inför det hårdnackade motstånd, som från militära auktoriteter — och från militära auktoriteter, som helt säkert hela armén betraktar som sådana — reser sig mot den saken, skulle ni fullt och helt nödgas godtaga den uppfattning, som herr Thorsson i detta fall gjort gällande, nämligen att den frivilliga skytterörelsen icke kan medverka till någon nedsättning eller någon minskning av försvarsbördorna på andra områden, som man föreställer sig, utan att ett understödjande av denna rörelse endast måste betraktas som ett plus till de övriga försvarsbördorna och bör betraktas som en extra försvarsåtgärd vid sidan av de ordinarie.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Jag vill fästa uppmärksamheten på en sak här. Herr Thorsson har låtit ett varningsord utgå till oss, som i denna fråga äro av motsatt mening. Det lät i hans första yttrande så: herrarna få icke gaska upp sig, och i hans andra anförande: herrarna skola icke spela upp sig till något slags entusiasm. Nu får jag för min enskilda del till min gamle gode vän Thorsson rikta en uppmaning att varken gaska eller spela upp sig, ehuru jag måste medge, att i det här föreliggande ärendet hans stämman icke precis nått den domsbasunsstyrka, som han understundom gläder kammaren med. Men vad jag med detta velat säga är, att det förvånar mig, att både han och nu senast hans partikamrat Rydén kommit till en så förtvivlat fast tro på den militära auktoriteten. Jag får säga, att det förvånar mig, att de här velat framhålla gång efter annan: hör, mina herrar, vad militärerna säga, och ni skall finna, att det omöjligen är riktigt, vad våra motståndare här säga i denna fråga. Ja, det skulle förbluffa mig ganska mycket, om icke herrar Thorsson och Rydén en annan gång från något håll skulle få höra av denna deras bestämda uppfattning, att militärernas utsago är den riktiga.

Herr Rydén framhöll också, att han har under sitt arbete i försvarsberedningarna fått den bestämda uppfattningen, att från militärt håll kommer ett kompakt motstånd att resa sig mot de uttalanden, som gjorts om möjligheten av en kompensation för anslagen till den frivilliga skytterörelsen på annat håll i fråga om försvarsbördorna. Jag har också deltagit något i försvarsberedningarnas arbeten och kanske haft något mera att syssla med speciellt denna fråga än herr Rydén. Jag har icke kunnat få detta intryck så levande, och jag kan omöjligen dela den auktoritetstro gentemot de militära omdömena, som herr Rydén här vill hålla fram. Jag finner det tvärtom särdeles sannolikt, att med den utveckling, som

den frivilliga skytterörelsen redan har tagit och alltmer och mer håller på att taga, så är det den största sannolikhet för, att det militära motståndet skall falla, och det finns redan många militära auktoriteter — vi ha i dag hört *en* militär — som utan tvekan tillerkänna den fria skytterörelsen ett mycket framstående rum i försvaret, och aldrig har jag hört någon förneka, att det icke är ett betydande tillskott just detta, att ett så stort antal män i värnpliktsåren och landstormsåren ha den manuella färdigheten att sköta sitt gevär, förtrogenheten med vapnet, som ger dem ett psykiskt lugn och en fysisk färdighet av oskattbart värde. Men, mina herrar, om vi nu lämna den militära auktoritetstron åt sitt värde och om vi nu — jag tror det är det riktiga, och jag tror, att min vän Rydén också skall medgiva, att det i detta fall är det riktiga — icke lägga den formalistiska syn på saken, som han gjorde, och på grund av vissa principiella statsutskottsbetänkligheter se saken så snävt som han, måste vi erkänna, att om Andra kammaren här avslår utskottets hemställan, så rikta vi ett slag mot den frivilliga skytterörelsen av ganska betänklig art.

Vi få dock komma ihåg, att här gäller det en rörelse, som i närvarande stund uppställer bortåt 200,000 skyttar, 200,000 man, som med stora offer, vilka här förut ha angivits, av frivillig art, ha övat sig i vapnets bruk. Vad innebär ett avslag på utskottets hemställan? Det innebär ett bakslag gentemot denna rörelse, det innebär möjligheten, att denna rörelse kommer att gå tillbaka; och vad har det återigen för betydelse? Låtom oss komma ihåg, mina herrar, att den frivilliga skytterörelsen i vårt land har givit oss ett anseende i försvarsberedskap gentemot utlandet, som icke kan nog högt uppskattas. Det är alldeles visst ett försvarsintresse, som ligger häruti. Vi kunna icke med våra små tillgångar nå samma effektivitet på alla försvarsområden som rikare länder. Låt oss då begagna de resurser, som vi ha, och vårda dessa resurser. Det är utan tvivel icke bara en fras, när man påstår, att det betyder något i utlandets ögon, att ett land som Sverige kan uppställa 200,000 frivilliga skyttar. Vi få akta oss för att här fatta ett beslut, som kan komma en sådan rörelse som denna att gå tillbaka.

Det är detta, som för mig fortfarande är bestämmande, då jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Med herr Starbäck förenade sig herr *Bengtsson* i Norup.

Herr Rydén: Herr talman! Endast ett par ord till herr Starbäck. Jag begärde ordet med anledning av hans gottköpsvickhet om min tro på de militära auktoriteterna, för att icke herr Starbäck skulle alldeles utan vidare obestritt stanna som herre på valplatsen. Mitt uttalande beror icke på min ställning och blinda tro på militära auktoriteter, som jag varit i tillfälle att höra och av vilkas uttalanden i detta spörsmål jag tagit del, utan grundar sig fastmer på den erfarenhet, som jag under min riksdagstid och enkannerligen under arbetet i statsutskottet vunnit angående en del liberalers förmåga att motstå inflytande från militära auktoriteter. När dessa befinna sig på den

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
ets främ-
jande.
(Forts.)*

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

sida, som de göra, och ha den uppfattning, som de ha, i fråga om den frivilliga skytterörelsens betydelse för landets försvar, så är det min uppfattning, att vi komma att få se denna militära uppfattning återspeglad i försvarsberedningarnas förslag, även där dessa dikterats av den liberala majoriteten inom beredningarna.

Man får för resten verkligen hava en god portion välvilja och, jag ville säga, principlöshet för att gå med på att förorda ett förslag som det nu föreliggande och urgera den uppfattningen, att, om enskilda personer hava iklätt sig en personlig risk under förhoppning, att staten skall övertaga den risken, detta skulle medföra något slags moralisk skyldighet för staten att infria och honorera dessa förhoppningar. Jag får säga, att detta är att driva anspråken alldeles för långt. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hallén: Herr talman! Jag vill icke alls yttra mig i den frågan, huruvida vårt försvar kommer att vinna i styrka genom en ytterligare utveckling av den frivilliga skytterörelsen. Det finns dock en synpunkt i fråga om det sätt, varpå denna bedrivs, som jag tycker icke blivit tillräckligt understruken och som dock förtjänar beaktande.

Det är nämligen så, att man kan taga nästan för givet, att detta anslag på 115,000 kronor icke skulle komma att användas enbart för anskaffande av skjutbanor, utan även i någon mån för att ekonomiskt möjliggöra för föreningarna att anskaffa de skyttepaviljonger, som anses nödvändiga i det sammanhanget. Då vill jag också hava sagt ett ord om det sätt, varpå, åtminstone inom vissa delar av vårt land, de frivilliga skytteföreningarna synas fylla sina uppgifter.

Som jag hört, finns det en hel del personer, icke minst präster, som på det allvarligaste uttala sitt uppriktiga beklagande över den bristande hänsyn, som skytteföreningarna visa genom att förlägga sina skjutövningar till söndagsförmiddagen under den tid, då gudstjänst pågår. Jag anser, att vilken ståndpunkt man än har i religiösa och hithörande frågor, så kräves det dock, att man alltid visar pietet och hänsyn i dessa frågor. Men ofta, mycket ofta brista många av våra skytteföreningar i det hänseendet. Vad jag här sagt, skulle jag även vilja adressera till en del kammarledamöter, som jag hoppas skola inse sanningen därav.

Men även i ett annat avseende ville jag framhålla, vad dessa skyttepaviljonger verkligen betyda för en stor del av våra kommuner. Det är verkligen så, att det icke är någon vidare stor välsignelse för vissa av dem att få en sådan skyttepaviljong på halsen. Jag vill därmed icke ha uttalat en principiell anklagelse mot alla våra skytteföreningar. En stor del av dem falla emellertid absolut under den domen, att deras skyttepaviljonger ofta bliva härden och stamhället för en del saker, som icke ha varken med försvarsrörelsen eller skytterörelsen att skaffa. Det är nämligen, såsom jag själv hört uppgivas på en hel del håll, icke så sällsynt, att både dans-tillställningar och supgillen där ofta finna en skyddad plats. Här

har i denna kammare vid andra tillfällen framhållits, att det är beklagligt, att vissa folkets samlingslokaler, såsom nykterhetsföreningars och politiska föreningars lokaler, missbrukats i detta hänseende. Men jag är övertygad om, att många inom denna kammare skulle kunna jämte mig intyga, att många av vårt lands skyttepaviljonger på det sättet dragas ned och brukas på ett otjänligt och olämpligt sätt. Jag vet, att både i min församling och i många andra församlingar skulle det anses som en olycka, om där uppfördes en skyttepaviljong.

Nu kan visserligen någon säga, att detta nog är sant och mycket beklagligt, men att man därvidlag bör söka få en ändring till det bättre. Detta har också herr Liljedahl uttalat i sitt anförande, där han gav uttryck åt en del fromma önskningsar i det avseendet. Men det torde icke vara så lätt att åstadkomma en sådan förbättring, om icke Riksdagen på något sätt giver uttryck åt sin önskan, att de brister, som förekomma, skola avhjälpas. Jag tror, att, om för den händelse avslagsyrkandet vinner bifall i den kommande voteringen, det kunde komma till våra skyttevänners kännedom, att några av de synpunkter, som här sist framhållits, spelat någon roll vid detta avslag, detta kanske kunde bli en hälsosam erinran för dem, att de också böra se till, att denna skytterörelse verkligen får leva under så värdiga former, som man har rätt att fordra av densamma.

Herr talman, jag ber att med dessa ord få yrka bifall till den av herr Thorsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Som jag förut framhållit, har ju kammaren redan beslutat i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning i denna fråga. I den punkt, som vi nu debattera, begäres, så att säga, ett påbröd till det anslag, som vi förut beviljat. Jag hade för min del trott, att man genom att ställa sig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt skulle ha det säkraste stödet för sitt yrkande i denna punkt.

Vad säger nu Kungl. Maj:t? Jo, i den kungl. propositionen står omtalat, att skytteföreningarna begärt ett anslag på 126,724 kronor 13 öre för anordnande av skjutbanor. Men märk, att i samma proposition står det också, att när överstyrelsen för de frivilliga skytteföreningarna låtit pröva och granska de från de enskilda föreningarna inkomna ansökningarna om bidrag för detta ändamål, har överstyrelsen funnit, att det erforderliga beloppet kunde nedsättas till 95,415 kronor 70 öre. Nu har genom bifall till utskottets hemställan i punkt a) beviljats 75,000 kronor. Återstår alltså 20,415 kronor 70 öre. Men i punkt b) begäres nu, att vi ytterligare skulle lämna 115,000 kronor för detta ändamål. Jag vill hemställa, huruvida det icke är alltför lättvindigt att bevilja detta anslag. Jag tror knappast, att man gagnar den frivilliga skytterörelsen så mycket därmed. Jag tror för min del, att skytterörelsen ingenting vinner på detta, utan det är blott att betala andras skulder. Detta är nog vackert, men det är att märka, att det är många, som man måste beskatta för att betala sådana skulder.

*Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

Angående
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

Nu säges det, att vi skola bevilja detta anslag, men att vi i framtiden skola låta bli att betala på detta sätt uppkomna skulder, om jag får kalla dem så. Men skytterörelsen vinner ju icke alls på detta, ty de här ifrågavarande skjutbanorna äro redan anordnade, och således är skytterörelsen där i full gång. Sedan komma andra, som icke hava ordnat för sig. Det är klart, att dessa, som nu få betalt, icke komma att begära något å nyo, utan de, som komma att begära något, äro sådana, som icke hava fått något förut. Man kan då icke heller neka dem, ty det är ju därigenom, som skytterörelsen vinner utbredning.

Jag kan således icke se annat, än att om man har beviljat detta anslag, måste man fortgå på samma väg och betala för dessa okontrollerade anordningar. Jag tycker, att man på detta stadium borde vara fullt försvarad med att hava bifallit, vad Kungl. Maj:t begärt. Arméförvaltningen har ju också i denna fråga, såsom det står i den kungl. propositionen, tillstyrkt det anslag på 70,900 kronor, som Kungl. Maj:t begärt, och som kammaren nu redan beviljat.

Jag vidbliver därför mitt yrkande om avslag på utskottets hemställan i punkten b).

Häruti instämde herrar *Sandberg* och *Olofsson* i Åvik.

Herr Anderson i Råstock: Då herr Martin var nog älskvärd att vilja tillvita mig, att jag vid ett visst tillfälle icke begärt ordet, så att han icke fick tillfälle att yttra sig, var han i sin fulla rätt att säga detta. Men jag skall be att särskilt få påpeka, att de siffror, som han anförde i detta sammanhang, voro betydligt vilseledande, enär det den gången icke gällde vad som åtgått sedan 1907, utan *ökningen* för 1914. För övrigt vill jag framställa den frågan, huruvida detta hans yttrande icke mycket påminner om satsen, att det är roligt, om yxan går, bara man slipper hålla i skaffet.

Herr Starbäck sade, att herr Rydén m. fl. hava tagit så starkt intryck av vad militärerna sagt, att de *därför* kommit att intaga en fast ståndpunkt i denna fråga. Han drog sig emellertid icke för att i nästa ögonblick vilja göra gällande, att kammaren gjorde klokt i att höra på vad han *själv* sade, och att på grund av vad han anförde bevilja, vad han begärt i sin motion. Jag tycker, att den ena auktoriteten väl i detta fall åtminstone är lika stor som den andra, och att vi hava lika goda skäl att lyssna till vad yrkesmännen säga, som att höra på, vilken åsikt en icke militär, låt vara av herr Starbäck's kvalifikation, har i en sådan fråga.

Herr Starbäck sade vidare, att skytterörelsen komme att taga allvarlig skada, om förslaget icke bifölles. Varav tager den skada? Jo, därav att man hushållat oklokt ett år. Skadan är, enligt min uppfattning, av den beskaffenhet, att vederbörande komma att bli visa av densamma.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande

moment samt vidare på avslag å berörda hemställan; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid av herr Thorsson m. fl. av kammarens ledamöter, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. b) av utskottets förevarande utlåtande nr 108, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 74 ja, men 120 nej, vid vilken utgång kammaren således avslagit utskottets hemställan.

§ 9.

Statsutskottets utlåtande, nr 109, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sammanslagning av fångvårdsanstalterna i Karlskrona, föredrogs härpå; och begärdes ordet därvid av

*Angående
fångvårds-
anstalterna i
Karlskrona.*

Herr Ingvarsson, som yttrade: Det torde icke löna sig mycket att taga till orda mot ett enhälligt statsutskott. Men jag ber i alla fall att få säga några ord om denna fråga. Motionärerna hava med sitt förslag uteslutande syftat att åstadkomma en behöflig och synnerligen lätt genomförbar besparing av utgifter på fångvårdens stat. Att motionärernas yrkande icke varit alldeles obefogat, har fångvårdsstyrelsen visat, därigenom att den, sedan denna motion väcktes, har indragit en överkonstapelsbefattning vid straffängelset i Karlskrona. Detta framgår icke av utskottets redogörelse, men icke desto mindre förhåller det sig så. Om nu fångvårdsstyrelsen uteslutande syftat på besparingar, hade det enligt min mening kunnat ske på bättre och effektivare sätt, än som nu skett. Nu har genom denna anordning personalens arbete ökats, men om man i stället hade indragit t. ex. assistentbefattningen vid straffängelset och låtit kamreraren vid tvångsarbetsanstalten bestrida arbetet vid båda anstalterna, hade besparingen blivit större och anordningarna i övrigt lättare genomförbara.

Utskottet har uteslutande stött sig på fångvårdsstyrelsens utlåtande. Det heter däri, att mot den föreslagna anordningen, att gemensam direktör skulle finnas för båda anstalterna, talar den omständigheten, att avståndet är för stort mellan de bägge anstalterna. Jag kan för min del icke dela denna uppfattning, då jag anser, att det är ett ganska kort avstånd, varför det däri icke ligger något hinder i vägen för ett sådant arrangemang.

Angående
fångvårds-
anstalterna i
Karlskrona.
(Forts.)

Gentemot det andra alternativet, att straffängelset skulle nedläggas samt att huset skulle säljas och tomten likaså, då den ligger på en av de värdefullaste platserna i staden, har det anförts, att detta skulle stöta på vissa svårigheter. Det säges i utlåtandet, att staten då icke längre skulle hava tillfälle att inrymma yrkesdugliga fångar från andra orter till besättande av lediga celler och att sålunda fortsätta samt än ytterligare utvidga den därstädes för närvarande bedrivna tillverkningen av skopersedlar för flottan. Det synes nästan framgå av denna formulering, att fångvårdsstyrelsen anser, att denna verksamhet bland fångarna skulle vara huvudsaken, och att det rent av skulle vara fråga om en industriell verksamhet, som skulle vara så viktig, att detta borde vara en dominerande synpunkt med avseende på behandlingen av fångarna. Jag kan icke tro, att detta är meningen, men att döma av formuleringen i utskottets utlåtande förefaller det litet egendomligt.

Jag skall icke i övrigt inlåta mig på den argumentering, som utskottet här använt. Jag nöjer mig med att konstatera, att den föreslagna åtgärden, att sammanslå båda anstalterna och nedlägga straffängelset, mycket väl låter sig genomföra. Jag vill erinra om, att straffängelset i Karlskrona för sitt ändamål ligger ganska olämpligt till. Runt omkring detsamma är det livliga kommunikationer; hamnen ligger därintill, och ett järnvägsspår går fram nästan intill fångelsets väggar. Det är ett ständigt liv och oväsen. Således är det en mindre lämplig plats för en dylik anstalt. Däremot finns det vid tvångsarbetsanstalten mycket gott utrymme. Den ligger fritt, och det är möjligt att för obetydliga kostnader genomföra sådana ändringar, att man där kan inrymma de fångar, som behöva överflyttas. Således tala enligt min uppfattning alla skäl för den föreslagna ändringen.

Det säges vidare, att fångvårdsstyrelsen icke skulle hava något att invända mot en försäljning, men att det icke har anmält sig några spekulanter till tomten. Detta är naturligt nog, då ingen människa har någon aning om, att den är till salu. Men om ett uttalande i denna riktning sker, och man finner, att tomten är till salu, torde det icke vara svårt att avyttra densamma, då den, som sagt, är en av de värdefullaste tomterna i staden.

Nu hava vi för ett par dagar sedan antagit en lag om internering av alkoholister. Då denna kommer att träda i kraft, är det uppenbart, att frekvensen på tvångsarbetsanstalten kommer att minskas, och därmed ökas även utrymmet, så att det blir ännu större möjlighet att sammanslå dessa båda anstalter.

Sålunda, jag upprepar det, tala många skäl för en åtgärd av den beskaffenhet vi här föreslagit, men då nu utskottet liksom fångvårdsstyrelsen icke för närvarande ansett sig kunna tillstyrka den, vill jag icke göra något yrkande. Jag anser emellertid saken vara så pass lätt genomförd, att jag i alla fall tillåter mig hemställa, att fångvårdsstyrelsen ville beakta förhållandet och så fort ske kan genomföra den anordning vi föreslagit men som statsutskottet icke ansett lämpligen böra vidtagas.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Härefter föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden: nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkten 20 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning om förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån anslagna medel; och nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnad för Sveriges officiella deltagande i den internationella utställningen i San Francisco år 1915.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av statsbana från Karungi till Haparanda m. m.

*Angående
statsbana från
Karungi till
Haparanda
m. m.*

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom* till Riksdagen gjorda framställning hemställde utskottet i förevarande utlåtande, att Riksdagen måtte, under förbehåll, att de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 7 mars 1913 förutsatta villkor om kostnadsfri upplåtelse av mark m. m. iakttoges,

1:o) besluta anläggning av statsbana från Karungi till Haparanda för en beräknad kostnad av 1,495,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter, järnvägen borde genomgå, samt för påbörjande av nämnda anläggning för år 1914 anvisa ett anslag av 600,000 kronor; samt

2:o) besluta anläggning av utfartsvägar till landsvägen Boden—Lapträsk från stationer och mötesplatser å statsbanan Boden—Lapträsk för en kostnad av 172,600 kronor.

Uti en vid mom. 1 fogad reservation hade emellertid greve *F. Cl:son Wachtmeister*, friherre *Gripenstedt*, friherre *J. G. Beck-Friis* samt herrar *H. H. K. Ericson* och *Lemke* förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa,

1:o) att Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anläggning av statsbana från Karungi till Haparanda icke måtte av Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet erhöles av

Herr Lemke, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då jag antecknat mig såsom reservant i denna fråga i statsutskottet. skall jag be att med några ord få förklara, vad denna reservation innebär. Under frågans beredning på avdelningen har för mig efter åhörande av det föredrag, som en generalstabsofficer där hållit, framstått såsom alldeles klart, att de strategiska betänkligheter, som man måste hysa mot att bifalla det nu föreliggande förslaget, äro så tungt vägande, att jag för min del icke ansett mig kunna taga på mitt ansvar att biträda utskottets hemställan. Dessa betänkligheter — det må här betonas — framställdes likaså med synnerlig

Angående
statsbana från
Karungi till
Haparanda
m. m.
(Forts.)

kraft av 1911 års generalstabsföredragande ävensom av den dåvarande departementschefen. Då det nu dessutom ställdes i utsikt, såsom framgår av utredningen och av vad departementschefen anför, att man genom uppskov i denna fråga skulle kunna åstadkomma en förändring, en variant av bansträckan, som ur strategisk synpunkt skulle vara mindre farlig, har jag även däri funnit, att ett avslag nu och uppskov med frågans avgörande till nästa år skulle vara lämpligt.

Man finner också ett ganska starkt vägande moment för avslag och uppskjutande till nästa år däri, att departementschefen till nästa år ställt i utsikt, att en utredning om Haparanda stads hamnfråga till dess skulle kunna vara färdig. Haparanda har icke, såsom vi veta, någon hamn och kan icke få någon sådan, därför att delta-bildningen i älven är så stor, att en uppmuddring icke tjänar något till. Det föreligger också en petition från Haparandabor, att hamn måtte anläggas vid Karl-Johanstad och en bana dragas från Haparanda och dit. Det är nämligen så, att hamnfrågan har fått icke bara en militärpolitiskt stor innebörd utan även en ekonomisk, med avseende på en framtida möjlig uppblomstring av Haparanda jämsides med Torneå. Även den saken skulle kunna uppklaras genom ett års uppskov.

Dessutom har för mig vid behandlingen av denna fråga framstått såsom alldeles klart att, hur vägande de fredsskäl än kunna vara, som anföras för beslutet i fråga, så äro dock icke dessa så trängande att ett års uppskov kan på något sätt komma dem till livs. Det har talats om försvenskningen där uppe i Tornedalen. Det är klart, att det är av vikt att understödja den, men det kan man väl icke åstadkomma genom *lokal*-trafiken i ådalen, utan därför fordras förbindelsetrafik västerut mot Lappträsk, såsom kommer att ske när alla järnvägarna bli färdiga där uppe. Jag tänker mig naturligtvis då, att Haparanda i alla händelser skall få järnvägsförbindelse på den ena eller andra linjen.

Det kan man väl komma överens om, att det beslut, som 1911 års riksdag fattade i denna järnvägsfråga, icke var lyckligt och att det i närvarande stund vore bättre, om de dåvarande reservanternas yrkande blivit Riksdagens beslut, men när man nu står i det olyckliga läge, vari vi befinna oss, måste man se sakerna sådana de äro och fatta det *minst ödesdigra* beslutet rörande detta gränshörn, som är en så farlig trakt med avseende på de strategiska förhållandena. Reservanterna ha trots, att man genom ett års uppskov av beslut i frågan skulle kunna åstadkomma en modus vivendi, d. v. s. en variant av järnvägssträckningen, en annan läggning på linjen. Andra förslag rörande hamnfrågan kunna även uppkomma genom ett års uppskov, som kan leda till ett beslut från Riksdagens sida, vilket, även om det än icke fullständigt skulle komma att gillas av generalstabschefen, så dock av honom och de militära myndigheterna torde betraktas såsom mindre riskabelt än det, som Riksdagen nu står i begrepp att fatta.

På de nu anförda skälen har jag anslutit mig till reservationen, till vilken jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall.

*Angående
statsbana från
Karungi till
Haparanda
m. m.
(Forts.)*

Vidare yttrade:

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! När frågan om en järnväg från Lappträsk över Karungi till Matarengi sist var före, tillhörde jag reservanterna. Jag ansåg nämligen, att de strategiska skäl, som då anfördes, voro så pass vägande, att man borde bygga järnvägen smalspårig i avsikt att man sedermera genom en järnväg från Karungi till Haparanda skulle kunna få hela Tornedalens järnvägsfråga löst genom smalspåriga järnvägar, som icke borde medföra några som helst strategiska betänkligheter. Riksdagen ville emellertid icke lyssna till det förslaget, utan fattade sitt beslut i överensstämmelse med propositionen, som avsåg byggande av järnvägen från Karungi till Matarengi bredspårig. Det kan då icke komma i fråga, att, sedan man byggt en del av Tornedalens järnväg bredspårig, bygga den återstående delen smalspårig. Redan av det skälet anser jag, att man icke kan gå längre, då man måste lösa Tornedalens järnvägsfråga, än departementschefen ifrågasatt, nämligen att man av strategiska hänsyn bör förlägga järnvägen från Karungi till Haparanda så långt västerut som det av andra skäl är lämpligt att förlägga den, samt att förbindelsestationen med de finska järnvägarne kommer att ligga något söder om Haparanda.

Jag vill icke förneka, att de strategiska betänkligheterna hos mig i motsats mot den siste ärade talaren blivit allt svagare och svagare, då man funnit, att de militära auktoriteterna haft så många olika uppfattningar i denna fråga, och att den uppfattning, som nu gör sig gällande, fullständigt strider mot den uppfattning, som gjorde sig gällande, då man på sin tid beslöt stambanans dragande till Lappträsk. Här har i dag satts upp kartor på väggen över de trakter järnvägen skall komma att genomlöpa och dessa kartor utvisa alla de olika förslag, som varit å bane vid lösande av denna järnvägsfråga i våra nordligaste trakter. Om herrarne besvära sig med att se på dessa kartor, måste herrarne erkänna, att nog är denna järnvägsfråga grundligt undersökt. De många olika linjer, som där finnas angivna, giva enligt min uppfattning vid handen, att ytterligare undersökningar icke krävas och att man ur synpunkten av ytterligare utredning icke kan vinna något med det uppskov, som är ifrågasatt.

Lika litet anser jag det skäl vara av något värde, som den siste talaren framförde, eller att man skulle få klart, huru Haparanda hamnfråga skall lösas, ty för mig är det givet, att man i varje fall icke kan undgå att draga en järnväg från Karungi till Haparanda.

Det finnes emellertid ett annat försvarsskäl än de som av militärerna framhållits, och det är betydelsen av att innebyggarne i Tornedalen bindas vid vårt land, att de känna sig omhuldade av statsmakterna och känna, att de icke sättas i sämre ställning beträffande kommunikationer än innevånarna i andra trakter av vårt

*Angående
statsbana från
Karungi till
Haparanda
m. m.
(Forts.)*

land. Detta skäl har för mig varit ett av de mest avgörande. Jag har den uppfattningen, att intet längre står att vinna genom uppskov och att frågan numera endast kan lösas så som av departementschefen och statsutskottet föreslagits, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Hellström: Herr talman! Den förste ärade talaren slutade sitt anförande med att göra en hemställan till kammaren, att kammaren för närvarande måtte avslå statsutskottets hemställan för att vi skulle bli i tillfälle att få en ytterligare utredning av den nu föreliggande frågan. Emellertid torde det knappast vara någon järnvägsfråga, som blivit så grundligt utredd som frågan om en bana mellan Boden och Haparanda. Det var år 1894, som Norrbottens läns landsting första gången gjorde hemställan om norra stambanans fortsättande till finska gränsen, och år 1897 förelåg frågan första gången på Riksdagens bord. Räknar man efter, så finner man, att denna fråga således under en tidsperiod av icke mindre än 16 år vid upprepade tillfällen varit före till behandling i Riksdagen och därunder ha skälen för och emot blivit synnerligen grundligt både blötta och stötta. Och huru lång är nu den vägsträcka, som det här är fråga om? Jo, om man ser efter på kartan, så finner man, att det icke är större sträcka mellan Boden och Haparanda än 16 mil. Vi ha sålunda diskuterat oss fram en mil om året, och det tycker jag bör räcka i fråga om en järnvägsstump, som icke är längre än den här. Jag tror, att vi på detta område rent av satt ett rekord, som icke kommer att slås med hänsyn till någon annan bana.

De kulturella och handelspolitiska synpunkter, som tala för anläggandet av denna bana, äro sådana, att mot dem uppträder egentligen ingen, utan det är strategiska och militärpolitiska skäl, som anföras däremot. Vi som bo där uppe äro naturligtvis de första att erkänna, att då det gäller en fråga, som är av så stor betydelse icke endast för våra trakter utan för hela vårt land, man måste taga synnerligen stor hänsyn till dessa skäl. Men jag tycker det skulle vara hårt, om de militära synpunkterna skulle få förhindra utvecklingen och framåtskridandet i dessa trakter. Det har funnits en tid, då militärerna ansågo, att den bästa lösningen av den strategiska frågan vore den, att man icke finge några järnvägskommunikationer alls på hela det stora område, som ligger öster om Kalix älv. Den uppfattningen måste man ju frångå, men då satte man som villkor för att banan skulle fortsättas österut att man åtminstone skulle ha fästningsbyggnaderna vid Boden avslutade. Nå, Bodenfästningens byggnad avslutades, men då mötte nya betänkligheter från militärt håll. År 1904 dekreterade de högsta militära myndigheterna, att Haparanda stad under inga omständigheter borde sättas i järnvägsförbindelse med norra stambanan, åtminstone icke med annan än smalspårig bana. Då jag vid detta tillfälle var representant för Haparanda stad, bidrog jag i min mån till att Riksdagen fattade beslutet, att banan skulle stanna vid Lappträsk för

att man skulle erhålla utredning rörande sträckan Lappträsk—Haparanda, om den icke erbjöde sådana fördelar, att den vore bättre än den av militärerna då förordade sträckan Lappträsk—Karungi. Det var då en aktad ledamot av kammaren, som ännu är kvar i kammaren, som yttrade de orden: Låt oss stanna vid Lappträsk; det kan hända att mycket sker under den närmaste tiden, vi kunna, innan banan blir färdig till Lappträsk, hinna få bland annat en ny generalstabschef. Och denna profetia slog in. Det är icke nog med att detta inträffat, utan det, som då var det enda möjliga från militär synpunkt, anses nu vara en alldeles övrvunnen ståndpunkt, och den uppfattning, som då ansågs alldeles omöjlig från strategisk synpunkt, nämligen att bygga en järnväg från Lappträsk till Haparanda, det anses nu som det enda riktiga. Jag anför icke detta för att uttrycka något misstroende mot den militära sakkunskapen — det är alldeles givet, att vid fortsatta undersökningar militärerna kunna komma till en annan uppfattning än de förut haft — utan jag anför detta förhållande endast såsom stöd för den uppfattning, som jag har, att de strategiska skäl, som vid olika tider anföras i denna fråga, måste underkastas en kritisk granskning. Men jag vill också på samma gång påpeka, att de strategiska och militärpolitiska skälen äro sådana, att de icke lämpa sig att debatteras här i kammaren, utan här måste man lita på auktoriteterna. Vi ha att hålla oss till den granskning, som utförts i första hand av landets ansvariga regering och i andra hand av de Riksdagens förtroendemän, som suttit i det utskott, som givit denna fråga dess förberedande behandling; och jag tror, att vi med trygghet kunna godtaga det resultat, vartill Kungl. Maj:t och utskottet kommit.

Då jag har denna uppfattning om de strategiska skälen och då jag anser, att ett bifall till utskottets hemställan skulle vara i hög grad ägnat att knyta en viktig och stor landsända med dess befolkning närmare det övriga landet, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 12.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Statsutskottets utlåtande, nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning i vad angår civildepartementsärenden gjorda framställning angående anslag för vissa anläggningar vid Frösunda driftbangård samt en i ämnet väckt motion, föredros härefter.

*Angående
statsbana från
Karungi till
Haparanda
m. m.
(Forts.)*

*Angående
vissa anlägg-
ningar vid
Frösunda
driftbangård.*

*Angående
vissa anlägg-
ningar vid
Frösunda
driftbangård.
(Forts)*

Därvid yttrade:

Herr Martin: Som kammaren torde erinra sig, förekom en fråga i Andra kammaren för några dagar sedan, en fråga som i viss mån även berör den sak, som nu föreligger. Den fråga, som jag syftar på, var frågan om kanalen Brunnsviken—Bällstaviken. Herr Lemke hade då ordet och yttrade sig då även i den sak, som nu är före. Som herrarne veta, har herr Åkerlund och ett par andra kammarens ledamöter väckt motion, att redan nu skulle vidtagas sådana åtgärder med hänsyn till denna bananläggning vid Frösunda, att kanalen kunde erhålla en brohöjd av 5 meter. Utskottet har icke gått in på detta, då det ansetts för dyrt, utan har ansett tillräckligt, att bron erhöle en höjd av 3 meter, men jag vill vid detta tillfälle icke i första rummet fästa mig vid denna sak, utan vid ett par ord, som utskottet anför i sitt utlåtande. Utskottet säger nämligen, att kostnaden för ernående av 3.6 meters fri höjd komme att ställa sig i det hela lika vare sig arbetet påbörjades nu eller senare. Det står icke anført, varifrån avdelningen fått dessa uppgifter. Om den fått dem från järnvägsstyrelsen, så borde detta ha angivits, så att man fått fastslaget, att järnvägsstyrelsen sagt detta. Vi äro vana att se järnvägsstyrelsen som motståndare till detta förslag och vana vid att järnvägsstyrelsen på allt sätt vidtager den ena åtgärden efter den andra för att försvara tillkomsten av denna ifrågasatta kanal. Nu åberopar utskottet auktoriteter, men vi se icke av utlåtandet, vilka auktoriteter det är, och det skulle, som jag nämnt, vara av intresse för oss att få veta, vem som sagt, att kostnaderna bli desamma i detta fall, om byggnaden påbörjas nu eller framdeles. Detta betyder mycket för framtiden, då man kan befara att järnvägsstyrelsen kommer att ställa sig avvisande mot detta kanalförslag.

Herr Lemke: Herr talman! I anledning av herr Martins anförande och i anslutning till det anförande, som jag hade för någon tid sedan, då vi hade att behandla frågan om en avtappningskanal från Bällstaviken till Brunnsviken, skall jag be att få säga några ord dels för att besvara herr Martins fråga och dels för att klargöra vad det i själva verket innebär, om kammaren går med på utskottets hemställan.

Denna kanalfråga har ursprungligen uppkommit ur hänsynen till sanitära synpunkter. De förefintliga kloakledningarna, som tillhöra samhällena därute, förorenade nämligen vattnet i Ulvsundasjön, varför man ur hygieniska synpunkter ansåg det lämpligt, att vattnet avleddes till havsvikarne. Men då samhället icke mäktade att ensamt göra detta, så har man motionsvis bragt å bane, att det borde anläggas en industrikanal, som samtidigt skulle kunna bidra till att reglera Mälarens vattenstånd, för så vitt man kunde erhålla statsanslag för detta. Vad angår frågan om regleringen av Mälarens vatten, så är denna fråga vad kammaren beträffar avgjord genom beslut, som kammaren fattade för någon tid sedan, och man kan säga, att den är avgjord i gynnsam riktning så till vida, som

kammaren beslöt anhålla, att Kungl. Maj:t, då frågan om Mälarens reglering komme upp, måtte taga i övervägande, huruvida icke anläggandet av en sådan kanal kunde komma i fråga. Den nu föreliggande frågan rör en industrikanal och om ett beslut i den riktning järnvägssynpunkt kan vara med om en trafikhöjd för kanalen av tre meter, vilken är fullständigt tillräcklig för den prämtrafik, som kan väntas komma att uppstå; likaså är det givet, att de hygieniska och sanitära kraven komma att bliva fullt tillgodosedda genom en sådan kanal. Går Riksdagen med på utskottets förslag så komma spåren å bangården att läggas på en befintlig kulvert och skulle det visa sig, att genomloppet behöver ytterligare förlängas, så kommer detta att ske icke genom en fortsättning av denna kulvert utan medelst en kanal med en fri höjd av tre meter, som sålunda icke skulle lägga hinder i vägen för, att en kanaltrafik, om en sådan komme till stånd, kunde efter kulvertens ombyggnad etableras.

Uppgiften, som finnes i utskottets utlåtande, att kostnaderna icke skulle bli större, om detta sker framdeles än om det sker nu, har, efter vad som upplysts, erhållits av utskottets sekreterare, som på ordförandens begäran satt sig i förbindelse med vederbörande föredragande i järnvägsstyrelsen, och jag har all anledning tro, att den är fullt riktig. Under sådana omständigheter och då den nu befintliga kulverten enligt vad en expert på området, ingenjör Gimberg, upplyst, är fullt tillräcklig för de sanitära kravens tillgodosende och då vidare ett blivande utbyggande av en kanal med tre meters fri höjd skulle ytterligare tillgodose dessa sanitära krav, så kan jag icke förstå annat än att motionärerna borde vara nöjda, om kammaren bifaller utskottets förslag. Under dessa förhållanden har jag intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt stationsinspektoren Johan Axel Theodor Petersohns änka Johanna Augusta Alexandra Petersohn, född Nicander; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 15.

Vidare förelåg till avgörande lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, dels ock i anledning av samma proposition väckta motioner.

*Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.*

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Genom en den 4 april 1913 dagtecknad proposition, nr 177, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus.

I sammanhang med denna proposition, som blivit till lagutskottet hänvisad, hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

inom Första kammaren:

nr 135 av herr *Antonsson* och
nr 140 av herr *Johan Östberg*; samt

inom Andra kammaren:

nr 326 av herr *Rydén*,
nr 327 av herr *Palmstierna*,
nr 340 av herr *Andersson* i Grimbo och
nr 341 av herr *Olsson* i Berg jämte tjugutre andra av kammarens ledamöter.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med tillkännagivande att det i förevarande proposition framlagda lagförslaget icke kunnat av Riksdagen i oförändrat skick godkännas, i anledning av sagda proposition samt herr Anderssons i Grimbo motion, men med avslag å herrar Antonsons, Rydéns, Östbergs, Palmstiernas samt Olssons i Berg m. fl:s motioner, för sin del antaga ett i utlåtandet intaget förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus.

Vid utlåtandet voro fogade åtskilliga reservationer angående särskilda paragrafer i lagförslaget.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Widén, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningssättet tillåter jag mig hemställa,
att lagförslaget föredrages paragraf- och momentvis med ingress, rubriken och utskottets hemställan sist;
att vid behandlingen av 1 § diskussionen må omfatta det ifrågasvarande lagförslaget i dess helhet;
att lagtexten ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres; samt
att för den händelse lagförslaget kommer att i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med

eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna förarleddas.

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Det av utskottet framlagda lagförslaget.

Efter föredragning av § 1 anförde:

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Det här föreliggande lagförslaget skiljer sig i åtskilliga delar från den lag på motsvarande område, som för närvarande gäller. Bland annat innehåller detta nya lagförslag i sin första paragraf en definition av vad som menas med kött, vilken definition förut saknats i slakthuslagen. Det heter nämligen: »Till kött räknas i denna lag icke allenast kött i vanlig bemärkelse utan ock huvud med tunga, lungor, hjärta, lever och njurar samt beträffande kött av kor även juver.» Alltså räknas till kött även de s. k. organen av djuren.

Vad utvidgningar sedan beträffar, förekomma sådana i § 2, som handlar om bestämmelser angående köttbesiktning. Dessa utvidgade bestämmelser åsyfta huvudsakligen, att andra samhällen än städerna kunna införa köttbesiktningstvång. Det stadgas alltså att besiktning skall förekomma av kött, som skall försäljas i dessa samhällen, i städer och andra stadsliknande samhällen som så beslutat.

De egentliga meningsskiljaktigheterna synas dock framträda först vid den femte paragrafen i lagförslaget, till vilken är anknuten en reservation av herr Petré, undertecknad och herr Borg. Denna paragraf rör ju även i viss mån köttbesiktningen, i det att det står föreskrivet som en sista punkt i paragrafen: »Närmare föreskrifter om besiktning av kött meddelas av Konungen.» Tvisterna röra sig om vad dessa föreskrifter verkligen skola innehålla, om de skola innehålla sådana bestämmelser, att s. k. organtvång skall vara obligatoriskt eller icke. I detta avseende äro ju här i kammaren väckta vissa motioner, som gå därpå ut, att det i vissa fall skulle vara Kungl. Maj:t förbjudet att godkänna bestämmelser om s. k. organtvång. Utskottet har ej velat vara med om ett dylikt förbud, har icke velat vara med om så skärpta bestämmelser, men utskottet har då i sin motivering till § 5 mom. 3 givit Kungl. Maj:t en vink, enligt vilken utskottet för sitt vidkommande icke synes ha något emot, att Kungl. Maj:t går motionärerna tillmötes i vad gäller små kreatur: svin, får och kalvar. Därest denna motivering av Riksdagen antages, föreligger det verkligen fara för, att de nuvarande trygga besiktningens bestämmelser, som i vissa städer fastslagits, av Kungl. Maj:t kunna komma att upphävas.

Det heter nämligen på sid. 17 i utskottets betänkande allra nederst på följande sätt:

»Det har inom utskottet ifrågasatts, att man borde åtminstone så till vida gå motionärerna tillmötes, att organtvång icke skulle få i något fall tillämpas vid besiktning av kött av svin och tilläventyrs

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

andra smärre djur av i lagen uppräknade slag. Och utskottet har för sin del funnit mycket starka skäl föreligga för den uppfattningen, att en allmän tillämpning av organtvång på kött av särskilt förstnämnda slag av djur skulle för lantbefolkningen medföra avsevärda olägenheter. Men utskottet har dock icke ansett sig kunna på den nu föreliggande utredningen föreslå införande i lagen av en bestämmelse om förbud mot stadgande av ersättning för detta fall. Det lär emellertid böra förväntas att Kungl. Maj:t vid utfärdande av de närmare föreskrifter i förevarande avseende, som det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela, tager denna fråga i noggrant övervägande och därvid, så långt ske kan, tillmötesgår de av motionärerna uttalade önskemålen.»

Admonitionen synes vara från utskottets sida tydlig och klar och utskriften i ganska bestämd form, vadan vi ansett oss böra mot densamma reservera oss. och i stället ha vi föreslagit, att utskottets betänkande i den del, som jag här berört, skulle lyda: »Utskottet har emellertid icke heller i detta avseende funnit tillräckligt bärande skäl föreligga för fastställande av bestämmelser om förbud mot stadgande av organtvång.» Alltså utskottet ställer sig välvilligt mot motionärernas framställning om utfärdande av förbud mot stadgande av organtvång, under det vi reserverar helt avvisat just detta och anse, att i det samhälle, där samhällets myndigheter ansett sig böra stadga besiktning med organtvång, där skola dessa bestämmelser icke få upphävas, utan de skola vara gällande.

Jag skall tillåta mig att vid denna första punkt, under vilken vi nu enligt den beslutade föredragningsordningen äga att uttala oss, nämna något om just själva organtvånget. Varpå stödja vi vår uppfattning om behövligheten, ja nödvändigheten av organtvång? Jo, vi stödja den på alla verkligt sakkunnigas utlåtande, och jag tillåter mig att i detta hänseende erinra om, att medicinalstyrelsen i maj år 1909 hade ett särskilt yttrande angående denna sak, vari det bland annat hette: »Med stöd av vad sålunda anförts får medicinalstyrelsen på det livligaste tillstyrka att organtvång stadgas i den utsträckning, som av veterinärläkareföreningen föreslagits.»

Jag tillåter mig vidare erinra om, att lärarekollegiet vid veterinärinstitutet den 7 februari 1913 gjorde ett uttalande i samma riktning, nämligen att en besiktning av kött aldrig kan bli fullt tillförlitlig utan de viktigare organen. Vidare har föreståndaren för statens veterinärbakteriologiska anstalt, professor Arvid M. Bergman uttalat sig i samma riktning, i det han tydligt och klart sagt ifrån, att organtvång är nödvändigt. Senast har förste stadsveterinären här i Stockholm, Sven Nystedt, haft ett synnerligen bestämt och kraftigt uttalande just angående nödvändigheten av organtvång, vari han förklarar, att varje veterinär, som har köttbesiktningen till sin specialgren och som genom träna studier och årlång praktisk tjänstutövning hunnit bli något så när förtrogen med köttbesiktningens arbetet, måste ha kommit till den bestämda uppfattning, att det är omöjligt att under tjänstemannaansvar avgiva ett garantibedömande

av ett köttfall utan vissa organ och därför också orimligt av myndigheter och allmänhet att fordra det.

Dessa uttalanden hava synts oss vara av den bindande beskaffenhet, att vi nu, särskilt med hänsyn till förhållandena i utlandet, där man i stort sett allmänt stadgat organtvång, ansett det vara orimligt, om vi nu här i riket skulle gå i riktning mot att upphäva och göra illusoriska de tryggande kontrollbestämmelser, som anses vara erforderliga för att tillförsäkra samhällsmedlemmarna en sund och ur hälsosynpunkt betryggad köttföda. Jag kan nu vidare anföra, att stadsveterinären här i Stockholm har anfört en massa fall, som tydligt och klart visa riktigheten och befogenheten av hans åskådning. Han talar nämligen om att vid Stockholms köttbesiktningensbyråer har före organtvångets införande en massa kassationer av kött förekommit, som icke, sedan organtvånget införts, behövt förekomma, och han omnämner att under tiden från och med den 8 februari och till och med den 31 december 1912 icke mindre än 6.929 stycken organ på grund av tuberkulos kasserats. Hade dessa organ, förklarar han vidare, undandragits besiktningsveterinärerna, hade bedömningen av de 214,162 stycken djurkroppar, som under samma tid undersöktes å byråerna, kunnat betänkligt förryckas. Det har anförts från dem, som äro motståndare till detta organtvång, att detsamma skulle väsentligt fördyra köttvarorna, men detta påstående kan ju motbevisas bland annat av den omständigheten, att om man går in i en köttaffär i en stad, det icke läser förefinnas någon prisskillnad på kött, som är slaktat med organbesiktning, och kött, som icke är slaktat med så tryggande besiktning.

Vidare torde den påstådda fördyringen uppvägas av att, sedan organtvång införts, icke den stora masskassering utav kött behöver förekomma, som förekommit förut, varigenom allmänt sett ej förstörelse behöver förekomma i samma utsträckning som förut.

I samband med detta står § 6 i förevarande lagförslag, vilken rör frågan om att kött får införas från annat håll i samhälle med köttbesiktningstvång. Till denna paragraf hava tvenne motionärer, nämligen herr Östberg i Första kammaren och herr Palmstierna i Andra kammaren föreslagit ett tillägg innehållande, att kött skulle från annat samhälle få införas, såvida inom det samhälle, där köttet besiktigats och stämplats, äro gällande enahanda bestämmelser för besiktning av kött, som inom det samhälle, där köttet är avsett att saluhållas, utbudas eller användas för ändamål, som i § 2 omnämas. Motionärerna såväl som även i detta fall reservanterna stödja denna sin uppfattning huvudsakligen därpå, att det icke kan anses vara rimligt, att det samhälle, vars medborgare ansett sig böra vidtaga alldeles särskilda åtgärder för att, som jag förut nämnde, bli garanterade en fullständigt hälsoofarlig köttföda, skulle genom allmänna lagbestämmelser undanryckas frukterna av sina egna åtgärder. Tillägget åsyftar, att kött från slakteri, där besiktning med organtvång är stadgat, utan vidare och utan någon ny besiktning får införas i samhälle, där slakthustvång med organtvång råder, under det

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

att kött från annat håll, som icke är besiktigat under organtvång, icke skulle få införas i detta samhälle.

Det har sagts, att denna ståndpunkt var ett rent stadsintresse, fotat på månhet om de uppförda slakthusens ekonomi, men detta är naturligtvis icke alls fallet, i vad gäller förevarande paragraf, utan kravet, som motionen och reservanterna föra fram, är grundat utslutande på hygieniska och sanitära skäl.

Det har föreslagits i en annan motion tillägg även till § 9 i förevarande lagförslag, vilken handlar om införsel till stad med slakthustvång av kött från s. k. exportslakterier. Den motionen är väckt i Första kammaren av herr Antonsson och i Andra kammaren av herr Rydén m. fl., och den föreslår ett tillägg av den lydelse:

»Dock att, där samtidigt slakthustvång är gällande, besiktning och stämpling skall ske genom nämnda samhälles försorg enligt där gällande taxa.» Motståndarna till denna bestämmelse ha nu förklarat, att man hade all orsak ur trygghetssynpunkt och även ur andra synpunkter till att jämnställa de offentliga slakthusen med dessa exportslakterier, men detta kan naturligtvis icke alls vara riktigt, ity att dessa exportslakterier ju äro rent privata inrättningar. Det visas ju bland annat därav, att av de 17 exportslakterier som finnas, 10 stycken skötas och ledas av enskild man, av ägaren, att 3 stycken äro aktiebolag, och att blott 4 av dessa exportslakterier äro så kallade andelsslakterier.

Hur kontrollen går till där, skall jag icke här närmare inlåta mig på; men nog hava kammarens ledamöter helt nyligen haft tillfälle att genom tidningspressen konstatera, att den privata vinningslystnaden, åtminstone vid det slakteri som det där var fråga om, gått så långt, att det vidtagits åtgärder, som alldeles uppenbart stå i strid med de allra enklaste hygieniska och sanitära krav.

De offentliga slakthusen äro givetvis inrättningar av helt annat slag. Dessa slakthus äro ju grundade på allmän lag och skola stå till tjänst åt envar, som önskar att i desamma få slaktat. Av rent socialekonomiska och kommunala skäl äga ju dessa slakthus, i motsats till de så kallade exportslakterierna, icke att taga någon direkt befattning med själva varuutbytet; det är fastslaget i grunderna för dessa slakthus, att de icke få bereda sig någon ekonomisk vinst utom vad slakthusavgifterna beträffar; de äro skyldiga att följa den särskilda pristaxa för slakt, som är godkänd av Kungl. Maj:t; utöver driftkostnaderna få slakthusen tillgodogöra sig endast skälig ränta på anläggningskapitalet; och de hava icke ens rätt att amortera på det i företaget nedlagda kapitalet, och ej heller att upplägga några särskilda fonder — vilket allt står fritt för de privata slakterierna, de må nu kallas exportslakterier eller icke.

Jag har velat framhålla detta, därför att därav tydligt framgår den skillnad, som, rent rättsligt sett och rent allmänt sett, är till finnandes mellan dessa offentliga slakterier och andra mer eller mindre privata slaktinrättningar. Slakthusen äro korteligen uttryckt offentliga institutioner, vilka tillkommit för att skydda allmänhetens hälsa och välbefinnande, för att trygga åt samhällsmedborgarna en

god och sund och hälsosam köttföda, och för att tillgodose de hygieniska och sanitära krav, som en om sitt välbefinnande mån befolkning har rätt att ställa på samhället. Härav torde enligt min mening framgå, att lagstiftarna icke få fastställa bestämmelser, som göra dessa slakthusens syften fullständigt illusoriska, och som fullständigt omintetgöra just det ändamål, för vilket slakthusen äro tillkomna.

Med dessa ord har jag velat påvisa de största meningsskiljaktigheter, som föreligga i fråga om förevarande lagförslag, och vilka meningsskiljaktigheter framgå, delvis åtminstone, av de reservationer, som äro fogade vid betänkandet. Jag har intet yrkande att göra vid första paragrafen. Men när vi komma till § 5, kommer jag att yrka, att Riksdagen vid mom. 3 skall antaga den motivering, som reservanterna föreslagit, och vilken går i den riktning, som jag här har tillåtit mig att angiva.

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Det synnerligen klara och orienterande anförande, som en av utskottets ledamöter nyss här har hållit, befriar mig ifrån en uppgift, som jag annars skulle ansett mig hava, nämligen att anföra några skäl för det yrkande, som jag kommer att framställa vid denna paragraf.

Jag vill blott till vad av den föregående talaren anförts tillägga, att det är alldeles uppenbart, att vi här befinna oss på ett av de svåraste och ömtåligaste lagstiftningsområden som kunna tänkas. Här gäller det å ena sidan producenternas berättigade intressen, och å andra sidan konsumenternas berättigade intressen. Då uppstår dem emellan intressekonflikter, och dessa intressekonflikter kräva, att lagstiftningen här framgår med synnerlig försiktighet och varsamhet. Det största klander, som man enligt min uppfattning kan anföra mot det nu föreliggande lagförslaget, är också, att, såvitt jag kan se, förslaget har tillkommit utan den stora och ingående omsorg, som man bort nedlägga, när det gällt att lagstifta på ett så grannliga och ömtåligt område som detta.

Här har under detta ärendes förberedande behandling gjorts en framställning för 6 år sedan av veterinärläkareföreningen, vilken framställning egentligen berörde bara ett par mindre saker, och i vilken man föreslog ett par mindre ändringar i 1897 års slakthuslag. Denna framställning om små detaljförändringar i lagen, vilken nu är gammal, och mellan vilken och det nu föreliggande förslaget det ligger 6 års erfarenhet på detta område och upprättandet av åtskilliga slakthus, har föranlett, att man bara hört medicinalstyrelsen och länsstyrelserna, och därefter föreslår man en genomgripande omläggning av denna lag i viktiga delar. Enligt min uppfattning hade i ett fall som detta, och efter det att den nya lagen tagit fasta konturer och ändringarna fått denna vidlyftiga omfattning, veterinärläkareföreningen bort höras angående densamma; och det vill jag särskilt framhålla, att den tidningsdebatt, som ägt rum efter detta lagförslags framkomst, och som herrarna ju känna till från tidningar av alla politiska läger, den visar alldeles uppenbart, att det varit en stor brist, att konturerna av denna lag icke varit

*Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)*

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

underställda öppen diskussion inom den stora grupp av ämbets- och tjänstemän, som på detta område äro särskilt sakkunniga.

Vidare är det min uppfattning, att i detta ärende borde hava hörts några kommunala myndigheter. Det är naturligtvis, om man ser saken från konsumenternas synpunkt, utav ett visst intresse att erfara, exempelvis vad stadsfullmäktige i de städer, som hava slakthus, kunde hava att förmåla. Å andra sidan hade det givetvis varit av vikt och värde för bedömandet av denna lag att få höra mera klart formulerade yttranden av sådana organisationer, som representera producenterna i detta fall. Det har icke kommit att ske beträffande det nu föreliggande förslaget; och under sådana förhållanden och då vi nu befinna oss i Riksdagens sista timmar, då det är för oss omöjligt att inlåta oss på en ingående och omsorgsfull granskning av det viktiga lagförslag, som det här är fråga om, så vill jag för min del hemställa till kammaren, om det icke ligger någonting klokt i den gamla satsen, att i tveksamma fall bör man icke handla. Den rad av reservationer, som här föreligger, och de motioner, som äro väckta i denna fråga, peka oförtydligt på, att här hava icke meningarna hunnit samla sig på ett sådant sätt, att man bör skrida till lagstiftning, förrän man fått tid att ytterligare tänka på denna sak och fått tid att också höra vissa myndigheter, som nu icke blivit hörda.

Jag skall icke ingå på någon detaljkritik av lagen, utan ber, herr talman, att vid lagens första paragraf få yrka avslag å denna första paragraf och därmed avslag på hela lagförslaget.

I detta yttrande, under vilket herr vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Söderberg* i *Hobborn*, *Westman* och *Lundblad*.

Härpå anförde:

Herr *Pettersson* i *Bjälbo*: Herr talman, mina herrar! Jag tillåter mig att redan vid denna paragraf yttra några ord om lagen i allmänhet.

I det omarbetade skick, i vilket lagen nu i den kungl. propositionen föreligger, vill jag endast konstatera, att den icke i så synnerligen viktiga saker skiljer sig från den nu gällande lagen. Kungl. Maj:t har endast vidtagit en del jämkningar, ändringar och förtydliganden, där sådana hava varit av behovet påkallade. Herr *Rydén* sade visserligen, att det här förelåg en hel del genomgripande förändringar; men vari dessa genomgripande förändringar ligga, det förstår åtminstone icke jag. Också har utskottet i allt väsentligt följt Kungl. Maj:ts förslag.

Givet är ju, att i fråga om ett lagförslag sådant som detta olika meningar skola bryta sig emot varandra; och så är ju här fallet. Å ena sidan hör man en ständig klagan från lantmännen, att allt sedan denna lagstiftnings tillkomst hava avsättningsmöjligheterna försvärats, och tillämpningen av lagen har för dem på många

sätt visat sig förlustbringande, i synnerhet sedan det s. k. organ-
tvånget börjat tillämpas i allt flera av våra större städer. Från
lantmannahåll har därför tillkommit en motion undertecknad av herr
Olsson i Berg m. fl. och denna motion går ut på, att Kungl. Maj:t
icke skulle ha rättighet att vidare utfärda sådana strängare bestäm-
melser som införande av organtvång. Från dessa städer och orter,
där man byggt storartade slakthus, infört organtvång och tillsatt en
hel stab av tjänstemän, fordrar man åter, att lagstiftningen göres
sådan, att denna stora väldiga apparat kan utnyttjas på ett i samitärt
avseende effektivt och i ekonomiskt hänseende åtminstone tillfreds-
ställande sätt.

Tvenne motioner i detta hänseende föreligga, den ena väckt av
herr Östberg i Första kammaren och herr Palmstierna i denna kam-
mare, den andra av herr Antonsson i Första och av herr Rydén i
denna kammare. Den förre motionen tager mera sikte på den hy-
gieniska sidan av saken, den söker visa, att besiktning utan med-
följande organ icke är tillförlitlig och därför fordras också, att i
sådana städer, där slakthus och organtvång finnas, det icke skall få
införas kött, som ej är stämplat så, att organen åtföljt djurkroppen
vid besiktningen.

Beträffande den andra motionen, den som väckts av herrar
Antonsson och Rydén, så tager ju den mera sikte på den ekonomi-
ska sidan. Den vänder sig mot den skarpa konkurrensen från export-
slakterierna och säger, att det icke är mer än rätt och billigt att
då vi ha anlagt dessa stora och dyrbara slakthus, lagstiftningen
göres sådan, att anläggningarna bliva rentabla. Motionärerna före-
slå därför, att intet kött skall få införas till sådana städer, utan att
omstämpling verkställas.

Jag vill nu icke här vid denna § 1 ingå på det befogade i dessa
motioner eller det riktiga eller oriktiga i detta organtvång; jag får
väl tillfälle att göra detta vid behandlingen av de särskilda paragra-
ferna. Nu ville jag endast säga, att utskottet i detta fall följt
Kungl. Maj:ts förslag, som utgör ett mellanting mellan dessa båda
ytterligheter och går ut på, att Kungl. Maj:t såsom hittills skall äga
rätt att bestämma beträffande särskilt organtvång.

På samma gång vill jag dock medge, att utskottet i motiverin-
gen till § 5, dit denna sak egentligen hör, starkt framhållit, att
Kungl. Maj:t bör taga hänsyn till lantmännens intressen, och jag
hoppas också, att när vi komma till den paragrafen, åtminstone
kammarens lantmän må vara eniga om att taga både paragrafen
och dess motivering, som för oss lantmän är synnerligen tillfreds-
ställande.

Jag vill, som sagt, icke nu ingå på lagförslaget i dess helhet,
utan skall inskränka mig till att yrka bifall till § 1, som ju endast
utgör en definition på vad som i denna lag skall räknas till kött,
och den definitionen tror jag är synnerligen lycklig och väl
funnen. — Jag ber att få yrka bifall till § 1 i det föreliggande
förslaget.

*Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)*

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Petersson: Sedan en av motionärerna yrkat rent avslag på det föreliggande förslaget till revision av denna slakthuslag, skall jag be att redan nu få yttra några ord.

De skäl, som herr Rydén anförde för ett avslag, synas åtminstone mig vara i mycket ringa mån bärande. Motiven till hans avslagsyrkande måste för honom själv ligga på annat håll än det han nu antydde. Det är min bestämda övertygelse, ty är det frågan om, såsom han sade, att man vid framläggande av en revision av detta lagförslag bör iakttaga försiktighet, så är det min uppfattning, och såvitt jag kan förstå, har lagutskottet varit av samma mening, att i det avseendet finnes då icke någon anledning till anmärkning mot lagförslaget. — Jag bör kanske något närmare utveckla detta.

Försiktighet är nödvändig framförallt därför, att producenternas intressen å ena sidan och konsumenternas å den andra här komma så lätt i strid med varandra; det finnes verkligen skarpa motsatser här. Jag tror också, att man vid utarbetandet av förslag till förändringar i detta lagförslag har haft uppmärksamheten mycket starkt fästad på just detta förhållande, denna intressekonflikt mellan producenter och konsumenter, och man har också i görligaste mån sammanfört dessa olika synpunkter och sökt ena dem på en gemensam linje, man har sökt tillvarata, så långt det har låtit sig göra, såväl konsumenternas som producenternas intressen; det torde icke herr Rydén kunna med fog förneka.

Herr Rydén sade vidare, att det saknas utredning. Det är mycket svårt att svara på en sådan invändning, men det synes mig, som om herr Rydén hade synnerligen stora krav på att alla myndigheter mellan himmel och jord skola höras.

Ja, nu kan man emellertid icke tala om så stor brist i detta hänseende som herr Rydén vill låta påskina. Här äro hörda just de myndigheter, som böra sitta inne med sakkunskap. Veterinär-läkareföreningen har visserligen icke blivit hörd nu, sedan lagförslaget blivit utarbetat, men när plägar man, sedan man inom departementet enat sig om ett lagförslag, skicka ut detta till sådana myndigheter, som exempelvis veterinärläkareföreningen, som endast är en privat förening, för att infordra dess yttrande? Det är mycket sällsynt. Veterinärläkareföreningen har avgivit yttrande och rent av tagit initiativet till de förändringar, som nu äro ifrågasatta. Medicinalstyrelsen och Konungens befallningshavande i de olika länen ha också blivit hörda i frågan, så att jag tycker icke, att det påståendet, att man icke skulle hava hört myndigheter, kan utgöra något skäl mot att antaga lagen. För övrigt vet jag knappast om man, genom att på nytt låta detta förslag cirkulera omkring, skulle bli så mycket visare eller mera på det klara med saken, än man redan är, ty det är ju givet, att man under förarbetena stått i kontakt med personer och myndigheter, som på detta område sitta inne med kunskaper och erfarenhet.

Jag skulle nu vilja som min mening säga, att det är ganska viktiga intressen, som måhända skulle bliva tillbakasatta, därest

förslaget nu skulle falla. Jag tänker bland annat på de önskemål, som blivit uttalade och som gå ut på att bereda möjlighet för mindre, stadsliknande samhällen, vilka icke äro städer, men inom vilka hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad äga tillämpning, att införa köttbesiktningstvång och även slakthustvång. Jag tror, att detta är intressen, som äro ganska berättigade, och som kunna göra anspråk på att bliva tillgodosedda. Det är alldeles givet, att detta också skulle i icke ringa mån mildra just bestämmelserna om organtvånget, ty därigenom bleve det möjligt att skicka in kött till en stad med organtvång och få det försålt där utan att man behövde sända med organen den långa vägen, vilket lantmännen ju äro så synnerligen rädda för. Blevet det även på andra ställen än som med nuvarande bestämmelser låter sig göra ordnat med en ordentlig köttbesiktning efter föreskrifter antingen i enlighet med denna lag eller efter föreskrifter, som Kungl. Maj:t kunde meddela, så skulle det ju bli möjligt att så besiktigt kött finge införas och försälas på de större marknadsplatserna utan ny besiktning.

Ja, detta är nu ett viktigt intresse. Ett annat intresse, som står och väntar på sitt avgörande, och som ovillkorligen kräver ett avgörande, är att få bättre ordnade förhållanden beträffande export och import av kött. På Kungl. Maj:ts bord ligger ett förslag till författning, i sådant avseende utarbetat av de köttkontrollsakkunnige. Detta förslag väntar som sagt på sitt avgörande och är nu underkastat nödig överarbetning. Förslaget avser att åstadkomma effektiva föreskrifter och bestämmelser särskilt med hänsyn till våra exportslakterier. Det kan icke förbises, att då vi nu fått viktiga marknader i utlandet, såväl i England som i Tyskland, det är viktigt att bevara dessa marknader och detta måste ske på det sättet, att man söker få till stånd en verklig och effektiv kontroll även på det kött och fläsk, som är avsett att exporteras till utlandet. Vi ha fullständigt saknat bestämmelser i detta avseende hittills och först på sista tiden har en författning utfärdats, fast det får jag säga, av mycket provisorisk natur, emedan man väntar på att få förhållandena ordnade definitivt. Denna författning föreskriver, att allt fläsk, som avses att exporteras till utlandet, skall ha nedslaktats i slakthus, som är ställt under offentlig kontroll och undergått besiktning. Men hur den kontrollen skall ske och vem som skall tillsätta besiktningsmän o. s. v., det är spörsmål, som ännu vänta på sitt avgörande, och det avgörandet kan näppeligen ske utan att det här föreliggande lagförslaget går före. Det kan ju hända, att man på mindre tillfredsställande sätt blir tvungen att ordna saken ändå, det vill jag icke förneka. Emellertid anser jag, att det är av synnerlig vikt för landets köttproducenter lika väl som för dess köttkonsumenter att detta lagförslag nu blir antaget.

Den förste ärade talaren jämförde exportslakterierna och den kontroll, som där äger rum, med de kommunala slakterierna, och fann då exportslakterierna vara så underhålliga, att de icke på något sätt kunde jämföras med de kommunala slakterierna. Detta är sant, om man gör jämförelsen med förhållandena. sådana de nu

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

äro vid exportslakterierna, men jag ber att få hänvisa till vad jag nyss sade, att avsikten är, att bestämmelser skola utfärdas, som skola skänka betryggande besiktningsförhållanden just vid exportslakterierna. Under sådana förhållanden kan det ur hygieniska och sanitära synpunkter, vilka härvidlag äro de avgörande, icke vara befogat att göra invändningar däremot att detta lagförslag inrymmer befogenhet åt Kungl. Maj:t att medgiva, att kött, nedslaktat och besiktigt vid exportslakterier, skall få utbjudas till försäljning i städer med köttbesiktning och slakthustväng.

Jag skall icke nu närmare ingå på frågan om organtväng. Det är ju möjligt, att jag längre fram får anledning att komma in på den frågan. Emellertid vill jag redan nu uttala, att jag skulle anse det synnerligen olyckligt, om man i denna lag skulle införa en bestämmelse, som innebure rent av ett förbud mot organtväng, d. v. s. ett förbud för Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om organtväng. Ett sådant förbud har ju icke funnits under de sexton år slakthuslagen hittills varit gällande, men hittills har det gått till på det sättet, att det praktiskt taget legat i kommunernas eget skön att avgöra denna sak, ity att de kommuner, som byggt slakthus och begärt att få föreskrifter med organtväng, också av Kungl. Maj:t fått sådana föreskrifter. Av de fem städer, som ha slakthus, är organtväng föreskrivet i fyra. Kungl. Maj:t har sålunda i detta fall i stort sett tillmötesgått vederbörande kommuns egen vilja och önskan. Jag tror också, att det är lyckligast, om organtvänet kommer fram successivt och om införandet av organtvänet får hålla jämna steg med upplysningen och likaledes med de förbättrade förhållanden ifråga om transporter, som nödvändiggöras av organtvänet, både beträffande levande djur och nedslaktat kött.

Herr Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Det är egentligen två synpunkter, som hittills framkommit under debatten rörande den föreslagna lagen. Den ena synpunkten är mera formell, den andra mera reell. Den *formella* synpunkten är denna: hur har lagen tillkommit, är utredningen tillfredsställande? Härpå svarade herr statsrådet, enligt min mening något undvikande, att det näppeligen är brukligt att, sedan ett lagförslag utarbetats inom ett departement, detsamma utsättes för granskning av vederbörande myndigheter och sakkunniga. Det ligger ett visst fog, synes mig, i detta uttalande av herr statsrådet, men det faller på *en* sak. Det förhåller sig nämligen så, att sedan Kungl. Maj:t börjat tillämpa den metoden att låta utarbeta lagförslag inom departementen och det sålunda icke längre går till på det sättet, att det är kommittéer, som utarbeta lagförslagen, och kommittébetänkandena sedermera bli utsatta för all den sakkunniga och noggranna granskning, som är välbehövlig, så kan man lätt förlora en hel del av den kontroll, som för lagstiftningsarbetet är så önskvärd. Jag vill icke säga, att man alltid behöver förlora denna kontroll, men i föreliggande fall har så skett, och därmed har även möjligheten gått förlorad att göra gällande de

synpunkter, som skulle kunna anföras både från jordbruksintressenternas och från städernas sida.

Nu är min tanke den, att på detta område, som alla talare erkänt tillhöra de mest svårlösta, bör man icke tala så mycket, som fallet var i herr jordbruksministerns anförande, om motsatsförhållandet mellan stad och land, ty jag är alldeles övertygad, att det finns åtskilliga punkter, där stadens och landets intressen äro fullständigt gemensamma och där man bör kunna komma till en god samverkan. Det hade säkerligen varit lyckligt, om under den förberedande behandlingen man kunnat med gemensamt arbete från ömse håll komma till ett sådant resultat, att man kunnat bestämt säga: På dessa olika punkter sammanfalla våra intressen fullständigt, på andra punkter åter visar sig den naturliga motsatsen mellan land och stad, mellan konsumenter och producenter. De punkter, där enighet uppnåtts, kunde fastställas såsom lag, i övriga punkter däremot får man diskutera i vad mån det ena eller andra kan vara berättigat. Något sådant finna vi icke här, och jag måste beklaga, att en sådan utredning icke skett.

Härmed kommer jag in på den *reala* frågan: Vad innebär denna lag för fördelar för lantmännen och vad innebär den för fördelar för städerna? Ja, det är en kuggfråga, som man skulle kunna ställa på lantmännen i denna kammare, i vad mån denna lag innebär några fördelar för landsbygden utöver dem, som redan finnas. När jag studerat lagförslaget, har jag funnit, att det möjligen kan erbjuda en fördel, nämligen den, att inom stad, men utanför det planlagda området — detta är ju blott ett streck på kartan — en viss lindring skulle kunna inträda. Enligt lagförslaget skulle visserligen Konungens befallningshavande, såsom även för närvarande är fallet, giva tillåtelse till slakt för eget bruk på sådant område, men enligt utskottets utlåtande, sådant det föreligger, skulle dylikt tillstånd icke behövas. Men då tillåter jag mig säga, att om någon inom en stads område vill slakta en kalv eller annat djur blott för sitt *eget* hushåll, så bryr sannerligen ingen sig om den saken. Men börjar han affärsdrift, utgående från sitt eget hushåll, så blir det en annan sak. Följaktligen betyder denna lindring i realiteten rakt ingenting.

Om jag då övergår till frågan, vilken fördel städerna specieilt vinna genom denna lag, så nämnde herr statsrådet blott en sak, nämligen den att municipalsamhällena skulle kunna få köttbesiktning, vilket de enligt lagens nuvarande avfattning anses icke kunna erhålla. Men är detta nu en så betydande fördel, om vi tänka på de faktiska förhållandena? Av Sveriges 100 städer, är det för närvarande icke mer än 21, som ha köttbesiktning, därav 11 med organtvång och 10 utan. Jag tycker då, att man kunde nöja sig med att låta de stora samhällena, städerna, normalt utveckla sig till besiktning. Att blott anföras det argumentet att åtskilliga småsamhällen skulle få införa besiktning, när hela mängden av Sveriges städer icke gjort det, visar vilka obetydliga saker man anser sig kunna framföra såsom skäl för att denna lag skulle vara till förmån för stadssamhällena. Det förhåller sig i verkligheten så, att av de

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

förbättringar, som veterinärläkareföreningen begärde i sin skrivelse 1907, ha egentligen inga kommit in i denna lag. Jag vill blott taga ett exempel och detta i all synnerhet som herr Pettersson i Bjälbo tydligen icke rätt uppfattat innebörden av min motion. Min motion i detta avseende är fristående och berör icke alls förhållanden mellan stad och land, såsom det föresvävade herr Pettersson i Bjälbo, utan berör förhållandena mellan stad och stad. Då åtskilliga samhällen ha organtvång och återigen andra icke ha sådant tvång, så blir det s. k. illojal konkurrens mellan de olika städerna. Det är således ett spörsmål, som rör förhållandet mellan de olika städerna, och det hade naturligtvis icke alls inneburit någon motsättning att stadga, att om kött skickas till en stad med organtvång, det skall vara underkastat samma besiktning föreskrifter, som gälla i den stad, dit det skickas. Följaktligen ha vi här också ett exempel på något, som icke utgör en motsättning mellan stad och land, och som man därför mycket lätt kunnat införa i lagen, men som icke där återfinnes.

Herr statsrådet nämnde vidare såsom ett bland argumenten varför man borde taga lagen, att man skulle reglera förhållandena vid exportslakterierna. Men jag vill då påpeka, att detta kan Kungl. Maj:t göra på administrativ väg, utan att denna lag därför behöver erbjuda något underlag. Detta av herr statsrådet framförda argument utgör sålunda ingen anledning för oss att taga lagen.

Jag ber då att få fråga: När man här, såvitt framgått av debatten, näppeligen från något håll, vare sig från lantmännens eller stadsbornas, kunnat påvisa några väsentliga fördelar av denna lag, utan det snarare visat sig, att man på ömse håll är rätt missnöjd med att här icke framkommit tillräckliga uttryck för de gemensamma intressena, varför skola vi då antaga lagen? Jag anser detta vara olämpligt, då mycket kan vinnas genom ökad utredning.

Därför vill jag, herr vice talman, hemställa om avslag på § 1 i lagen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Här har, såsom den siste talaren påpekade, uttalats dels formella betänkligheter med avseende på det sätt, varpå den lagförslaget föregående utredningen ägt rum, dels ock reella invändningar mot lagförslaget. Såsom ordförande i lagutskottet skall jag be att få något beröra dessa uttalanden.

Vad då först beträffar utredningen, så finna vi av såväl statsrådsprotokollet som utskottets betänkande, att initiativet till de tagna förändringarna i det stora hela utgått från veterinärläkareföreningen. Det är denna förening, som givit uppslaget till åtminstone de allra flesta av de föredragna förändringarna, låt vara att dessa uppslag sedermera under den behandling, som lagförslaget genomgått inom medicinalstyrelsen och hos andra myndigheter, erhållit viss ändrad avfattning och att på sina håll ej heller alla de pretentioner på starkare inskränkande bestämmelser i avseende på köttproduktionen och kötthandeln, som föreningen framställt, vunnit gehör. Utom

denna framställning av veterinärläkareföreningen ha under ärendets behandling inkommit en del andra framställningar. Särskilt vill jag omnämna en av Konungens befallningshavande i Södermanlands län gjord framställning angående det ämne, som den siste ärade talaren omnämnde, nämligen rätt för inbyggarna på ett landsbygdsområde, som införlivats med en stad med slakthustväng, att till bruk uti eget hushåll själva slakta djur utan att behöva föra dem till det offentliga slakthuset. Med anledning av alla dessa framställningar har medicinalstyrelsen avgivit betänkande och förslag, och över detta förslag ha överståthållareämbetet och Konungens befallningshavande i orterna blivit hörda. Man har sålunda följt den vanliga gången vid beredande av ärenden av samma slag som detta. Att efter det förslaget utarbetats inom departementet några vidare yttranden icke inforrats är ju sant, men det är nog icke heller vanligen förhållandet att så göres. Utskottet har för sin del icke kunnat finna annat än att den utredning, som föreligger, givit full anledning för Kungl. Maj:t att föreslå de ändringar uti nu gällande slakthuslag, som här äro föreslagna.

Det är nog på det sättet, som också herr statsrådet antydde, eller jag tror det var den talare, som näst före herr statsrådet hade ordet, att de förändringar som föreslås i nu gällande slakthuslag, icke äro så synnerligen genomgripande; ja, jag har för min del den uppfattningen, att det kanske just är detta, som föranlett missnöjet, åtminstone särskilt hos de båda talare, som nu yrkat avslag på lagförslaget.

Jag vill framhålla, att man bör tänka på vad som blir följderna, om vi nu avslå det lagförslag, som föreligger? Jo, då blir icke förhållandet det, som en och annan möjligen synes föreställa sig, att vi icke ha någon lag, utan vi återgå då naturligtvis till nu gällande slakthuslag. Och i den mån föreliggande lagförslag innehåller förbättringar i gällande lag, gå vi sålunda miste om dessa förbättringar.

Nu ville den siste talaren påstå, att förslaget icke innebure några förbättringar, och han mätte då särskilt saken dels från landsbygdens synpunkt och dels från stadsbornas synpunkt. Jag vill då säga, att de förbättringar, som föreslås, till en del bestå i större enhetlighet och klarhet i bestämmelserna. Dit hör t. ex. att en definition meddelats på vad som menas med kött, — det har ju förut rätt rätt stor meningsskiljaktighet om vad som verkligen skall inbegripas under detta begrepp. Behovet av klarhet härutinnan var bland annat en av de saker, som veterinärläkareföreningen framhöll, och det har man nu fått i denna definition, mot vilken, såvitt jag vet, under hela den tid denna fråga varit föremål för behandling i allmänna pressen och i broschyrer, det icke framstälts någon som helst anmärkning. Flera andra förändringar, som äro att räkna till förbättringar, hava också vidtagits; jag vill ytterligare tillägga ett enhetligare ordnande av exportslakteriväsendet och andra förändringar, som framdragits nyss av statsrådet.

Det är nog icke heller så, som man skulle kunna tro på grund

*Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)*

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

av de yttranden, som föllides av de båda talarne för avslag, nämligen att icke allmänheten eller åtminstone den intresserade allmänheten skulle ha haft tillfälle att yttra sig. Det är nog icke alls så. Detta framgår bland annat av, att vi i lagutskottet fått en hel del skrivelser från åtskilliga håll. I utskottsbetänkandet omnämnes, att sådana kommit från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse, Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien och slakthusstyrelsen i Malmö; dessutom ha vi fått tidningsartiklar från olika håll. Att det sålunda varit diskussion i frågan, därom kan nog icke vara tvivel.

Nu är det sant, att det råder mycket olika meningar på detta område, och att det är ett lagstiftningsområde, som är synnerligen svårt; därom är icke något tvivel. För min del är jag också alldeles övertygad om, att skulle den siste talarens anvisning följas, nämligen att man icke skulle göra någon förändring i nu gällande lag, förrän man fört tillhoppa konsumenterna och producenterna och fått dem överens om, hurudan lagstiftningen skulle bli, ja, då är det min fulla övertygelse, att vi aldrig komme någon vart; det är alldeles säkert. Därför är det nog bäst att taga vad man kan få, om man snart vill ha en förbättring. Hur meningarna här brytas, visade sig allra bäst under behandlingen i utskottet av denna sak. Å ena sidan har man motionärer, som yrka ändring i bestående lag i den riktningen, att alla inskränkningar skola så mycket som möjligt eftergivas. De vilja främst ha bort det s. k. organtvånget, eller rättare sagt, de vilja ha förbud mot organtvång, samt vidare åtskilliga andra lättnader i förhållande till nu gällande lag. Å andra sidan ha vi herrarna Palmstierna och Rydén, som tvärt om vilja ha mycket starkare restriktioner i nu gällande lag. Herr Palmstierna vill t. ex. ha in en bestämmelse, som, såvitt jag kan se, skulle göra det nödvändigt att införa organtvång vid köttbesiktning över hela riket. Under sådana förhållanden lär det icke vara möjligt att tänka sig att låta alla förbättringar anstå, tills enighet bleve uppnådd emellan köttproducenternas och konsumenternas intressen, sådana de sistnämnda göra sig gällande i storstäderna.

Jag vill i förbigående något särskilt fästa mig vid vad den siste talaren sade om den lilla ändring, som är gjord i § 3, mom. 2, som handlar om rättigheten för personer, bosatta inom ett landsbygdsområde, som hör till en större stad med slakthusvång — såsom förhållandet är t. ex. vid Eskilstuna — att själva slakta till egen förbrukning. Det är nog icke så, som den talaren sade, att Konungens befallningshavande för närvarande har rätt att medge detta. Någon sådan rätt finnes icke, utan det är nog så, att det är en lucka här i gällande lag, som lämnar den saken oavgjord, varav följer, att någon sådan rättighet icke alls existerar. Icke heller jag fäster så stor vikt vid denna förändring i lagen — det får jag bekänna — men enligt mitt förmenande, har det föreliggande lagförslaget på denna punkt ett givet företräde framför nu gällande lag.

Jag nämnde nyss exportslakterierna. Jag vill erinra, att utskottet utvidgat Kungl. Maj:ts befogenhet att omfatta även tillstånd till anläggandet av andelsslakterier med offentlig kontroll. Vad angår exportslakterierna är det naturligtvis för exporten av stor betydelse, att bestämmanderätten härvidlag ligger i Kungl. Maj:ts hand och det sålunda blir enhetlighet över hela riket. Möjligheten att få andelsslakterier under kontroll är också utan tvivel särskilt för landsbygden av stort värde. Vidare är det otvivelaktigt en förmån, som ligger däri, att det blir bättre ordnat med själva stämplingen och förfarandet med kött, varom stadgas i den i detta avseende ändrade 6:te paragrafen.

Det torde slutligen böra observeras, att under det vid den i ämnet förda kampanjen i tidningar och broschyrer från olika håll framställts anmärkningar mot lagförslaget än i den ena än i den andra delen — från dem som representera lantmännen och dem som representera slakthusen — så har likväl från intet av dessa båda håll förut yrkats avslag på det föreliggande förslaget. Det har icke någon velat. Detta torde väl också vara ett bevis på, att man erkänner, att detta förslag innehåller förbättringar i förhållande till nuvarande lag, fast man var och en ur sin synpunkt vill ha än mera. Nu har utskottet också ställt sig på en mellanståndpunkt ungefär överensstämmande med den, som Kungl. Maj:t intagit. Dock — det erkännes villigt — gå nog de förändringar av Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet gjort, mera i riktning att tillgodose köttproducenternas, d. v. s. lantmännens, intressen än deras, som gjorts gällande i motionerna av herrar Palmstierna och Rydén. Däri finner jag också en ganska plausibel förklaring, varför de sistnämnda, som icke ha så stora utsikter att få igenom sina önskemål, finna det mera oportunt att förslaget nu skall falla än att det antages.

Jag tror, som sagt, att det vore illa, om kammaren skulle skjuta bort de förbättringar, som äro gjorda i slakthuslagen och falla tillbaka på den gamla lagen, ty det bleve förhållandet, om vi avslå lagförslaget.

Jag skall därför be att få yrka bifall till paragrafen.

Sedan herr talmannen nu åter tagit ledningen av förhandlingarna, yttrade:

Herr Andersson i Grimbo: Det är väl ingen i denna kammar, som icke vill, att vi skola få så billiga livsfrönödenheter som möjligt. Ej heller torde det finnas någon som icke vill, att våra köttvaror skola kontrolleras, i den mån det är behöfligt. Jag tror, att det förefinnes ett missförstånd de olika partierna — stadsbor och lantbor — emellan härvidlag, ett missförstånd, som beror på, att man icke satt sig in i vad frågan egentligen gäller. Om man går ut ifrån, att man vill ha billiga livsfrönödenheter, är det tydligt, att man icke i onödan skall försvåra förmedlingen eller försäljningen av en köttvara, eller att man icke i onödan skall pålägga skärpt besiktningssplikt och dylikt. Jag kan icke förstå, huru städerna skulle

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

kunna förlora på, om det kommer in köttvaror till städerna, som ha stått under offentlig kontroll, en kontroll, som är precis likartad med den kontroll, som utövas inom vederbörande stad. Skulle man nu t. ex. bifalla herr Rydén's motion, vore detta liktydigt med att en köttvara ytterligare skulle beskattas, när den kommer till staden. Förhållandena bli då likartade med dem, som råde i gamla tider, då alla varor, som kommo till städerna, skulle förtullas. Skall man slå in på den principen, är det mycket bättre för dem, som skola skicka in köttvarorna, att direkt betala en avgift härför, ty det blir fördelaktigare för dem.

Att detta kontrollsystem fördyrar, det kan jag visa med några exempel, som jag skall be att få dra fram. Det finns ett slakteri här i landet, som skickar ungefär 100 fläsk i veckan till Stockholm. Man fick förut här transportera fläsket från stationen till köttbesiktningensbyrån. Där skulle man passa på de dagar och tider, då byrån var öppen. Ofta fick man vänta i timtal, innan besiktningen var klar. Därpå skulle det erläggas två kronor i besiktningavgift för fläsket, vartill kom, att de organ, som följde med, delvis blevo förstörda och även förminskade till sitt värde. Detta slakteri gick då in och fick offentlig kontroll och rättighet att självbesiktiga sina djur och sitt fläsk. Kostnaden härför blev då 22 öre för varje besiktning av ett fläsk. Därtill sluppo de besvären och kostnaderna för transporten och tidsutdräkten i Stockholm.

Det är klart, att detta har sin betydelse, när det gäller att få billiga köttvaror. Nu är det naturligt, att det belopp, som skall betalas, beror på, under vilken rubrik i taxan det besiktigade partiet faller. Men gäller det t. ex. fläsk emellan 15 å 20 kilogram gå besiktningavgifterna upp till tio, tolv öre per kilogram, som skola betalas till staden. Detta blir ju betydligt mera än den nedsättning av tullen, som beslöts förra året, ty den nedsattes ju endast med åtta öre. En utomstående skulle därför lätt kunna komma på den tanken, att herr Rydén med flera voro missbelättna med att tullen nedsattes på fläsk, och att de därför göra vad de kunna för att få den tillbaka fast i annan form.

Herr Palmstierna har sagt, att det, den enskilde och stads-kommunerna emellan, blir illojal konkurrens om föreliggande förslag antages. Ja, jag vet icke, om det kan vara riktigt, att kommunerna som sådana under detta vackra föregivande, att de skola skydda och bevara människornas hälsa, skola konkurrera med våra näringsidkare ute i landet. Vi veta, att om de skulle få göra det, skulle de ha sådana resurser och chancer, att de kunde nedgöra snart sagt vilka konkurrenter som helst, om de bara kommo i tillfälle till det. Det har också visats, att de kommunala myndigheterna i städerna så långt som möjligt är utnyttja de tillfällen härtill, som lagen erbjuder. Ja, de gå ännu längre. Det kan påvisas flera fall, då bönderna och allmänheten fått lida stora oförrätter och i onödan fått betungas med avgifter, som man icke haft rättighet att pålägga dem.

Nu har det yrkats här, att vi skulle avslå hela förslaget för närvarande. Jag tror icke, att det är som sig bör vara, om så sker.

Hade de herrar, som yrkat detta, fått sina motioner igenom, så hade de säkerligen icke kommit fram med detta yrkande. Vi veta alla, att denna fråga för närvarande är aktuell. Vi veta, att det har pågått mycket skriferi i tidningarna i denna sak, och att på alla håll landet runt beklagar sig folk över att det är dyrtid samt att livsförnödenheterna stiga i pris. Jag tror, att man under sådana förhållanden bör göra, vad man kan, och här finnas åtminstone på en del punkter i det föreliggande förslaget vissa fördelar, som man icke bör utan vidare avvisa när det gäller att få en bättre ordning till stånd — men samtidigt, vill jag ej heller förneka att i åtskilligt föreliggande förslag är sämre än hittillsvarande lag.

*Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)*

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke vid den nu föredragna paragrafen ingå på ett bemötande av vad herr Andersson i Grimbo här yttrat. Jag tror, att jag har minne av en debatt, som vi hade en natt för något år sedan här i kammaren, då herr Andersson i Grimbo framförde synpunkter av närbesläktad beskaffenhet som dessa, och jag tror, att den debatten visar allra bäst, huru man icke bör överlägga i frågor av den natur som denna. Jag skall därför som sagt, åtminstone icke nu vid denna paragraf, ge mig in på att replikera herr Andersson.

Jag skall emellertid be att få säga några ord till herr statsrådet med anledning därav, att han sökte hävda inför kammaren den meningen, att man här verkligen skulle ha ägnat detta ärende den förbehandling, som man kunde anse vara tillfredsställande. För min del bestrider jag, att denna fråga fått den omsorgsfulla förbehandling, som man har rätt att kräva, när man ger sig in på ett lagstiftningsområde, som är av en så synnerligen grannlaga, ömtålig och svår natur som det här föreliggande. Ty vad är det, som har utretts i detta fall, vad är det för förberedande behandling, som denna fråga fått? Jo, veterinärläkareföreningen har för 6 år sedan framställt ett förslag om att man skall göra ändring i några paragrafer av gällande slakthuslag och däribland exempelvis, om jag minnes rätt — det är några dagar sedan jag hade tid att läsa igenom detta grundligt — gjort gällande den grundläggande ståndpunkten, att organtvång bör allmännare införas. Över denna framställning har medicinalstyrelsen blivit hörd och avgivit två olika yttranden. Vidare ha hörts Konungens befallningshavande, och de ha yttrat sig huvudsakligen angående själva uppsikten över exportslakterier och slakthus, och detta refereras här i propositionen på en och en halv eller två sidor. Något vidare har icke förelegat, såvitt ärendet här giver vid handen. Det har icke förelegat något utarbetat lagförslag, över vilket man haft att yttra sig, utan det har gällt vissa allmänna ståndpunkter. Jag vågar säga, att, om Kungl. Maj:t kommer att tillämpa den ordningen hädanefter, får Kungl. Maj:t bannor här i kammaren; det är alldeles säkert. Ty vi kunna icke nöja oss med att man går till väga på det sättet, utan vi ha rätt att fordra, att, då Riksdagen skall behandla en sak, skall det förslag, över vilket man har att besluta, ha varit till sina all-

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

männa drag och till sina konturer känt av de myndigheter, som ha att yttra sig i saken. Och jag vill tillägga, att *de* myndigheter böra yttra sig i saken, som man kan anse vara de mest sakkunniga. Och enligt min uppfattning är väl, om man betraktar den stora förändring, som det nya lagförslaget här undergått, då det gått delvis andra vägar än veterinärläkareföreningens förslag, den myndighet, som här bort framför andra yttra sig, just denna förening. Men jag vill även tillägga, att våra kommuner och representanter för köttproducenterna borde ha varit i tillfälle att få taga del av ett utarbetat lagförslag och yttra sig däröver. Det är min bestämda uppfattning, att det kravet har man rätt att ställa på förbehandlingen av ett ärende, och det har man icke i detta fall tagit minsta hänsyn till.

Herr Widén, lagutskottets ordförande, gav, såvitt jag kan se, en fullkomligt förkrossande dom över den utredning, som här föreligger. Han sade: »visst har det varit utredning; lagutskottet har fått 3 skrivelser» — de stå icke återgivna här, och vi riksdagsmän ha således icke varit i tillfälle att se dem — »och vidare har det varit en massa tidningsartiklar; så nog har det varit utredning». Det är väl icke den sortens utredning, som man vill ha i fråga om ett lagförslag som det föreliggande, utan en verkligen omsorgsfull utredning av det hela, och detta har man enligt min uppfattning icke här erhållit.

Herr Palmstierna har redan bemött till en del, vad herr statsrådet yttrade. Jag vill endast tillägga, att jag, som ju icke är saksförständig, men likväl försökt sätta mig in i frågan, med stor uppmärksamhet åhört såväl vad herr statsrådet som herr Widén hade att anföra för att klargöra, vad det är för förbättringar i nu gällande lag, som man skulle vinna genom att antaga lagförslaget, och vad man skulle förlora genom att avslå detsamma. Jag får sätta mig som åhörare ännu en tredje gång, eftersom jag hörde, att herr Widén ånyo begärde ordet, för att söka finna nyckeln till gåtan — ty var den finnes, har icke framgått av de anföranden, som förut hållits här.

Herr statsrådet talade om, att förhållandena vid exportslakterier skulle ordnas genom detta förslag. Det är ju emellertid så, att detta ordnande skall ske genom en särskild kunglig förordning, såvitt jag förstätt saken rätt, och denna kungliga förordning står icke i denna lag, utan det är en administrativ författning, som utfärdas oberoende av denna lag, så att den saken kan lämnas helt åsido vid denna överläggning.

Jag kan sålunda icke se, att några förbättringar blivit vidtagna genom detta lagförslag, utan enligt min uppfattning innehåller det avgjorda försämringar. Som en sådan måste enligt min mening betraktas det uttalande, som finnes angående 5 § i utskottsbetänkandet här, som alldeles direkt är en handräckning *mot* tillämpning av organ tvång i den omfattning, som är medgiven enligt nu gällande slakthuslag — jag kan icke läsa det på annat sätt. Och det uttalandet

blir naturligtvis vägledande för vad Kungl. Maj:t kommer att företaga i fortsättningen.

Sålunda, herr talman, återkommer jag till min utgångspunkt här, att det är orimligt svårt att lagstifta på detta område. Jag skall emellertid icke förneka, att både statsrådet och lagutskottet gjort, vad de kunnat, för att söka gå en medelväg mellan olika intressen. Men vad jag här vill hävda, är det, att man icke lyckats härvidlag, och att man icke haft den tid, vare sig i lagutskottet eller Riksdagen, som vore nödvändig för att kunna fatta en bestämd ståndpunkt i detta hänseende. Det är därför min uppfattning, att ingen olycka sker därigenom, att lagen avslås, men däremot kan man vinna det, att man får fram ett annat lagförslag, som kommer att föregås av ett mera omsorgsfullt övervägande, varigenom det kan bli möjligt att jämna ut de intresse motsatser, som finnas här, på ett lyckligare sätt, än vad det nuvarande förslaget gör.

Jag har därför, herr talman, anledning att vidhålla mitt yrkande om avslag. Jag ber härvid särskilt för min del att få hemställa, att herr statsrådet icke måtte anse sig nödsakad att forska efter några andra motiv för denna min ståndpunkt än de, som ligga i det jag nu anfört — och jag får säga, att det är motiv nog. Det är icke rätt att gentemot Riksdagen handla så, att vi skola nödgas besluta i fråga om stora lagförslag gång efter gång nu i riksdagens yttersta timme — här kommer in under den närmaste veckan så ohyggligt mycket, att det ej finnes möjlighet för oss riksdagsmän att gå igenom allt och sätta oss in däri på sätt som borde ske. Och jag behöver för min del icke taga emot några insinuationer, att jag haft andra motiv, än att jag med hänsyn till ärendets läge icke kunnat bedöma saken i hela dess vidd och intaga en därpå grundad ståndpunkt i frågan. Och jag tror, att riksdagsmännen ha skäl att hålla på, att så lång tid bör beredas dem att överväga ärendena och att sätta sig in i dem, att man icke skall lagstifta, som jag yttrade härom dagen, på rent lösa boliner eller med slarv, ty det måste bli fallet, om icke tillräckligt lång tid lämnas oss.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Petersson: Herr Rydén har ju lovat Kungl. Maj:t »bannor» i fortsättningen, om Kungl. Maj:t gör, som Kungl. Maj:t härvidlag gjort, och herr Rydén har ju både nu och vid andra tillfällen gjort, vad han kan i det avseendet. Jag får emellertid säga att jag bär dessa bannor med jämmod, van som jag blivit vid den saken.

Vad herr Rydén sade därom, att det är orimligt att begära, att Riksdagen skall i sista minuten fatta beslut i viktiga lagförslag, så skulle det närmast vara motiverat därmed, att denna lag kommit in för sent till Riksdagen. Jag tror icke, att herr Rydén med skäl kan säga, att den kom in för sent. Visserligen kom den icke under den allra första tiden, men icke heller under den allra sista. Att det från utskotten kommer in förslag vid denna tid, som ännu icke blivit avgjorda, det är alldeles naturligt, och jag tror icke, att man rätteligen bör rikta något klander emot Kungl. Maj:t därför,

*Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)*

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

och särskilt i detta fall anser jag dem obefogade — visste man, vilket arbete, som ligger över, så kanske man sparade härmed både nu och i åtskilliga andra fall.

Jag skall nu emellertid litet ytterligare gå in på de skäl för avslag, som här blivit anförda utöver det nu antydda. I sitt första anförande strök herr Rydén under, att oaktat det, att man borde gå fram så varsamt och försiktigt, så har man här vidtagit genomgripande förändringar. Detta lagförslag innebure enligt hans mening en så genomgripande förändring, att det vore betänkligt ur den synpunkten att antaga detsamma. Den andra talaren, som här yrkade avslag på förslaget, herr Palmstierna, ansåg, att det innehöll så förfärligt litet, så att man därför borde bliva vid vad som förut varit; det vore sålunda icke skäl att antaga detta lagförslag, därför att det innebure för litet, det medförde icke några fördelar för stadssamhällena utöver vad som förut funnes, och icke heller några fördelar för producenterna eller lantmännen utöver de förut befintliga. Dessa skäl för avslag tycker jag stå stic i stäv mot varandra. Jag är närmast av den uppfattningen, att lagförslaget såsom sådant icke innebär så synnerligen stora eller genomgripande förändringar, det gör det visst icke. Men det innebär i varje fall avsevärda förbättringar i vad som nu gäller, förbättringar, som ha sin grund i gjorda erfarenheter under den tid nu gällande slakthuslag tillämpats. Det tror jag ingen kan förneka.

Vad innebär förslaget för fördelar för ett stadssamhälle? sade herr Palmstierna. Ja, jag vill icke åtaga mig att här räkna upp vilka väsentliga fördelar det innebär för den ena eller den andra av dessa parter. Jag upprepar vad jag förut har sagt, icke är det så stor förändring. Men jag kan peka på den förändring, som också veterinärläkarföreningen påyrkat, att en effektiv kontroll möjliggöres även av sådant kött, som användes av städernas restauranger och spisningslokaler samt korvfabriker. Det är något, som rör stadssamhällena. Hur skulle det bli, tror kammaren, om man nu skulle gå den väg, som herr Rydén anvisat i sin motion? Han tyckes icke stå vid sin motion nu, åtminstone har han icke yrkat bifall till densamma, förmodligen därför, att utsikterna att den skall bifallas av kammaren äro så minimala, och herr Rydén har sannolikt någon större förhoppning, att hans yrkande på avslag å det hela skall bifallas av kammaren. Men hur skall det bli? Hur vill herr Rydén ha det enligt sin motion? Jo, han vill ha det på det sättet, att besiktning av kött icke skall få ske på annat ställe än i den stad, där det saluföres, såvitt denna stad har köttbesiktning- och slakthusväng. Alltså, om detta kött är nedslaktat på ett annat slakteri, kommunalt eller exportslakteri, under fullt samma betryggande kontroll med avseende på besiktning, skall det ändå icke få införas till den stad, där det är avsett att försäljas, utan att det skall besiktigas på nytt igen. Det skall ovillkorligen påläggas en avgift just i den staden. Jag behöver icke säga, hur orimligt detta egentligen är, för såvitt man med köttkontrollen syftar att erhålla en garanti mot hygieniska och sanitära vådor, och det är väl ändå syftet med all

lagstiftning om köttbesiktning och slakthus. Det blir ju, om man följer herr Rydén, i praktiken icke en avgift för besiktning, för att jag skall kunna förete en vara, som är ur hygienisk och hälsovårdssynpunkt fullt tillfredsställande, utan det blir en avgift för det, att jag skall få utbjuda och försälja en vara i den staden, och det anser jag vara en orimlig ståndpunkt, som icke kan bifallas, och som man icke kan ingå på.

*Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)*

Vad som egentligen synes vara en stötesten och en förargelseklippa för herr Rydén och med honom i denna fråga liktänkande, är det, att man har velat hava tydligt utsagt i lagen, vad som redan nu tillämpas, att tillstånd kan lämnas för slakterier, som ha besiktningstvång, och som äro ställda under offentlig kontroll, att få det kött, som där är nedslaktat, infört i städer, där slakthustvång och köttbesiktningstvång finnas, utan ny besiktning eller ny avgift. Jag förstår mycket väl, att det från kommunal-finansiell synpunkt vore önskvärt, att man kunde säga: »Igenom detta slakthus, genom denna köttbesiktningsbyrå skall allt kött gå, som skall föras in i denna stad. Det är den enda tränga porten, genom vilken allt skall gå, och det skall erläggas avgift här för alltsammans.» Jag förstår den ståndpunkten från kommunal-finansiell synpunkt, men jag säger, att i praktiken blir det omöjligt att uppehålla den ståndpunkten. Man har försökt denna ståndpunkt i Danmark t. ex., och den har visat sig omöjlig. Där har man måst så småningom ordna det på det sättet, att det kött, som är nedslaktat och besiktigt på en plats med effektiv köttbesiktning, det köttet får införas och försäljas var som helst. Men jag tror, som sagt, att det är detta, som kanske just är en stötesten för många i nu föreliggande lagförslag. Dock vill jag säga, att såvitt det kan på mig ankomma, är avsikten att föreslå Kungl. Maj:t att meddela sådana föreskrifter med avseende på kontrollen även på exportslakterier och andra slakterier, att den skall bli fullt betryggande och fullt effektiv, så att man kan lita på densamma.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Hamilton: Herr talman! Det förefaller mig, att herr Rydén allt för mycket underskattat kammarens förmåga att kunna bedöma innebörden av en lag. Han önskar, att alla möjliga myndigheter först skulle blivit hörda. Men såvitt jag vet, har redan medicinalstyrelsen yttrat sig rörande denna lag. Och vad beträffar de kommunala representationerna, finnas väl i denna kammare tillräckligt många kommunalmän från såväl städer som landsbygd för att kunna bedöma, huruvida en lag, så enkel som denna, är antaglig eller icke.

De anmärkningar, som blivit framställda från stadshåll, äro ju först och främst, att man vill ha sina önsknings rörande organ tvång genomförda. Lagen berövar ju icke Kungl. Maj:t möjligheten att därvidlag giva städerna rättighet till dylika bestämmelser, så att organ tvång där kan genomföras.

Den andra anmärkningen var, att exportslakterierna skulle kunna

Lag
angående
köttbesiktning
och slakterhus.
(Forts.)

sända en köttvara till städerna, som icke varit underkastad tillräcklig kontroll. Men herr statsrådet har ju förklarar, att såvitt på honom ankomme, skulle nödiga föreskrifter härutinnan meddelas, varigenom städerna bleve skyddade för dåliga varor från export-slakterier.

Herr Rydén har emellertid i sin motion framkommit med ett annat skäl för avslag å lagen. Det är egendomligt, att det kommer sådan skyddsvänlighet just från honom, som eljest hör till dem, som klaga över de höga livsmedelspriserna. Han vill, att stadsslakterierna skola skyddas, och att besiktning skall äga rum därstädes, för att de skola kunna få större inkomster. Det förefaller mig tydligt, att den, som vill nedbringa priserna på livsmedel, väl icke bör ställa alltför stora fordringar, då det gäller denna kontroll, utan se till, att kontrollen blir, vad som är nödvändigt, men icke går därutöver. Ty det är ju tydligt, att allt för långt drivna bestämmelser därvidlag blott ha den effekten, att de höja prisen på livsförnödenheterna. Och det är detta, som vi önska att få nedbringat. För icke länge sedan var åtminstone denna kammare med om att avlåta en skrivelse i denna riktning till Kungl. Maj:t.

Redan nu äro priserna, vad Stockholm beträffar, synnerligen höga. Vår statistik är bristfällig i så måtto, att den icke anger de priser, som producenterna betinga sig för sina varor, utan allenast vad konsumenterna få betala. Jag har emellertid förskaffat mig en prislista från ett av Skånes större sjukhus, beläget i en stad, där icke stadsslakteri finnes, men där besiktningstvång naturligtvis råder som i alla städer. Priserna ställa sig sålunda: (Märk väl, att detta är en konsument!) Kalvkött kostar vid sjukhuset i Skåne 98 öre per kilogram, i Stockholm 1 krona 52 öre per kilogram. Således 50 procent högre. Lammkött kostar vid sjukhuset 1 krona 14 öre per kilogram, i Stockholm 1 krona 50 öre och fläsk vid sjukhuset 1 krona 7 öre och i Stockholm 1 krona 67 öre per kilogram. Jag har just tagit ett sjukhus till exempel, därför att varorna där kontrolleras av läkare, och man således kan vänta, att det endast är de allra bästa varor, som levereras. Det är tydligt och klart, att anledningen till denna stora skillnad huvudsakligen är beroende på de många mellanhänderna. Men den beror kanhända även på de allt för stränga bestämmelser med avseende på kontrollen, som äro rådande i städerna, och som man åtminstone icke bör överdriva.

Även från lantmannahåll har man uttalat betänkligheter mot lagen, och lantmännen äro naturligtvis rädda för, att priset på varan, som de producera, kommer att nedbringas alltför mycket, och att det blir alltför stora besvärligheter för dem att sälja varan. Det är klart. Men numera har köttet blivit en exportvara, och priset på kött, då exportslakterier inrättats litet var i landet, är beroende på världsmarknaden. Ty en stor del av vårt kött exporteras till Tyskland och en stor del av fläsket till England, vadan således marknaden i dessa länder bestämmer priset på dessa varor.

Det förefaller mig emellertid, att denna lag — jag behöver icke gå närmare in på densamma, då den redan är diskuterad, och dess

fördelar ha redan framhållits — har infört en del fördelar, som äro beaktansvärda, och att lagen åtminstone icke kommer att träda varken stads- eller lantmannaintressen för nära, utan tvärtom innebär ett lämpligt sätt att ordna förhållandena i såväl stad som land, och jag ber, herr talman, av denna anledning att få yrka bifall till första paragrafen.

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning av herr Rydén's sista yttrande. Han ådagalade i detta en fullkomlig missuppfattning och förvanskning av vad jag sade om utredningen i ämnet. I fråga om utredningen påvisade jag, att framställning i ämnet inkommit från veterinärläkareföreningen samt även från andra korporationer och myndigheter, jag nämnde särskilt en, Konungens befallningshavande. Sedermera har förslag i ämnet avgivits av medicinalstyrelsen och däröver ha avgivits yttranden av överståthållareämbetet och Konungens befallningshavande såsom representanter för myndigheterna i orterna. Detta var, vad jag kallade *utredning*. Och jag fäste uppmärksamheten på, att det väl i allmänhet är en sådan utredning, som brukar förekomma innan ett lagförslag lägges fram. När jag nämnde om de skrivelser lagutskottet fått, och den pressdiskussion, som varit, var det uteslutande för att påvisa, att saken varit föremål för en rätt livlig *offentlig diskussion*. Men icke kallade jag det utredning, utan den utredning jag talade om var vad jag här förut betecknat som sådan. Men det är möjligt, att talaren icke hörde på den saken.

Nu vill jag säga att, fastän jag liksom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är av den meningen, att det här icke alls är fråga om någon genomgripande förändring i den nu gällande slakthuslagen, är det i alla fall på alla punkter — om jag får säga det som lagutskottets ordförande — i lagutskottets förslag, vilket väsentligen överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag, förbättringar, som föreslås. Lagen har vunnit i tydlighet och precision, både genom att det blivit klart, vad som förstås med kött, och likaså genom närmare och tydligare bestämmelser för de särskilda fallen. Särskilt i fråga om förfaringssättet i fråga om sådant kött, som icke alls eller endast efter särskild behandling är lämpligt till människoföda, innehåller lagen förbättringar. Framför allt tror jag, att det ur lantmannasynpunkt skulle saknas alla skäl att nu avslå denna lag; att den ur deras synpunkt är bättre än den nu gällande, är åtminstone för mig alldeles klart. Även om de lantmän, som här motionerat, icke kunnat få igenom allt vad de velat, äro dock av lagutskottet i åtskilliga avseenden förändringar vidtagna, vilka gå motionärernas önsknings till mötes, utan att, såvitt jag kan se, minska lagens effektivitet. Det är alltså enligt min mening för lantmännen icke skäl att avslå detta förslag och i stället gå till den lag, som nu gäller.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Persson i Norrköping: Jag kan icke tillbakahålla den känslan, att man väsentligen överdriver följderna av ett avslag för närvarande. Följden blir ju icke någon annan än den, att vi på ett

Lag
angående
köttbesiktning
och slakterhus.
(Forts.)

års tid få återgå till de förutvarande lagbestämmelserna. I vilken mån avvika då det nu föreliggande lagförslagets bestämmelser från dessa? Jo, huvudsakligen i två avseenden: de utvidga samhällenas köttbesiktningssätt och de överlämna åt Kungl. Maj:t i stället för åt Konungens befallningshavande frågor om anläggande av nya slakteriinrättningar. Detta är de huvudsakliga förbättringarna i sak, de övriga äro egentligen icke annat än förtydliganden.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sade, att propositionen kommit in i god tid, så att det icke av denna anledning skulle finnas något skäl att nu avslå densamma. Men det var nog så, att den kom in rätt sent, det var icke mer än för omkring en månad sedan. Motionstiden utgick först för två veckor sedan ungefär. Och jag har en känsla av att, om man hade haft tillräcklig tid, så skulle man lyckats finna någon medellinje, som skulle kunnat ena de olika synpunkterna och således gjort tillfredsställelsen med lagen större.

Så ber jag att gentemot den starka kritik, som herr jordbruksministern riktade mot herr Rydén's motion, få säga, att på den motionen kunna anläggas andra synpunkter, bland annat även den, att man enligt lagförslagets nuvarande föreskrifter har rakt ingen garanti för att, när kött, som stämplats på annan plats, kommer till exempelvis Stockholm, det icke efter tiden för stämplingen kunnat bli skämt, så att det är mindre tjänligt till människoföda. Hur skall man klara denna olägenhet? Jo, svaras det, enligt hälsovårdsstadgan, icke enligt denna lag. Men detta är dock en icke oväsentlig hake i lagförslaget.

Vidare vill jag, med anledning av att herr Andersson i Grimbo så starkt vände sig mot organtvånget, fråga: vilja herrarna verkligen vara med om att vi utveckla oss i rakt motsatt riktning mot i alla andra länder, där man söker tillgodose befolkningens krav på hälso-skydd och hygieniska fordringar i övrigt? Hur skulle det t. ex. ställa sig i det levande livet, om jag håller mitt hem rent från smuts och från saker, som kunna vara till fördärv för mig själv, min hustru och mina barn, och det så kommer någon och inför i hemmet smuts och orenlighet och förgiftar mina barn, som icke veta bättre, än att de följa honom? Vad gör jag då med den mannen? Jo, jag kastar ut honom utan vidare. Likadant är det här. Om ett samhälle beslutit införa besiktning av fullständigt kontrollerande art, så skulle man, om herr Andersson i Grimbo och hans meningsfränder och lagutskottets majoritet få sin vilja igenom, beröva detta samhälle möjligheten att förhindra utbudandet och försäljandet av sämre varor till folk, som icke begripa bättre, än att de köpa sådana. Kan det vara rim och reson i detta? Det är väl ändå omöjligt. Men så ställer det sig i verkligheten.

Herr jordbruksministern betonade, att det skall införas betryggande besiktningförhållanden vid export- och andelsslakterierna. Men det ha vi icke sett än. Jag tillåter mig erinra om det senaste upprörande fallet i detta avseende. Jag tillåter mig hänvisa till, att dessa privata slakterier drivas för ekonomisk vinnings skull, att

de själva tillsätta sina veterinärer m. m. Därest det icke blir någon ändring i dessa förhållanden, så är otryggheten sannerligen mycket stor. Och därtill kommer så det bristande organtvånget, om det nu skall beslutas i enlighet med utskottets förslag.

Greve Hamilton gjorde sig till riddare för de billiga livsmedlen. Ja, herr greve Hamilton, där skola vi nog mötas! Icke lär det väl väga mycket i vågskålen, då greve Hamilton förmenar, att jag såsom arbetarrepresentant på grund av min reservation skulle vilja fördyra fattigt folks mat ett eller annat öre. Äro kanske slakthusen till för att fördyra denna mat, äro de till för att det skall tagas mer för varan, än som nått och jämt behövs för att garantera dess sundhet och godhet? Nej, icke ett enda öre.

Man säger nu, att köttet blir billigare, därest organtvång icke existerar. Hur gick det till, innan organtvång fanns exempelvis i Stockholm? Då skickades hit hela lårar med hundratals njurar, varav en stor del i vissa fall var skämd, då sändningen kom fram. Jag skulle kunna framlägga siffror, som tydligt ådagalägga, att en hel massa köttvaror av billigare slag gick tillspillo, innan organtvånget fanns, i mycket större utsträckning än för närvarande. Att organen komma in till städernas fattiga befolkning, åstadkommer i sin mån, att denna befolkning beredes möjlighet att erhålla billigare köttföda än förut. Så förhåller det sig med den fördyringsprocessen för de fattiga stadsborna. Samtidigt vinner man på köpet vad som i och för sig är i allra högsta grad eftersträvansvärt och nödvändigt, nämligen att man får garanti för varans sundhet och godhet ur sanitär synpunkt.

Jag gör intet yrkande om avslag; det har jag icke gjort inom utskottet. Men om kammaren nu bifaller lagens första paragraf, så vädjar jag allvarligt till kammaren, att när vi sedan komma till behandlingen av § 5 icke följa utskottet och därigenom säga åt Kungl. Maj:t att förbjuda införande av organtvång för smådjur, ty i så fall skulle denna riksdag gå emot den utveckling, som eljes försiggår i alla länder.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman! Jag nödgas säga endast några få ord med anledning av ett par uttalanden av herr Rydén och herr Palmstierna.

Det är ju så, att när man icke vill någonting, så hittar man på alla möjliga och omöjliga skäl, och det är då också mycket lämpligt att kasta sig på rent formella förhållanden. Nu säger herr Rydén, att denna sak icke fått en tillräckligt omsorgsfull och betryggande utredning. Det är ju då glädjande, att åtminstone inte herr Persson i Norrköping har sagt någonting sådant, ty han har deltagit i ärendets behandling i lagutskottet, och jag är alldeles övertygad, att om herr Rydén varit med där och satt sig in i frågan lika noga som vi, så skulle han icke kommit med ett sådant yttrande. Vi ha tagit oss mycket god betänketid i denna sak. Vi ha bordlagt ärendet flera gånger, så att åtminstone jag och jag förmodar

*Jag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)*

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

även de andra inom utskottet ha haft rikligt tillfälle att sätta oss in i alla hithörande förhållanden.

Vidare säger herr Rydén, att tidningspressen icke är enig. Det har på allra sista tiden varit en sådan presspolemik, och det tyder på att saken icke är mogen. Ja, herr Rydén, skulle vi vänta, till dess tidningspressen bleve enig, då finge vi nog vänta rätt länge, då finge vi nog aldrig någonting igenom, vare sig folkpensioneringen eller något annat av de stora förslagen, det förstår ju var och en.

Vidare utropar herr Rydén: se vilken rad av reservationer här finns, det tyder också på att saken icke är mogen. Ja, socialdemokraterna ha reserverat sig inom utskottet på tre punkter. Några fler reservationer finnas icke. Är nu detta en så förfärligt stor mängd reservationer? Det kan jag icke heller finna. Skulle icke något utskottsutlåtande bifallas, där socialdemokraterna inom utskottet reserverat sig, då skulle det icke heller bli mycken lagstiftning av, det misstänker jag.

Herr Palmstierna säger, att han är missbelåten med detta förslag. Ja, det är ju alldeles tydligt och klart, att han och herr Rydén skola vara missbelåtna. De ha ju icke fått sina motioner igenom. Det är rent avslag på dem från utskottets sida. Att de sålunda icke ha någon anledning att vara belåtna, det erkänner jag. Men det är nog icke endast detta, utan även däruti, att hela lagens läggning har blivit sådan, att den tar mera hänsyn till praktiska och ekonomiska synpunkter och särskilt till lantbrukaresynpunkter. Och det är detta, som herrar Palmstierna och Rydén icke tycka om. Ty de ha anlagt en helt annan synpunkt, de ha anlagt storstadsslakthussynpunkten, och det är en synpunkt, som vi lantmän icke kunna anlägga på denna sak.

För att belysa detta vill jag endast påpeka, hur det ställer sig med motionerna. Här ha väckts fyra motioner, två gående i lantmannariktning och två i storstadsslakthusriktning. Av det förra slaget är en väckt av herr Cornelius Olsson i Berg. Denna motion har visserligen icke direkt tillstyrkts av lagutskottet, men utskottet har i sin motivering understrukit en hel del av dess synpunkter och bett Kungl. Maj:t att ta all möjlig hänsyn just till de önskemål, som herr Olsson i Berg uttalat. Den andra motionen av det förra slaget är avgiven av herr Andersson i Grimbo. Den är delvis tillstyrkt av utskottet, och delvis har utskottet i motiveringen tagit stor hänsyn till herr Anderssons synpunkter.

Hur är det då med de båda andra motionerna? Jo, de äro avstyrkta, båda två. Herr Palmstiernas motion innebär i själva verket en mycket stark restriktion gentemot lantmännen, den innebär nämligen, kan man säga, organtvång över så gott som hela linjen. Nu tror jag visserligen, att herr Palmstierna kommer att säga, att detta icke är riktigt, men herr Palmstiernas motion innebär, att till Stockholm icke skall få införas kött till besiktning annat än med åtföljande organ. Detta betyder, att varje slaktinrättning, som vill ha marknad på Stockholm, naturligtvis måste införa organtvång,

och detta åter innebär, att organtvånget kommer att breda ut sig över hela landet.

Herr Rydén's motion åter innebär en dubbel stämpling av en del kött, vilket skulle fördyra varan och försvåra avsättningen för lantmännen.

Det är ju alltså, då båda dessa senare motioner av utskottet avstyrkts, icke synnerligen underligt, att de bägge motionärerna nu äro missbelåtna. Och i de storstäder, som iurättat stora och dyrbara slakthus, vilka man anser sig skyldig att ordna så, att de bliva räntabla, förmodar jag, att man också är missnöjd. Men på lantmannahåll har man, det är min livliga övertygelse, icke den minsta orsak till missnöje.

Jag yrkar fortfarande bifall.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Ett ord med anledning av en invändning av herr Persson i Norrköping!

Han framhöll såsom en mycket stor brist, att man ju icke har någon betryggande garanti för att icke det kött, som är besiktigt i t. ex. Göteborg, Malmö eller Eskilstuna, kan bli skämt under vägen till Stockholm. Och därför borde denna besiktning icke äga vitsord för försäljning här, utan ny besiktning ske. Men, herr Persson i Norrköping, hur är det med det kött, som är besiktigt i Stockholm? Vilken garanti ha vi för att det blir sålt, innan det hunnit ligga så länge, att det på grund härav undergått förskämning? Skall kanske besiktning ske en gång för varje dag? Och huru vilja egentligen, frågar jag, herrar Persson i Norrköping, Rydén och Palmstierna ordna förhållandena med export och import, om ni absolut icke vilja ge vitsord åt någon annan besiktning än den, som med alla åtföljande organ sker i den stad, där varan utbjudes till försäljning? Skola vi icke tro på en besiktning, verkställd i exempelvis en annan stad, så kunna vi icke heller begära, att England eller Tyskland skall tro på en besiktning, som skett hos oss. Man kan ju i så fall icke heller fordra, att vi skola godkänna en besiktning, som skett utom det egna landets gränser.

Herr Palmstierna: Herr talman! Jag begärde ordet för att göra ett par repliker. Jag beklagar visserligen, att tiden är så långt framskriden, men jag kan därför icke förbigå åtskilligt, som sagts här, utan bör något tillrättalägga frågan. Det är för övrigt ganska egendomligt att iakttaga, hur icke bara missförstånd, utan även ovetenhet gör sig gällande på detta område.

Först skall jag dock be att få säga några ord om den formella behandlingen av detta ärende. Då herr statsrådet förklarar, att han med synnerligt jämnmod tager vad han kallar de »bannor», som blivit utdelade här, så vill jag säga, att denna proposition är dagtecknad den 4 april, men först senare inkom densamma på Riksdagens bord, och det är tydligen först efter 20 april, som lagutskottet kunnat börja behandlingen av ärendet med hänsyn till motions-

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

tidens utgång. Och det har ju gjort sig gällande ett allmänt missnöje, såvitt jag kan förstå, med att propositionerna komma så sent. Tidvis är det i Riksdagen mindre att göra, men så kommer på en enda gång en störtsjö av förslag, och Riksdagen blir alldeles överhopad med arbete.

Beträffande den formella behandlingen vill jag vidare säga, att det nog varit synnerligen önskvärt, om Kungl. Maj:t velat iakttaga bättre samverkan med kommunerna. Här har t. ex. Stockholms stad byggt ett slakthus för 7 miljoner kronor, Göteborg ett för 3 miljoner, Malmö ett för 1.1 miljon, Eskilstuna ett för 450,000 kronor och även en annan stad — Linköping — ett för 350,000 kronor. Varför ha icke dessa städer fått yttra sig? Stockholms stad t. ex. har icke alls yttrat sig över förslaget. Jag vill säga herr Hamilton, att så inne är man icke i dessa frågor såsom enskild kommunalman, att man icke bör höra vederbörande myndigheter i denna sak. Över huvud taget hade det blivit bättre samverkan, om utredningen fått granskas i landets kommuner.

Herr Andersson i Grimbo hade ett anförande här, och jag får säga, att jag verkligen trodde, att han skulle sluta med att yrka avslag. Ty hela hans motivering riktade sig mot organtvånget, som ytterligare skulle stadfästas genom den nya lagen, och som herr statsrådet starkt betonade måste bibehållas. Men det centrala i hela hans anförande var, att organtvånget ej borde förefinnas. Det innehålles emellertid i den nuvarande lagen. Det finnes också i detta förslag, och herr statsrådet säger energiskt, att det måste förefinnas. Det vore väl då av verkligt intresse för herr Andersson i Grimbo att yrka avslag på lagen, sådan den nu föreligger.

Sedan får jag säga för min del, att det var med livligt intresse jag hörde herrar Andersson i Grimbo och Hamilton gentemot oss framställa behovet av billigare livsmedel i städerna. Tror icke ändå herr Hamilton, att den, som åtskilliga år arbetat och strävat för den saken i städerna och representerar stora konsumentskaror, är mera intresserad därav än exempelvis åtskilliga andra?

Nu tog emellertid herr Hamilton upp ett sifferexempel. Jag tillåter mig säga, att jag tror, att kammaren i allmänhet numera känner sig litet osäker, när herr Hamilton anför sifferexempel. Vi hade ett ganska tydligt bevis för den saken för en tid sedan, då en ledamot på norrlandsbanken omedelbart tillrättalade, vad herr Hamilton yttrat. Nu har det talats om skillnaden i köttpris mellan Stockholm och andra städer. Herr Hamilton tog Kristianstad. Men hur gjorde han den jämförelsen? Jo, för Stockholm tog han direkta konsumentpris, men för Kristianstad tog han partipris. Men tager jag även partipriserna här i Stockholm, så får jämförelsen ett annat utseende. Den 1 april 1913 var nämligen priset på kött här i Stockholm 89 öre, levererat på entreprenad för fattigvårdsnämndens inrättningar, och detta är besiktigt och stämplat kött. Jag tror ändå, att en sådan siffra, som jag här är i tillfälle att lämna, visar,

att vi få vara litet försiktigare med herr Hamiltons sifferexempel, vare sig det gäller skatter eller andra saker.

Nu frågar man sig onekligen: hur är det här? Vilka stora fördelar väntar man sig av denna lag? Herr statsrådet nämnde för städernas del restauranterna. Jag får då säga, att här i Stockholm är det mycket små olägenheter för närvarande. I den nuvarande lagens 1 § har man en ganska god grund för nödvändiga åtgärders vidtagande. Herr Andersson i Grimbo säger, att det kommer att medföra »vissa fördelar». Jag sätter »vissa fördelar» inom citationstecken, ty han har icke åberopat någon enda fördel, som skulle följa med lagen. Och jag tror verkligen, att det varken för stad eller land kommer att bli några fördelar, som kunna motivera denna lag.

Herr Widén omnämnde exportslakten. Herr statsrådet yttrade sig icke andra gången om den saken, och jag förstår väl, att skälet därtill var, att herr statsrådet har klart för sig, att den nuvarande lagen giver Kungl. Maj:t tillräcklig befogenhet att på administrativ väg ordna den saken. Således är där icke något stöd för den nya lagen i detta fall, ehuru givetvis utskottet gjort några tillägg. Men Kungl. Maj:t har dock samma möjligheter redan nu att ordna den saken. Här yttrade sig emellertid herr statsrådet så, att det var en stötsten, som ligger här. »Ja, det är väl den stötstenen, som det hela egentligen gäller», sade han. Men herr statsrådets argumentation rubbar hans ställning omedelbart, då han förklarar, att stötstenen finnes redan nu i praxis. Då må jag säga, att om den reallt förefinnes nu, om Kungl. Maj:t icke gör någonting åt saken, då är det väl icke någon stötsten, det, som herr statsrådet talar om. Han åsyftade, såvitt jag förstår, min motion. Men hur är det med den saken? Här har mobiliserats så mycket om detta och spunnits så mycket, jag må säga, legendartat om detta, att det kan vara skäl att tillrättalägga, vad detta spörsmål i praktiken begränsas till. Det begränsas i praktiken till, att Linköping har ett slakthus med köttbesiktningstvång, ordnat på sådant sätt, att från Linköping kastas in till Stockholm — jag skulle nästan vilja använda ordet »dumpas» in till Stockholm — överblivet kött och annat, som icke finner användning i Linköping. Det går så långt, att 15 procent av det kött, som besiktigas i Stockholm, kommer från Linköping, där det är sämre kontroll på detta. Stockholm har lagt ned 7 miljoner på sitt slakthus, och då vilja naturligtvis dess inbyggare ha någon garanti för att få hygieniskt kött.

Då spörjer man sig: skall man på detta område tillåta en rent illojal konkurrens? Det är fullständigt oriktigt, som herr Pettersson i Bjälbo säger, att det här är endast fråga om storstädernas slakthushållning, där man icke vill, att det skall komma in från annat håll sådant kött, som icke har en viss stämpel. Han säger, att det är fråga om att införa organtvång över hela linjen — jag citerar hans ord. Hur är det nu? Här i Stockholm ha vi organtvång. Vidare är det så, att 21 städer hava köttbesiktning, och av

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

dessas ha 11 organtvång, under det att 10 icke ha det. Då skulle från dessa 10 städer, som icke ha organtvång, kött skickas in till de andra, och de hygieniska föreskrifter, som dessa städer försökt ordna för sig, skulle bli illusoriska. Vad blir resultatet av det hela? Jo, resultatet blir, att man borttager över huvud taget allt organtvång. Nu veta vi, vad detta kommer att innebära. Alla myndigheter, veterinärläkarna, medicinalstyrelsen och alla instanser, påpeka, att det är hälsovådligt och hälsofarligt att göra så. Varför då slå in på den bogen? De ekonomiska intressena få dock icke stå över de hygieniska. Det måste jag säga såsom representant för dem, som vilja ha billiga, men hygieniska livsmedel.

Således måste jag, herr talman, säga, att det icke anförs några bärande skäl för denna lag. Här har i sista stund av herr statsrådet gentemot herr Persson i Norrköping framkastats frågan: hur skall man bära sig åt, om man får kött i Stockholms slakthus, som icke vinner avnämning? Ja, vi ha ju dyrbara kylhus, och varför ha dessa kylhus kommit till? Jo, för att under sommaren eller i övrigt förvara köttet under veckor framåt och sålunda utjämna tillgång och efterfrågan.

Hur man än vrider och vänder saken, så kommer jag till det resultatet, att man icke vinner några reella fördelar med lagen och därför gärna kan avslå densamma.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Herr Persson i Norrköping yttrade, att jag motionerat och ville hava bort organtvånget. Då han själv suttit i det utskott, som behandlat detta ärende, tog jag för givet, att han läst den motion jag avgivit. Men som han icke tycks ha gjort det, vill jag erinra om, att jag i motionen yrkat på, att det icke skall stadgas mera skärpta bestämmelser för landets köttproducenter än de, som uppställas vid införandet av köttvaror från utlandet. Jag har icke sagt, att det är för mycket organtvång eller dylikt, utan jag har endast velat likställa kontrollen å det här i landet producerade köttet med kontrollen å det, som importeras. När nu icke utskottet och icke heller herr Persson i Norrköping beaktat min motion i detta avseende, så ber jag att hädanefter få förbehålla mig frihet att gå i den riktning, som jag anser vara för oss lantmän mest lämplig.

Nu yttrade herr Palmstierna något om vad jag sagt rörande organtvång i min motion. Jag fattade dock icke honom riktigt i det hänseendet.

Det är dock andra omständigheter, som dessa bägge värda talare icke givit akt på, nämligen förhållandena i övrigt vad beträffar vår kötthandel, som äro väl värda att uppmärksammas. Denna lag omfattar endast färska köttvaror, men det kan införas till städerna hur mycket som helst salta och rökta kött- och fläskvaror. Vi veta, att det på sin tid talats mycket om och att människorna voro rädda för trikiner och att saltning och rökning icke dödar dessa. Det finns lika mycket sådana i dessa varor som förut, men det är icke den ringaste kontroll i fråga om detta salta fläsk och dylikt.

Det finns även andra förhållanden än dessa, som man bör giva akt på, vill jag särskilt säga till herr Palmstierna, som tycks förmena, att han satt sig in i allt möjligt rörande matvarorna i städerna. Vi ha olika kvaliteter av kött och en, som benämnes den sämsta, men detta kommer aldrig under någon kontroll, kan jag upplysa de värda herrarna om, men många gånger kommer det in till städerna på helt andra vägar. Det är korvvaror, och det finns icke den ringaste kontroll med avseende på deras införsel till städerna och ej heller någon kontroll rörande bestämmelser, om de få försäljas eller icke. Andra köttvaror få icke försäljas annat än i den mån, de äro besiktigade, men när det gäller korvvaror, så äro de fria från lag och kontroll. Där är ett område, som jag anser herrarna borde giva akt på mera, än vad som förut är gjort. Det är ett sorgligt faktum, men så förhåller det sig.

Herr Persson i Norrköping sade, att exportslaktarna tillsätta sina besiktningsmän själva. Det är helt och hållet fel. Hittills har Kungl. Maj:ts befallningshavande gjort det, och Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämmer också, när besiktningsmännen skola entledigas.

Beträffande herr Palmstierna vill jag icke antaga annat, än att han har intresse av, att man får billiga livsmedel, men det har jag också, så att det är bara sättet att få sådana, som skiljer oss. Jag är nämligen av den mening, att om man får en effektiv och tillförlitlig kontroll, bör man bibehålla friheten så långt som möjligt, när det gäller förmedling av köttvaror. Får den fria konkurrensen fortgå här, så finnes icke bättre medel än detta att få ned livsmedelsprisen. Skola vi däremot lagstifta och därvid följa våra stadsmyndigheter, som visat sig så oförståndiga, när det gäller det praktiska livet — ja, jag tänker härvid särskilt på medicinalstyrelsen, som var gång den yttrat sig i denna fråga visat, att den icke förstår sig på det praktiska livet — så blir det hela allt annat än bra.

Herr Hamilton: Jag ber om ursäkt, att jag tager kammarens tid i anspråk, men jag kan icke underlåta att bemöta herr Palmstierna. Jag vill fråga honom: med vad rätt och på vad grund påstår herr Palmstierna, att mina siffror äro osäkra? Att lämna kammaren osäkra sifferuppgifter finner jag vara ett så gravt fel hos en riksdagsman, att jag anser, att han har rätt att begära förklaring, när han blir beskyldd härför.

Herr Palmstierna yttrade, att jag under en debatt för några dagar sedan beträffande en folkskollärares skatter skulle ha lämnat osäkra sifferuppgifter, vilka en representant från Norrland genast skulle ha rättat. Jag vände mig nyss till den åsyftade ärade representanten från Norrland med förfrågan, om han vederlagt mig, men han sade, att han icke gjort det. Han hade blott påstått, att taxeringsvärdet för jordbruksfastighet var lågt i den kommun, där skolläraren var bosatt, och därom hade jag aldrig talat. Efter vad jag sedan hört, så består kommunen i fråga av uteslutande småbrukare med

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

så magert jordbruk, att de hava svårt att föda sig på detsamma. varför både man och kvinna måste förskaffa sig extra förtjänst genom att väva under vintern för att uppehålla livet.

Herr Palmstierna framhöll också, att man icke skulle fästa sig vid de uppgifter, jag nyss lämnat. Jag vill häremot säga, att jag har officiella handlingar i min hand, och jag har nu låtit en av hans partikamrater förvissa sig härom. Jag dölde icke heller, vilka uppgifter det rörde sig om, och varifrån jag fått dem.

Herr Palmstierna har också sagt, att kontrollen icke fördyrade priserna på matvarorna, men det måtte den väl göra, om man skall gå till väga, som herr Rydén önskade, nämligen med ändamål att skydda en stads slakthus för alltför stora förluster. Det är ett besynnerligt skäl, som framföres just från det håll, där man begär, att livsmedelsprisen skola om möjligt nedbringas.

Herr Åkerlund: Att herr Palmstierna, såsom representant för Stockholms stad, som lagt sig till med orimligt dyrbart slakthus, herr Rydén, såsom representant för Malmö, som också byggt ett mycket dyrbart slakthus, och herr Persson, såsom representant för Norrköping, som beslutat bygga ett dyrbart slakthus, opponera sig mot denna lag, förvånar mig icke alls. Vad syftet är kunna vi vara ense om. Alldeles icke är det den av herr Palmstierna omnämnda välvilheten mot köttproducenterna. Men det var icke uteslutande för att säga detta, som jag begärde ordet, utan jag skulle också vilja tala något om organtvånget.

Först vill jag säga, att detta i regel nästan aldrig berör de stora godsägarna, ty de sälja för det mesta djuren levande, utan det berör de små torparna, backstugusittarna o. s. v. Det är de, som komma till korta genom detta organtvång. En hel massa av dem har ju icke annat att tillgå som sovel än just dessa organ, som nu måste skickas med till städerna, där det är organtvång. Men det gäller icke endast dessa människor, utan också en mängd arbetare på landsbygden, som nu för en ringa penning kunnat erhålla goda köttvaror, men för vilka, sedan organtvånget införts, det blir så gott som omöjligt i dessa avseenden.

Man tager gärna exempel från utlandet, som man åberopar, men det är stor skillnad mellan utlandet och Sverige härvidlag. I utlandet ligger den ena staden nära den andra, och lantbon, som behöver köpa sina varor, har ganska lätt för att göra det. Men här i Sverige får man ju färdas långa vägar för att komma in till städerna.

Att herrar veterinärer säga, att organtvång är nödvändigt förstår jag mycket väl, ty de vilja ju naturligtvis helt och hållet bli herrar över köttproduktionen. En så framstående man på detta område som föreståndaren för Stockholms stads slakthus har dock i fjol förklarat, att organtvång ej införts huvudsakligen i hygieniskt syfte, utan för att få in till Stockholm en massa livsmedel för billigt pris. Men vem får släppa till dessa? Jo, just de små på landet.

Vad själva lagen beträffar, så skulle det vara åtskilligt att

anmärka mot den. Det kan man ju för övrigt göra emot alla lagar. Jag tror emellertid för min del, att det vore stort misstag av lantmännen att icke antaga den, såsom den nu är formulerad.

Under förhoppning, att Kungl. Maj:t, som får att bestämma om, huruvida organtväng skall införas på de olika platserna, skall taga i betraktande berättigade krav från fattigmans sida på landsbygden, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Palmstierna: Jag skall be att få svara herr Hamilton på hans anförande genom att kort och gott säga, att hans uppgifter i dag saknade beviskraft i samma mån som hans uppgifter för en tid sedan i fråga om folkskolläraren. Då ville herr Hamilton bevisa, hur betungande skatterna voro i en socken på landet. Men hans siffror utvisade endast, att folkskolläraren var hårt betungad, icke att andra än löntagare voro det. Upplysningen från norrlandsbanken tillkännagav även, att jordbrukarne till följd av låg taxering voro gynnsammare ställda.

I dag har herr Hamilton gjort på samma sätt. Han tog partipriserna i Kristianstad och jämförde dem med konsumentprisen i Stockholm. Då tog jag partiprisen i Stockholm, hämtade från fattigvården och dess anstalter, och jämförde dem med partiprisen i Kristianstad och visade, hur det ställde sig. Har han velat säga, hur olika prisen ställa sig i Kristianstad och i Stockholm, så har jag icke haft något däremot; alla veta vi, att det är dyrare här, men jag har velat framhålla, att herr Hamilton bort använda jämförbara siffror, annars blir hans slutledning fel.

Herr Hamilton: Herr Palmstierna synes vidhålla sitt påstående, men huru kan han göra det? Mina siffror äro ju officiella. Förra gången härledde de sig från en folkskollärares skattedebetsedel, och denna gång äro de hämtade ur en handling, vars riktighet granskats av en utav hans partikamrater.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av nu föredragna paragraf i lagförslaget, dels ock på avslag å lagförslaget i vad anginge berörda paragraf; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Rydén, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den som vill, att kammaren godkänner 1 § i förevarande förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Lag
angående
köttbesiktning
och slakthus.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren avslagit lagförslaget i vad angår berörda paragraf.

Omröstningen utföll med 125 Ja mot 41 Nej, vadan kammaren godkänt paragrafen.

Sedan § 2 härefter anmälts till föredragning, begärdes ordet av

Herr Branting, som yttrade: Herr talman! Innan denna paragraf föredrages, ber jag att få hemställa, huruvida det icke skulle kunna anses lämpligt, att den återstående detaljbehandlingen av lagförslagets paragrafer, som säkerligen kommer att draga lång tid, måtte uppskjutas till lördagens sammanträde, eftersom det då i alla fall icke finnes så ofantligt mycket på föredragningslistan. Det är utlyst sammanträde exempelvis i konstitutionsutskottet i kväll klockan 7, och det har icke varit någon som helst middagsrast. Jag tror därför, att omständigheterna äro sådana, att de kunna göra ett sådant uppskov befogat, varför jag ber att få göra den vördsamma hemställan till herr talmannen, att förhandlingarna nu måtte avbrytas.

Vad herr Branting sålunda föreslagit bifölls av kammaren.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 45, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande tullsatsen å spannmål samt upphävande av tullarna å korn och smör;

nr 47, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockerbeskattningen; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av 25 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker; samt

lagutskottets memorial och utlåtanden:

nr 34, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 31 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister samt till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister, dels ock i anledning därav väckta motioner;

nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 24 värnpliktslagen den 14 juni 1901, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål, som avses i gällande lag angående förbud

mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbezeichnung, och förordning angående ändrad lydelse av 1 § i förordningen om frihamn den 15 november 1907.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Föredrogs en från herr *Nyström* ingången skrivelse, däri han, som förordnats till censor vid studentexamina 1913 och av denna anledning vore förhindrad deltaga i utskottsarbetet och riksdags-sammankomsterna under de närmaste dagarna samt den 20 maj nödgades avresa från Stockholm, anhållit om ledighet från riksdags-göromålen från och med den 15 dennes; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

Vidare beviljades ledighet åt herr *Wiklund* i Brattfors under 7 dagar från och med den 15 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.8 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 16 maj.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 45, 47 och 48 samt lagutskottets memorial och utlåtanden nr 34—36.

§ 3.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 81, i anledning av Riksdagens år 1912 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1911;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 196 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anvisande av medel till bestridande av kostnaderna för femtonde allmänna svenska folkskollärarymötet i Lund år 1913; och

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 197 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående Sveriges deltagande i en skolhygienisk utställning i Buffalo; samt från bankoutskottet:

nr 117, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 118, till fullmäktige i riksbanken med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anordningar i Sveriges geologiska undersöknings nybyggnad; och

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa kronoarrendatorer från skyldighet att ansvara för kommunalutskylder, belöpande å skogsmark, som icke inbegripits i arrendet;

Särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring och till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken, dels ock åtskilliga med föranledande av nämnda förslag väckta motioner; samt

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 17, i anledning av Första kammarens beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 15, i anledning av dels herr Trapps motion, nr 14, angående skrivelse till Konungen med begäran om framläggande av förslag till inrättande av ett penninglotteri för statens räkning, dels ock herr Åströms m. fl. motion, nr 92, om ävägabringande av utredning och förslag i fråga om inrättande av ett statsobligationslotteri.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Wijk</i>	under den 17 maj,
» <i>Christiernson</i>	» 4 dagar från och med den 17 maj,
» <i>Juhlin</i>	» den 17 maj och
» <i>Jönsson i Slätåker</i>	» 5 dagar från och med den 17 maj.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3.40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
